

ISSN : 2821-9678 (Online)

ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เมษายน 2568

หิรัญ

JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

วารสารวิชาการ

มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

| คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

Faculty of Humanities
and Social Sciences

| มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom
Rajabhat University

บทบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ขอต้อนรับ คักราชใหม่ด้วยบทความที่น่าสนใจ เริ่มจากผลงานของ ประยูร ทองสุทธิ์ การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายทำนา ชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของเกษตรกรในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ที่นำขั้นตอนการทำนามาสร้างเป็นชุดการแสดงได้อย่างน่าสนใจ ปณิตดา เคลือบคล้าย กับ การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานก่อสร้างและปรับปรุงอาคารสถานที่ให้ดียิ่งขึ้น จินดา ไตรเวช และคณะ กับ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงาน นิลิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน ที่ช่วยให้กระบวนการเบิกจ่ายขององค์กรรวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น แพรภัทธา เขียวชะอุ่ม และประพัฒน์ สีใส กับ การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม ที่ช่วยหาคำตอบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้คลองสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างคลองเจดีย์บูชาเสื่อมโทรม พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไข นัฏฤดี ปันกิจวานิชเจริญ และคณะ กับ การศึกษาสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชา ภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ทำให้เราเข้าใจถึงปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ชัดเจน และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนงานในอนาคต

ณัฐกฤตา บุญบงกชรัตน์ และคณะ กับ การใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานในการสอนการเขียน ได้ออกแบบกิจกรรมเพื่อช่วยเพิ่มทักษะการเขียนให้แก่นักศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ นุพงษ์ ภูศรี และคณะ กับ บทบาทสตรีจีนในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง "มู่หลาน" ของดิสนีย์ เป็นผลงานที่นำแนวคิดสตรีนิยมมาวิเคราะห์บทบาทของสตรีจีนในอดีต พัทธมน โตสุรัตน์ และกัญจน์รวิ หงส์ประภาศ กับ การเมือง รัฐ และความหลากหลายทาง การเมือง ได้ศึกษาองค์ประกอบและความสำคัญของการเมืองและการปกครอง สดุดทัยกับผลงานของ พัทธธรา สุขศิลป์วิทยา และคณะ ภาวะผู้นำแบบอไจล์ : ภาวะผู้นำที่ควรสร้างในสถานศึกษา เป็นการนำภาวะผู้นำทาง การศึกษายุคใหม่มาใช้พัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบขนติดตาม กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม หวังว่าท่านผู้อ่านจะมีความสุขกับการอ่านบทความ จากวารสารของเรา และขอสวัสดิ์ปีใหม่ 2568 กับทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต การปลูกข้าวของเกษตรกร ในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ประยูร ทองสุทธิ.....	1
การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้างและงาน ปรับปรุง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ปนัดดา เคลือบคล้าย.....	17
การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต ของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน จินดา ไตรเวช, จาริวรรณ ปานประเสริฐ และชนก พูลสวัสดิ์.....	33
การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสา พระราชทานจังหวัดนครปฐม แพรวภัทรา เขียวชะอุ่ม และประพัฒน์ สีสไ.....	45
การศึกษาสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม นัญญุติ ปันกิจวานิชเจริญ, วิภาวี วันละ และอารยา ศรีโกคา.....	67
การใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานในการสอนการเขียน ณัฐกฤตา บุญบงกชรัตน์, ศิวพร โกศิยะกุล และกุลสุมา พัทธ์กังค์.....	79
บทบาทสตรีจีนในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง “มู่หลาน” ของดิสนีย์ นุพงษ์ ภูศรี, ไพศาล เพ็ญสวย และนพรัตน์ กันทะพิกุล.....	89
การเมือง รัฐ และความหลากหลายทางการเมือง พัชรมน โตสุรัตน์ และกัญจน์วี หงษ์ประภาศ.....	99
ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ : ภาวะผู้นำที่ควรสร้างในสถานศึกษา พัชรธรรา สุขศิลป์วิทยา, สุมิตร สุวรรณ และอรอุษา ปุณยบุรณะ.....	113

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของ
เกษตรกร ในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
The Creation of Surin Rice Farming Dance Performance to Promote Learning
about Rice Farming Lifestyle of Farmers at Prasat Wittayakarn School,
Prasat District, Surin Province

ประยูร ทองสุทธิ์^{1*}
Prayoon Thongsth^{1*}

¹ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนประสาทวิทยาคาร ตำบลก้งแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
Specialist Teacher Prasat Wittayakarn School Kang-an Subdistrict, Prasat District, Surin Province

*Corresponding Author, Email: prayoonthongsuth@gmail.com

Received: September 11, 2024

Revised: October 10, 2024

Accepted: November 5, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการปลูกข้าว ทำนา ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อสร้างการแสดงชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ที่เน้นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์และการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการเรียนรู้ของนักเรียนมีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์องค์ความรู้จากการแสดง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการปลูกข้าวในอดีตโดยเริ่มจากการไถนา การหว่านเมล็ดพันธุ์ การถอนต้นกล้า การปักดำนา การเกี่ยวข้าว การฟาดข้าว การสีข้าว และการผัดข้าว แยกแกลบ นำมาสู่ผลการศึกษาที่ 2) ผลการสร้างสรรคการแสดงชุดระบายทำนาชาวสุรินทร์ เป็นการนำเสนอขั้นตอนวิธีการทำนาปลูกข้าวในรูปแบบของการแสดง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของเกษตรกร ในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์การแสดง ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต การปลูกข้าวของเกษตรกร

Abstract

This research aims to 1) study the rice planting process of farmers in Surin Province and 2) create a performance of Surin Rice Farming Dance to promote learning about the farmers' rice planting lifestyle. This is a qualitative and quantitative research that focuses on the creation of performing arts and analysis of the results from the students' learning questionnaires. The research instruments are interviews and performance achievement tests. The sample group/target group is 30 Mathayom 3 students. The data collected from questionnaires were analyzed using descriptive statistics. The research results found that 1) the rice planting process in the past, starting from plowing, sowing seeds, pulling out seedlings, transplanting, harvesting, threshing, milling, and separating chaff, led to the results of the study 2) which is the result of creating the Surin Rice Farming Dance, presenting steps of rice planting in form of a performance to promote learning about the farmers' rice planting lifestyle at Prasat Witthayakhan School, Prasat District, Surin Province.

Keywords: *Creation of performance, promote life style learning, farmers' rice cultivation*

บทนำ

จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีความเป็นมาอย่างยาวนาน มีความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเห็นได้จากโบราณสถาน ปราสาทต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัด มีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์และภาษา มีชาวกูย เป็นชนพื้นเมือง เป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายขอม อาศัยร่วมกับเขมรและลาว สำหรับอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสุรินทร์ มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ทำสวน เพาะปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เช่น มีการทำนาข้าวเจ้า (ข้าวหอมมะลิ) อันเรืองชื่อของจังหวัดสุรินทร์ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์, 2567: ออนไลน์)

ข้าว มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในสังคมไทยจะรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก เพราะเป็นแหล่งของคาร์โบไฮเดรตที่ให้พลังงานและความอบอุ่น โดยจังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดที่มีการทำนาปลูกข้าวมากเป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศไทย

ด้วยทำเลภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้การเพาะปลูกข้าวได้ผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ กัญญา อ่อนศรี ผู้ใหญ่บ้าน บ้านทัพไทย ตำบลทมิฬ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้ให้ข้อมูลถึงการทำนาปลูกข้าวไว้ว่า การทำนาในพื้นที่นั้น ต้องทำการตรวจสอบสภาพดิน บำรุงดิน รวมถึงการเลือกพันธุ์ข้าวที่ดีมีคุณภาพ และใช้การหว่านเมล็ดข้าว หรือการปักดำต้นกล้า ด้วยกระบวนการของมือทั้งสิ้น (กัญญา อ่อนศรี, 2560: สัมภาษณ์) หากย้อนกลับไปในอดีต การทำนาปลูกข้าวของชาวสุรินทร์นั้น มีกระบวนการที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่รู้จักถึงวิธีการปลูกข้าวเหมือนในอดีต ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความเป็นมาการทำนาปลูกข้าว นำมาสร้างการแสดงเพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตการทำนา และส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของเกษตรกร เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์การแสดง เป็นสื่อการเรียนรู้ให้นักเรียน/ผู้แสดงได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำนา

ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษากระบวนการปลูกข้าว ทำนา ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ นำมาสู่การสร้างสรรค์การแสดง เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตการปลูกข้าว และเป็นการปลูกฝัง ถ่ายทอดเรื่องราวเสริมสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยมีการออกแบบสร้างสรรค์ท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย ตลอดจนองค์ประกอบการแสดง ให้เกิดความสวยงามทางสุนทรียศาสตร์ เกิดการแสดงสร้างสรรค์ชุดใหม่ เพื่อเป็นการสืบสาน อนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามและทรงคุณค่าของชาติ เพราะการสร้างสรรค์การแสดงนั้น จัดได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นได้จากการสร้างประสบการณ์การรับชมการแสดง และการเรียนรู้ทักษะผ่านการปฏิบัติการทำการแสดงได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

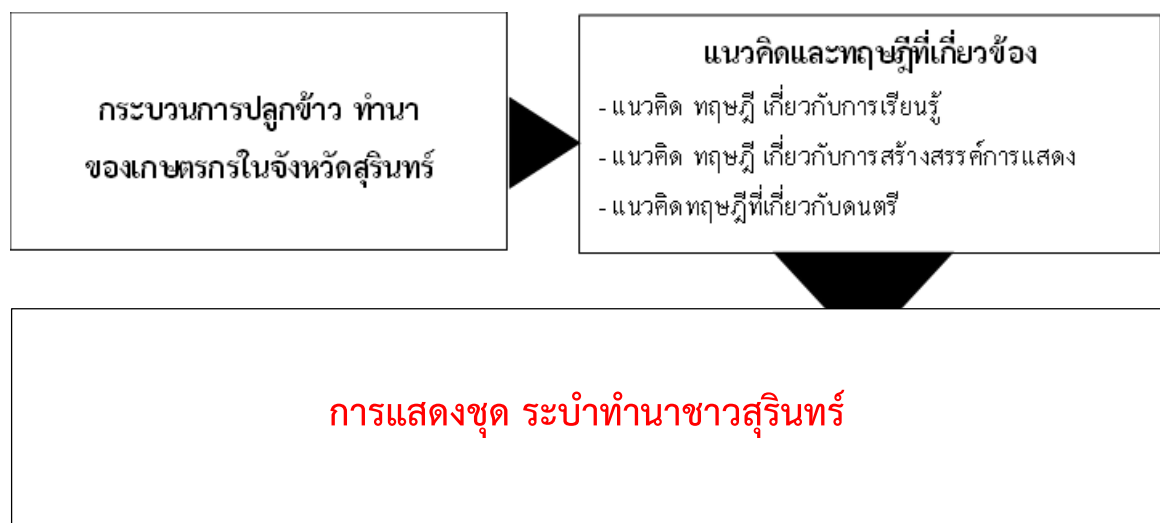
1. เพื่อศึกษากระบวนการปลูกข้าว ทำนา ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อสร้างการแสดงชุด ระเบียบทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการทำนา ปลูกข้าว จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์
2. สร้างสรรค์การแสดงโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้นักแสดงที่เป็นนักเรียนในชุมนุมนาฏศิลป์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าว
ของเกษตรกร ในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: (ปรับปรุงโดย ประยูร ทองสุทธิ, 2567)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสร้างสรรค์การแสดง คือ การประดิษฐ์ คิดค้นการแสดงจากแนวคิดใหม่ ๆ ที่มีการสร้างสรรค์ ทำซ้ำ ทำนองดนตรี เครื่องแต่งกาย และองค์ประกอบของการแสดง ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะชุดการแสดง

ระบายทำนาชาวสุรินทร์ คือ การแสดงสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ การแสดงที่นำเสนอเรื่องราววิถีชีวิตการปลูกข้าวในอดีต ของเกษตรกรพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์

ส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต คือ การจัดการศึกษา การให้ความรู้เรื่องต่าง ๆ แก่ผู้ที่ให้ความสนใจ การสร้างองค์ความรู้เรื่องการทำนา ปลุกข้าวของเกษตรกรพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ในอดีต ผ่านสื่อการเรียนรู้รูปแบบการแสดงสร้างสรรค์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยการสร้างสรรคการแสดงชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลุกข้าวของเกษตรกร ในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ฉบับนี้ มุ่งศึกษากระบวนการปลุกข้าวทำนา นำมาสู่การสร้างสรรคการแสดง ที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลุกข้าวของเกษตรกร ให้แก่นักเรียนภายในโรงเรียนได้ โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง นำมาใช้ในกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้ ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 แปลว่า การเข้าใจความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดขึ้นโดยผ่านประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยปิยะดา นิยมสุวรรณ (2564: 9) กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ การเรียนรู้ทำให้มีการเพิ่มสมรรถนะ (performance) และเพิ่มความสามารถของการเรียนรู้ในอนาคต มีความหมายสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงศักยภาพของความสามารถของบุคคล จากประสบการณ์และการฝึก หรือสิ่งที่ผ่านมาในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ และ ยุภาพร ไชยเมือง (2557) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้อย่างเกิดขึ้นได้จากการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทักษะใหม่ โดยผลลัพธ์ของการเรียนรู้สามารถแบ่งออกได้ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ข้อมูลทางภาษาคำพูด (verbal information) ข้อมูลความรู้จะถูกเก็บไว้ในรูปแบบของคำกล่าวที่เนื้อหาที่มีความหมาย 2) ทักษะทางปัญญา (intellectual skills) เช่น กระบวนการ ขั้นตอนการทำงาน 3) กลยุทธ์ทางปัญญา (cognitive Strategies) ความสามารถทางการวิเคราะห์ข้อมูล 4) ทักษะการเคลื่อนไหว (motor skills) และ 5) ทักษะคติ (attitudes) การสังเกตและเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นเพื่อเรียนรู้ที่จะปรับปรุงแก้ไข

นอกจากนี้ การเรียนรู้อย่างสามารถเกิดขึ้นได้จากการฟังการบรรยาย (lecture) การอ่าน (Reading) การดูภาพและฟังเสียง (audio-visual) การสาธิต (demonstration) การอภิปราย (discussion) การฝึกฝนลงมือทำ (Practice Doing) และเกิดจากการสอนผู้อื่น (teach others)

กระบวนการทั้งหมดนี้ สามารถช่วยทำให้เกิดความทรงจำ ทักษะ องค์ความรู้ที่ดีแก่ผู้เรียน ควบคู่กับการประยุกต์ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างถ่องแท้ และยั่งยืน

2. แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างสรรค์การแสดง

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์ (2562: 246) กล่าวถึง การสร้างสรรค์ด้านสุนทรียะ ศิลปะ เป็นการสร้างสรรค์งานที่บ่งบอกถึงคุณค่าทางสุนทรียะ ประชัญ จริยธรรม เป็นการสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในความหมายและคุณค่าของงาน เช่น ผลงานสร้างสรรค์ด้านวรรณกรรม ด้านศิลปะการแสดง ด้านดนตรี ด้านสถาปัตยกรรม การออกแบบจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และศิลปะด้านอื่น ๆ

ภักคพร พิมสาร และนราพงษ์ จรัสศรี (2562: 3) กล่าวถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ ในด้านการออกแบบ เป็นส่วนที่สำคัญที่ต้องศึกษาค้นคว้าและทดลอง เป็นการสร้างสรรค์ที่ต้องมีองค์ประกอบของการแสดงนาฏศิลป์ อันประกอบไปด้วย 8 ประการ คือ บทการแสดงนักแสดง ลีลาท่าทาง เสียง พื้นที่การแสดง เครื่องแต่งกาย แสง และอุปกรณ์ประกอบการแสดง

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับดนตรี

ดนตรีถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในด้านศิลปะการแสดง เป็นการสื่อสารทางด้านเสียงดนตรีเพื่อสะท้อนแนวคิดของการแสดง ดังที่ สรุพล วิรุฬห์รักษ์ (2543: 152) ได้กล่าวไว้ว่า ดนตรีถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการแสดง ที่ทำหน้าที่สื่อความหมายและอารมณ์ในรูปแบบเสียงทำให้การแสดงมีความงดงามสอดคล้องกับดนตรีที่มีความเป็นเอกภาพได้อย่างสมบูรณ์ ส่วนธนวรรณ ธวัชวิบูลย์ และนิภาพร เกลนิรันดร์ (2561: 209) ได้กล่าวว่า ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ที่มีความเป็นเอกภาพที่อาศัยเสียงเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ไปสู่ผู้ฟัง และสรุพล วิรุฬห์รักษ์ (2543: 127-131) กล่าวว่า องค์ประกอบของดนตรี ประกอบด้วย 1) เสียงที่เกิดจากวัตถุกระทบหรือเสียดสีกัน 2) จังหวะ เป็นตัวกำหนดความสม่ำเสมอของทำนองดนตรี 3) ทำนอง และ 4) เสียงประสาน คือ เสียงที่ผสมกลมกลืนกันของ Melody ที่มีเสียงต่างกัน

จากแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการเรียนรู้นั้นมีหลายวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนรู้ เกิดการรับรู้และเข้าใจ โดยผู้วิจัยได้นำผลลัพธ์ของการเรียนรู้ 5 ด้าน มาเป็นตัววิเคราะห์และกำหนดถึงรูปแบบการถ่ายทอดการเรียนรู้คือ ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor Skills) โดยการสร้างสรรค์การแสดงเพื่อสอดแทรก กระบวนการทำนาในอดีตให้เยาวชนรุ่นหลังได้รู้ถึงที่มาของข้าวอันขึ้นชื่อของชาวจังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการสร้างสรรค์การแสดง

โดยนำเอาหลักการ องค์ประกอบของการสร้างสรรค์การแสดงมาใช้ในงานวิจัยเรื่องนี้ และได้มีการสร้างสรรค์ดนตรีขึ้นมาใหม่ เพื่อใช้ในการแสดง โดยนำแนวคิด วิธีการ แต่งทำนองเพลงที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมมาใช้จนเกิดเป็นเพลงการแสดงที่มีทำนองไพเราะ และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต การปลูกข้าวของเกษตรกรในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ที่เน้นการสร้างสรรค์นาฏศิลป์และการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามการเรียนรู้ของนักเรียน มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินองค์ความรู้จากการแสดง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการเรียนรู้ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการสร้างสรรค์การแสดง กระบวนการสร้างสรรค์งาน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับดนตรี
2. สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษาวิธีการปลูกข้าวในอดีตจากการสัมภาษณ์ เกษตรกรพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ โดยใช้เครื่องมือวิจัย แบบสัมภาษณ์ จำนวน 10 ข้อคำถาม ใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 30 นาที เกษตรกรปลูกข้าวจำนวน 5 คน

ภาพที่ 2 ซ้าย สัมภาษณ์นายธานี ชื่นบาน ขวา สัมภาษณ์นายวิเชียร บุญยิ้ม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4. ศึกษาขั้นตอนการสร้างสรรค์การแสดง ประกอบด้วยลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแนวคิดของการแสดง

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างสรรค์ทำนองเพลง ดนตรีประกอบการแสดง

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกผู้แสดง

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบกระบวนการทำรำ

ขั้นตอนที่ 5 การออกแบบประดิษฐ์เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับ

5. บันทึกทำรำ และถ่ายทอดการแสดงแก่นักเรียนในชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

6. ประเมินองค์ความรู้จากการแสดง โดยนักแสดงที่เป็นนักเรียนในชุมนุมนาฏศิลป์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 คน โดยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์องค์ความรู้จากการแสดง ตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน คือผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านวัดและประเมินผล ด้านละ 1 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) แล้วนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 177) ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

โดยค่า IOC ที่ได้จะต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ขึ้นไป แสดงว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับงานวิจัย ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบำทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิต การปลูกข้าวของเกษตรกร ในโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษากระบวนการปลูกข้าว ทำนา ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การทำนาเป็นอาชีพหลักของชาวจังหวัดสุรินทร์ ที่หล่อเลี้ยงชีพมาตั้งแต่โบราณกาล ซึ่งมีการทำนาแบบดั้งเดิม เริ่มจากการไถนา หว่านเมล็ดเพาะต้นกล้า ถอนต้นกล้า ปักดำ เก็บเกี่ยวข้าว ฟาดข้าว เอาเมล็ดออกจากรวงข้าว การสีข้าวด้วยครกแบบดั้งเดิม การฟัดข้าวนำเปลือกข้าวออกจากเมล็ดข้าว

2. ผลการสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์งาน มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกระบวนการ วิธีการทำนาของชาวจังหวัดสุรินทร์แบบดั้งเดิม ซึ่งได้แนวคิดจากการทำไร่ไถนา ประกอบอาชีพ นำเสนอวิถีชีวิต โดยการสร้างสรรค์ประดิษฐ์ทำรำผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในการประดิษฐ์ทำรำขึ้นมาใหม่ ผสมผสานกับท่ารำของการแสดงพื้นเมืองภาคอีสานตอนล่าง พื้นฟูการแต่งกาย เครื่องประดับ และออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง ตลอดจนการออกแบบทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงก็สอดแทรกทำนองเพลงและดนตรีพื้นบ้านของชาวจังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยขอนำเสนอรูปแบบของการแสดง ตลอดจนท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่จากอิริยาบถการทำนาปลูกข้าวดังต่อไปนี้

ชื่อชุดการแสดง: ระบายทำนาชาวสุรินทร์

รูปแบบการแสดง: การแสดงพื้นเมืองสร้างสรรค์ เป็นการแสดงในรูปแบบระบำ ที่เลียนแบบมาจากท่าทาง การทำนาปลูกข้าว

แนวคิด: ใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคอีสานได้

เวลาที่แสดง: 12 นาที

อุปกรณ์การแสดง: ประกอบด้วย

1) กระเชอ	2) ต้นข้าวเขียวสด	3) เคียว	4) รวงข้าว
5) งอบ	6) หมวก	7) กระดัง	8) กระจาดข้าวสาร
9) กระเชอข้าวสาร	10) กระเชอข้าวเปลือก		

เครื่องแต่งกาย: ออกแบบเครื่องแต่งกายแบบเรียบง่าย แบบเดียวกับชาวอีสานใต้พื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ โดยการแสดงชุดนี้ แบ่งเครื่องแต่งกายออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เครื่องแต่งกายช่วงทำนา และเครื่องแต่งกายหลังเสร็จจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ภาพที่ 3 ซ้ายเครื่องแต่งกายช่วงทำนา ขวา เครื่องแต่งกายหลังเสร็จจากการเก็บเกี่ยวผลผลิต

ช่วงการแสดง: แบ่งออกเป็น 3 ช่วง

การแสดงช่วงที่ 1 แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การออกไปทำนาปลูกข้าวของชาวจังหวัดสุรินทร์

การแสดงช่วงที่ 2 นำเสนอการหว่านเมล็ด การปักดำต้นกล้า และการเก็บเกี่ยวผลผลิต ผ่านการเคลื่อนไหวร่างกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดง

การแสดงช่วงที่ 3 นำเสนอข้าว อันเป็นผลผลิตจากการทำนาปลูกข้าว

การออกแบบท่ารำ: ท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่จากอิริยาบถการทำนาปลูกข้าว ผู้วิจัยขอนำเสนอผ่านในรูปแบบของตาราง และอธิบายท่ารำ ซึ่งเป็นท่ารำเฉพาะของการแสดงชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์

รูปท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	ที่มาของท่ารำ
	ท่าเดิน มือทั้งสองข้างกำ เคลื่อนไปข้าง ซ้ายและข้างขวา ไปพร้อมกับ การก้าวเท้า เอียงศีรษะตาม การเคลื่อนย้ายของมือ	เป็นการสร้างสรรค์ท่าเดิน จากการเดินแบบปกติ ให้มีความสุนทรีย์ะ เกิดความอ่อนช้อยสวยงาม

รูปท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	ที่มาของท่ารำ
	ท่าหวานเมล็ดข้าว มือขวากำเมล็ดข้าว โน้มไปด้านหลัง แล้วเหวี่ยงไปด้านหน้า ปลอยมือออกก้าวเท้าเคลื่อนไปด้านหน้า	การหวานเมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวจะได้รับธาตุอาหาร แสงแดด และเจริญเติบโต สม่่าเสมอกัน ทำให้ได้ผลผลิตสูง โดยเดินหวานในร่องแคบ ๆ ที่ทำไว้
	ท่าฟาดข้าวที่เท้า เท้าขวารับน้ำหนัก เท้าซ้ายยกขึ้นหงายเข้าตัว ก้มหลังลงเล็กน้อย มือทั้งสองข้างกำต้นกล้าข้าว ฟาดส่วนรากไปที่ฝ่าเท้าซ้าย	นำกิริยาการฟาดข้าวเพื่อให้ดินออกจากรากข้าว ก่อนปักดำ
	ท่าดำน ปักต้นกล้าข้าว นั่งย่อลง โดยไม่ให้เข่าติดพื้น ศีรษะเอียงขวา มือซ้ายกำข้าวอยู่ระดับหัวเข่าซ้าย มือขวากำข้าว ปักข้าวลงไปที่พื้น	การปักดำ ทำเป็นแถวเป็นแนวซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการกำจัดวัชพืช และยังทำให้ข้าวแต่ละกอ มีโอกาสได้รับอาหารและแสงแดดอย่างสม่ำเสมอ
	ท่าถือเคียวเกี่ยวข้าว ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายเปิดส้นเท้า มือขวากำเคียว ส่งแขนไปข้างลำตัว มือซ้ายกำต้นข้าวอยู่ระดับสะดือ ด้านหน้าลำตัว	ท่าเตรียมตัวก่อนทำการเกี่ยวเกี่ยวข้าว โดยใช้เคียวเพื่อตัดข้าวด้วยแรงคน

รูปท่ารำ	คำอธิบายท่ารำ	ที่มาของท่ารำ
	ท่าเกี่ยวข้าว เท้าซ้ายก้าวไขว้ไปด้านหน้า เท้าขวาเปิดส้นเท้า ศีรษะเอียง ด้านซ้าย มือขวากำเคียว มือซ้ายกำข้าวที่สูงเหลือหาง แล้ว	การเก็บเกี่ยวข้าว โดยใช้ เคียวเพื่อตัดข้าวด้วยแรงคน เป็นการใช้วิธีการเก็บเกี่ยว ที่ระมัดระวัง เพื่อลดการ สูญเสียและความเสียหาย ในข้าว
	ท่านวนหรือฟาดข้าว ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้า เท้าซ้ายเปิดส้นเท้า มือตั้งวงอยู่ ระดับสะดือ ด้านหน้าลำตัว	ในขณะที่ฟาดข้าวจะมีข้าวที่ หักหลุดออกจากมัดหรือไม้ หนีบ ร่วงลงไปบนกองข้าว โดยที่ยังมีข้าวเปลือกติดอยู่ที่ รวงข้าว
	ท่าฟัดข้าวเอาเปลือกออกจาก เมล็ดข้าว นักแสดงชายหญิงหันหน้าเข้า หากัน ปฏิบัติท่ารำเช่นเดียวกัน เท้าซ้ายรับน้ำหนักตัว ยกเท้า ขวาขึ้นด้านหน้า ระดับครึ่งหน้า แข้ง มือทั้งสองข้างจับ ถือ กระดัง เอียงศีรษะด้านขวา	การฟัดข้าว เป็นการคัดแยก เปลือกออกจากเมล็ดข้าว โดยการร่อนและโยนข้าวขึ้น ไปบนอากาศเป็นจังหวะ เปลือกข้าวจะค่อย ๆ กระเด็นออกไปจากกระดัง ในกระดังก็จะเหลือเพียง ข้าวสารและปลายข้าว
	ท่าการนำเสนอข้าว มือขวาถือกระเชอข้าวสาร น้ำหนักตัวอยู่เท้าซ้าย เท้าขวา แตะด้วยจมูกเท้าข้างเท้าซ้าย มือซ้ายจีบส่งหลัง ศีรษะ เอียงซ้าย	เป็นท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นมา เพื่อแสดงถึงความสนุกสนาน และนำเสนอผลผลิตข้าว ที่ได้จากการเก็บเกี่ยว ทำนา

3. ผลประเมินองค์ความรู้จากการแสดง โดยนักแสดงที่เป็นนักเรียนในชุมนุมนาฏศิลป์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 30 คน จากการรับชม ฝึกปฏิบัติท่ารำการสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบำทำนาชาวสุรินทร์ โดยจัดระดับคะแนน 5 เข้าใจมากที่สุด ระดับคะแนน 4 เข้าใจมาก ระดับคะแนน 3 เข้าใจปานกลาง ระดับคะแนน 2 เข้าใจน้อย และระดับคะแนน 1 เข้าใจน้อยที่สุด สรุปได้ว่า

การแสดง ชุด ระบำทำนาชาวสุรินทร์	กลุ่มทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์องค์ความรู้ (n=30)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เข้าใจกระบวนการทำงานนา ปลุกข้าวของของเกษตรกร	3.90	.84	มาก
2. ได้รับความรู้จากการแสดงชุด ระบำทำนาชาวสุรินทร์	3.13	.78	มาก
3. สามารถปฏิบัติท่ารำได้	3.17	.65	ปานกลาง
4. เกิดสุนทรียภาพทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ตระหนักถึงคุณค่าของนาฏศิลป์ไทย และการเกษตรด้านการปลุกข้าว	3.37	.81	ปานกลาง
รวม	3.64	.77	ปานกลาง

จากตารางข้างต้น การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์องค์ความรู้การแสดง ชุด ระบำทำนาชาวสุรินทร์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.64$)

อภิปรายผล

การสร้างสรรค์การแสดงชุด ระบำทำนาชาวสุรินทร์ เป็นการสร้างสรรค์ท่ารำ ดนตรี เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง ฯลฯ ซึ่งในการสร้างสรรค์การแสดงที่กล่าวมาข้างต้น ยังสอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543: 211-213) ว่าด้วยการสร้างสรรค์การแสดง หรือนาฏยประดิษฐ์ คือการคิดการออกแบบ องค์ประกอบการแสดง ทั้งยังสอดคล้องกับ ชมนาด กิจจันทร์ (2564: 5) ด้วยสาระของการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ จะต้องมีความเด่น แปลกตา ไม่ซ้ำหรือลอกเลียนแบบใคร และเป็นการสร้างสรรค์การแสดงที่สามารถนำกระบวนการ สิ่งที่อยู่รอบตัวมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง และสอดคล้องกับบุญจิราธร พลแสน และณัฐชากร เกษณียาบุตร (2564: 83) ว่าด้วย วิถีชีวิตประจำวัน ของชาวบ้าน การประกอบอาชีพมาสร้างสรรค์เป็นการแสดง นอกจากนี้ การออกแบบเครื่องแต่งกาย ของการแสดงชุดนี้ ยังได้แรงบันดาลใจมาจากเครื่องแต่งกายพื้นเมืองของชาวจังหวัดสุรินทร์ สอดคล้อง การออกแบบเครื่องแต่งกายให้สวยงาม เหมาะสม ตรงตามแนวคิดของการแสดงแต่ละชุด

โดยอิงตามรูปแบบดั้งเดิม เป็นแนวในการสร้างสรรค์ และเป็นวัสดุพื้นบ้านประจำท้องถิ่น นอกจากนี้ การแสดงชุด ระบายทำนา ชาวสุรินทร์ ยังช่วยให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกกับการเรียนวิชานาฏศิลป์ สอดคล้องกับงานวิจัยของศศิมา นนทโส และนิตยา เปลื้องนุช (2554: 122-129) ได้ศึกษาความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบทางตรง ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน อีกทั้งยังฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิด ความชำนาญ

ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ระบายทำนาชาวสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิถีชีวิตการปลูกข้าวของเกษตรกร ในโรงเรียนโรงเรียนประสาทวิทยาคาร อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรนำการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากบริบท ทุนวัฒนธรรม กระบวนการทำนาปลูกข้าวของชาว จังหวัดสุรินทร์ ไปเป็นการแสดงประจำพื้นที่ (การแสดงพื้นบ้าน) หรือการแสดงประจำจังหวัด หรือสามารถนำไปบรรจุไว้ในแผนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ และวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว จังหวัดสุรินทร์ได้ นอกจากนี้ สามารถนำการแสดงบรรจุไว้ในแผนการเรียน ทำให้นักเรียนในโรงเรียนเกิด กิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่หลากหลาย ได้แก่ กิจกรรมการเรียนรู้ด้านการเกษตร การปลูกข้าว ทำนาเพื่อบริโภคและส่งออกของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป นำแนวคิด และกระบวนการสร้างสรรค์การแสดง ไปสร้างสรรค์การแสดงชุดใหม่ ๆ ในพื้นที่อื่น บริบท กระบวนการ วิถีชีวิตอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งทางเกษตร ศิลปะวัฒนธรรม ประเพณี อื่น ๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญา อ่อนศรี, ผู้ใหญ่บ้าน. (2560). สัมภาษณ์. 18 มีนาคม.
- ขมนาด กิจจันทร์. (2564). นาฏศิลป์สร้างสรรค์กับการพัฒนาวิทยฐานะของครู (ตอนที่ 1). *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 5(1), 5.
- ณรงค์ชัย ปิฎกรัษฎ. (2562). ทฤษฎีการสร้างสรรคศิลป์. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(2), 246.
- ธนวรรณ ธวัชวิบูลย์ และนิภาพร เฉลิมนิรันดร์. (2561). ระบบการสอนของ สัจด์ อุทรานันท์ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทฤษฎีดนตรี สำหรับนักเรียนดุริยางค์ทหารอากาศ ชั้นปีที่ 1. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 9(2), 209-210.
- นุจรินทร์ พลแสน และณัฐชากร เกษณียาบุตร. (2564). การสร้างสรรค์ฟอนแพรวากาฬสินธุ์. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 5(1), 83.
- ปิยะดา เนียมสุวรรณ. (2564). การศึกษาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภักคพร พิมสาร และนราพงษ์ จรัสศรี. (2562). แนวทางสร้างสรรค์การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงจากผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนราพงษ์ จรัสศรี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(2), 3.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิจัยวิจัยทางการศึกษา. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุภาพร ไชยเมือง. (2557). ความสามารถในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารการศึกษา]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- ศศิมา นนทโส และนิตยา เป็ลิ่งนุช. (2554). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการสอนแบบทางตรง ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคิดริเริ่ม และความคิดเห็นของนักเรียน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง การสร้างชิ้นงานจากโปรแกรมไมโครซอฟต์พับลิชเชอร์ 2003 ของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (มอดินแดง). วารสารศึกษาศาสตร์ฉบับ
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(2), 122-129.

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์. (2567). ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสุรินทร์.

<https://surinlocal.go.th/public/list/data/index/menu/1142>

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2543). นาฏศิลป์ปริทรรศน์. หอภาพสุวรรณ.

การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้าง
และงานปรับปรุง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Development of a Data Storage System for Tracking the Progress of
Construction and Renovation Works in Nakhon Pathom Rajabhat University

ปนัดดา เคลือบคล้าย^{1*}

Panadda Kloebklai^{1*}

^{1*}เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1*}General administration officer, Office of President in Nakhon Pathom Rajabhat University

*Corresponding Author, Email: Panadda@webmail.npru.ac.th

Received: July 19, 2023

Revised: September 1, 2024

Accepted: January 5, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมให้มีประสิทธิภาพ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุและผู้ควบคุมงาน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้ระบบสารสนเทศที่ใช้งานกับระบบเครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยระบบสารสนเทศนี้มีคุณสมบัติในเรื่องระบบความปลอดภัย เรื่องการบันทึกข้อมูล เรื่องการปรับปรุงแก้ไขข้อมูล เรื่องการสืบค้นข้อมูล และเรื่องการออกรายงาน

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) และมีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงความถูกต้อง ครบถ้วน ความสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูล และปรับปรุงความเหมาะสม ภาพรวมของหน้าจอแสดงผล เพื่อประสิทธิภาพการทำงานของระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูล งานก่อสร้างและงานปรับปรุง

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop the effectiveness of collecting information on the progress of construction and renovation work system at Nakhon Pathom Rajabhat University, and 2) study the satisfaction of the development of a data collection monitoring the progress of construction and renovation work system at Nakhon Pathom Rajabhat University. This research was a quantitative study. The population consisted of 18 members, including the inspection supplies acceptance committee and supervisors from Nakhon Pathom Rajabhat University. A questionnaire was used as the data collection tool. The data were analyzed by using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The research results indicated that

1. The development of a data storage for the progress of construction and renovation work system at Nakhon Pathom Rajabhat University, having an information system were designed to integrate with the university's network. This information system features security, data recording, data editing, data searching, and reporting functionalities.

2. The results of the satisfaction assessment of the development of a data collection system for monitoring the progress of construction and renovation works at Nakhon Pathom Rajabhat University overall had opinions at the highest level ($\bar{x} = 4.90$). The recommendations of this research were to improve the accuracy, the completion, and the integrity of the database system, as well as the overall performance of the display screen, in order to optimize effectiveness of functions and capabilities the storage system.

Keywords: *Information technology, data storage, construction and renovation work*

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology; IT) ถือได้ว่ามีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการบริหารจัดการงานในทุก ๆ องค์กร ซึ่งไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ต่างก็นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการงานหลาย ๆ ด้านขององค์กร อย่างไรก็ตาม การรับ และการส่งข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้นั้น จำเป็นต้องมีระบบการจัดการที่สมบูรณ์และมีคุณภาพ โครงสร้างพื้นฐานทางสารสนเทศ ได้แก่ โครงข่ายระบบโทรคมนาคม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการงานของแต่ละองค์กรนั้น ๆ (วรรณสร จันทโสลิต, 2560: 1)

การจัดโครงสร้างข้อมูลให้เป็นแบบฐานข้อมูลกำลังเป็นที่นิยม เกือบทุกหน่วยงานที่มีการใช้ระบบสารสนเทศ จะจัดทำข้อมูลให้เป็นแบบฐานข้อมูล เนื่องจากปริมาณข้อมูลมีมาก ถ้าจัดข้อมูลเป็นแบบแฟ้มข้อมูลจะทำให้มีแฟ้มข้อมูลเป็นจำนวนมาก ซึ่งจะทำให้เกิดข้อมูลที่ซ้ำซ้อนกันได้ ดังนั้นการทำข้อมูลให้เป็นสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้งาน จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินการ เริ่มตั้งแต่การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล การดำเนินการประมวลผลข้อมูลให้กลายเป็นสารสนเทศและการดูแลรักษา เนื่องจากความสามารถในหลาย ๆ ด้านของเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ความสามารถในการบันทึกข้อมูลจำนวนมาก ความรวดเร็ว ในการสืบค้นข้อมูล ดังนั้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ย่อมเป็นการสร้างประโยชน์ต่อองค์กรได้อย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นความรวดเร็วและแม่นยำในการเข้าถึงข้อมูล การลดภาระและการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลตั้งแต่เจ้าหน้าที่จนถึงระดับผู้บริหาร และการลดต้นทุน (ภา โปธิ์เงิน, 2548)

หน่วยงานอาคารสถานที่และภูมิสถาปัตย์ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ควบคุม และดูแลความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ซ่อมแซมปรับปรุงพื้นที่ บำรุงรักษาสภาพแวดล้อม ควบคุม กำกับงานก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ รวมถึงการจัดการระบบสาธารณูปโภคของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมสำหรับผู้ที่จะเข้ามาใช้บริการ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีและสวยงาม ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อมหาวิทยาลัย และสอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 มหาวิทยาลัยแห่งความสุข มีเสถียรภาพ และบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล ข้อ 4.3 ยุกระดับมหาวิทยาลัยสู่ Green & Clean University ปรับภูมิทัศน์ให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และปราศจากมลพิษ และสร้างบรรยากาศในสถานที่ทำงานที่ดีต่อสุขภาพ สะอาด ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมดี มีชีวิตชีวา

ภาระหน้าที่ของงานอาคารสถานที่และภูมิสถาปัตย์ที่ต้องปฏิบัติและรับผิดชอบตามโครงสร้างกรอบอัตรากำลังข้าราชการและพนักงานมหาวิทยาลัย (สายสนับสนุน) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 – 2566 ซึ่งกำหนดภาระงานหลักเกี่ยวกับการออกแบบอาคารสถานที่ การซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้าง

ต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย การดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมงานก่อสร้างและงานปรับปรุงจากภาระงานหลักของหน่วยงานข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความมุ่งหวังที่จะนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาพัฒนาเพื่อจัดการระบบการจัดเก็บฐานข้อมูลงานก่อสร้างและปรับปรุง สิ่งปลูกสร้างภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมให้มีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

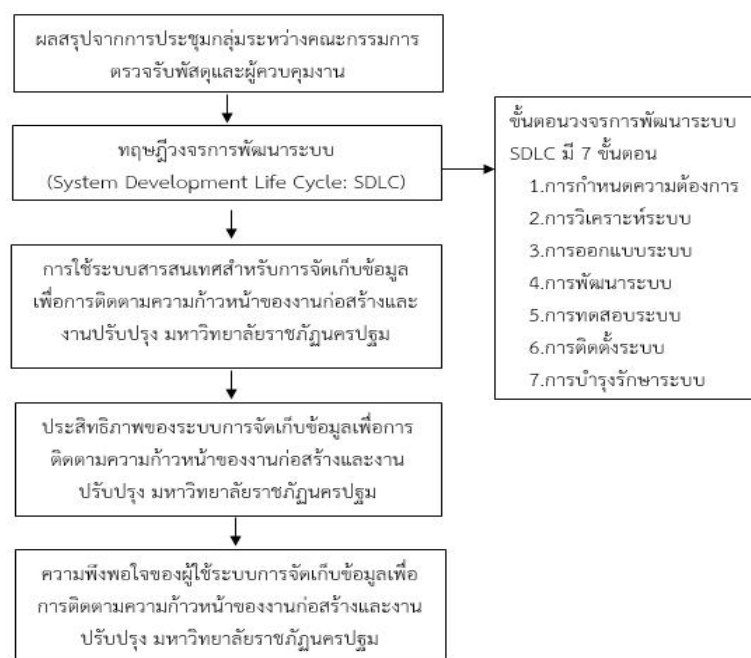
ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุและผู้ควบคุมงาน ที่มีคำสั่งให้ปฏิบัติงานตรวจรับพัสดุและคุมงานก่อสร้างหรือปรับปรุงภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
2. ขอบเขตด้านประชากร
ประชากร คือ ได้แก่ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ และผู้ควบคุมงาน ตามคำสั่งที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมแต่งตั้งให้ปฏิบัติงาน จำนวน 18 คน
3. ขอบเขตเชิงเนื้อหา ศึกษาตัวแปร ดังนี้
ศึกษาการใช้ระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ศึกษาผลการประเมินความพึงพอใจของระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยผู้ใช้งาน
4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 12 เดือน ตั้งแต่ มี.ค.2565 - มี.ค.2566

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และการพัฒนาระบบสารสนเทศ ระบบฐานข้อมูล ของความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และได้กำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยการประชุมกลุ่มระหว่างคณะกรรมการตรวจรับพัสดุและผู้ควบคุมงาน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ และทำการพัฒนาระบบสารสนเทศโดยใช้หลักทฤษฎีการพัฒนาระบบ (System

Development Life Cycle: SDLC) และทำการ หาประสิทธิภาพของระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ซึ่งได้จากการประเมินของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุและผู้ควบคุมงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง ทำให้เจริญ หรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ

ระบบสารสนเทศ หมายถึง ระบบของการจัดเก็บ ประมวลผลข้อมูล โดยอาศัยบุคคลและเทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินการ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เหมาะสมกับงานหรือภารกิจแต่ละอย่าง

เว็บแอปพลิเคชัน หมายถึง แอปพลิเคชันที่ถูกเขียนขึ้นมาเพื่อเป็นบราวเซอร์ สำหรับการใช้งานเว็บเพจต่าง ๆ ซึ่งถูกปรับแต่งให้แสดงผลแต่ส่วนที่จำเป็น เพื่อเป็นการลดทรัพยากรในการประมวลผลสำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ ทำให้โหลดหน้าเว็บไซต์ได้เร็วขึ้น

การจัดเก็บข้อมูล หมายถึง การเก็บรักษาข้อมูลเพื่อการบริหาร โดยการเก็บไว้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้วยมือ ซึ่งเป็นแฟ้มเอกสารหรือด้วยคอมพิวเตอร์ ในรูปแบบของแฟ้มข้อมูล

ฐานข้อมูล หมายถึง กลุ่มของข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมไว้ โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้บังคับว่าข้อมูลทั้งหมดนี้จะต้องเก็บไว้ในแฟ้มข้อมูลเดียวกันหรือแยกเก็บหลาย ๆ แฟ้มข้อมูล

งานก่อสร้าง หมายถึง งานก่อสร้างอาคาร งานก่อสร้างสาธารณูปโภค หรือสิ่งปลูกสร้างอื่นใด และการซ่อมแซม ต่อเติม ปรับปรุง รื้อถอน หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันต่ออาคาร สาธารณูปโภค

การปรับปรุง หมายถึง การแก้ไข การกระทำ และหรือการดำเนินการอื่นใด เพื่อให้สิ่ง ที่ก่อสร้าง ซึ่งได้ก่อสร้างไว้แล้วคงสภาพเดิมหรือให้มีสภาพที่ดียิ่งขึ้น

การซ่อมแซม หมายถึง การซ่อม การดำเนินการและหรือการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบ อันเป็นโครงสร้างของสิ่งก่อสร้างหรือสิ่งก่อสร้างทั้งหมด ให้คงสภาพและหรือใช้งานได้ตามปกติดั้งเดิม

คณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานก่อสร้าง หมายถึง ประธานกรรมการ 1 คน และกรรมการ อย่างน้อย 2 คน ซึ่งแต่งตั้งจากข้าราชการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานของรัฐ หรือพนักงานของหน่วยงานรัฐที่เรียกชื่ออย่างอื่น โดยให้คำนึงถึงลักษณะหน้าที่ และ ความรับผิดชอบของผู้ที่ได้รับแต่งตั้งเป็นสำคัญ

ผู้ควบคุมงาน หมายถึง ผู้ซึ่งรับผิดชอบในการอำนวยการหรือควบคุมดูแลการก่อสร้าง ดัดแปลง รื้อถอน หรือเคลื่อนย้ายอาคาร

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาระบบฐานข้อมูล

1.1 ระบบสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลกลายเป็นสารสนเทศ ที่ผู้บริหารสามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจบนสถานการณ์ต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลและสารสนเทศมีความสัมพันธ์กันคือ สารสนเทศจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ต่อเมื่อข้อมูลที่เป็นแหล่งต้นทางนั้นมีความถูกต้อง แต่ถ้าแหล่งต้นทางของข้อมูลเป็นข้อมูลที่ผิด เมื่อนำเข้าสู่กระบวนการประมวลผลก็ย่อมได้ผลลัพธ์ที่ผิดพลาด ดังประโยคหนึ่งที่ได้กล่าวไว้ว่า Garbage In, Garbage Out: GIGO ซึ่งหมายความว่า หากคุณป้อนขยะเข้าไป ผลลัพธ์ที่ได้ก็กลับมา ก็คือขยะเช่นกัน (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2560: 507) อีกทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา มีบทบาท โดยตรงกับการสร้างความรู้ (Knowledge Constructor) เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร ความรอบรู้ การจัดระบบการประมวลผล การส่งผ่านและสื่อสารด้วยความเร็วสูงที่มี ปริมาณมากการนำเสนอและแสดงผลด้วยระบบสื่อต่าง ๆ ทั้งในด้านข้อมูล รูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว วิดีโอ ฯลฯ อีกทั้งยังสามารถสร้างระบบการมีชุมชนทรัพยากร ความรู้ที่เรียกว่า เวิลด์โนว์เลจ (World Knowledge) ซึ่งมีแหล่งความรู้มากมายกระจายอยู่ทั่วโลก (ยีน ภู่วรรณ, 2544: 39-67) เทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีควรมีคุณสมบัติดังนี้ 1) มีความถูกต้องเชื่อถือ ได้ 2) สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาขอข้อมูลได้ 3) ความสมบูรณ์ของคุณภาพ 4) ทันต่อการใช้งาน หรือทันเวลาการปรับปรุงให้ทันสมัย เพื่อผลิตสารสนเทศให้ทันต่อการนำไปใช้ประโยชน์

5) ความกะทัดรัด สารสนเทศที่ดีควรจะเป็นสารสนเทศที่กะทัดรัดมีเฉพาะสาระสำคัญและมีความสมบูรณ์ในตัวเอง 6) ตรงประเด็นหรือตรงตามความต้องการ (จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ, 2544: 12-14)

1.2 ฐานข้อมูล (database) คือ แหล่งรวม ของข้อมูลที่มีเนื้อหาสัมพันธ์กัน โดยการจัดเก็บข้อมูลจะเป็นการจัดเก็บอย่างมีระบบ ปกติการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะนี้จะนำคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในการดำเนินงาน นับตั้งแต่การจัดเก็บตลอดจนถึงการเรียกใช้ข้อมูลร่วมกัน โดยไม่ต้องสนใจตำแหน่งที่ตั้งของข้อมูล กล่าวคือ ทางปฏิบัติเสมือนหนึ่งผู้ใช้เรียกใช้ แฟ้มข้อมูลเฉพาะงานตนเองตามรูปแบบที่ต้องการ แต่ในความเป็นจริงข้อมูลเหล่านั้นอาจจัดอยู่ในรูปแบบหรือตำแหน่งที่แตกต่างจากผู้ใช้ ลักษณะการเรียกใช้แบบนี้เรียกว่าความเป็นอิสระของข้อมูล การใช้งานจะมีหลายรูปแบบ โดยชุดคำสั่งใช้งานเป็นชุดคำสั่งใช้งานประเภทระบบจัดการฐานข้อมูล จัดเก็บข้อมูลในลักษณะนี้จะเป็นการนำมาซึ่งการเรียกใช้ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2552: 7) ฐานข้อมูลที่สมบูรณ์มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ข้อมูล หมายถึง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ และจะถูกเรียกใช้เพื่อการประมวลผลโดยโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ข้อมูลดังกล่าวอาจอยู่ในรูปของแฟ้มข้อมูล หรือ ฐานข้อมูล

2) ฮาร์ดแวร์ หมายถึง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์รอบข้าง ประกอบด้วย หน่วยประมวลผลกลาง หน่วยความจำหลักที่ทำหน้าที่ร่วมกันเพื่อนำข้อมูลจากฐานข้อมูลมาประมวลผลตามคำสั่งที่กำหนด หน่วยความจำสำรอง เป็นส่วนสำคัญที่ใช้จัดเก็บข้อมูลของฐานข้อมูลรวมถึงอุปกรณ์นำเข้าและแสดงข้อมูลด้วย

3) ซอฟต์แวร์ หมายถึง โปรแกรมหรือชุดคำสั่งที่เขียนขึ้นมาเพื่อใช้สั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน

4) บุคลากร คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับฐานข้อมูล สามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) ผู้ใช้ คือ บุคลากรที่ใช้ข้อมูลเพื่อให้งานสำเร็จ 2) ผู้ปฏิบัติการ คือ ผู้ปฏิบัติการด้านการประมวลผลการป้อนข้อมูลเข้าเครื่องคอมพิวเตอร์ 3) นักวิเคราะห์และออกแบบระบบ คือบุคลากรที่ทำหน้าที่วิเคราะห์ระบบฐานข้อมูลและออกแบบระบบงานที่จะนำมาใช้ 4) ผู้เขียนโปรแกรมประยุกต์ใช้งาน คือผู้ที่ทำหน้าที่เขียนโปรแกรมประยุกต์ใช้งานต่าง ๆ ให้การจัดเก็บและเรียกใช้ข้อมูลเป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้ 5) ผู้บริหารฐานข้อมูล คือ บุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารและควบคุมการบริหารงานของระบบฐานข้อมูลทั้งหมด (กิตติ รักดีวัฒนกุล และจำลอง ครูอุตสาหะ, 2542: 45)

1.3 ภาษา PHP (Professional Home Page) PHP ย่อมาจาก PHP Hypertext Preprocessor คือ ภาษาคอมพิวเตอร์แบบ Open Source ซึ่งใช้ในการจัดทำเว็บและสามารถประมวลผลออกมาเป็นรูปแบบ HTML โครงสร้างสำคัญของ PHP นั้นมีฐานรากมาจากภาษา C Java

และ Perl ภาษา PHP นั้นเป็นส่วนที่ใช้ในการคำนวณ ประมวลผล เก็บค่า และทำตามคำสั่งต่าง ๆ เช่น รับค่าจากแบบฟอร์ม รับค่าจากช่องคำตอบของเว็บบอร์ด และเก็บไว้เพื่อนำมาแสดงผลต่อไป ดังนั้นเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น จะสามารถโต้ตอบกับผู้ใช้งานได้จะต้องมีภาษา PHP ซึ่งเป้าหมายหลักของภาษา PHP คือ เพื่อให้ นักพัฒนาเว็บไซต์ สามารถเขียนเว็บเพจ (web page) ที่มีความตอบโต้ได้อย่างรวดเร็ว พิเศษที่ PHP เป็นภาษาจำพวก Scripting Language คำสั่งต่าง ๆ จะเก็บอยู่ในไฟล์ที่เรียกว่าสคริปต์ (script) และเวลาใช้งาน ต้องอาศัยตัวแปลชุดคำสั่ง ตัวอย่างของภาษา สคริป เช่น JavaScript, Perl เป็นต้น ลักษณะของ PHP ที่แตกต่างจากภาษาสคริปต์แบบอื่น ๆ คือ PHP ได้รับการพัฒนาและออกแบบมาเพื่อใช้งานในการสร้างเอกสารแบบ HTML โดยสามารถสอดแทรกหรือแก้ไขเนื้อหาได้โดยอัตโนมัติ ดังนั้น จึงกล่าวว่า PHP เป็นภาษาที่เรียกว่า server side หรือ HTML-embedded scripting language เป็นเครื่องมือที่สำคัญ ชนิดหนึ่ง ที่ช่วยให้เราสามารถสร้างเอกสารแบบ Dynamic HTML ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สรุปได้ว่า PHP ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเพื่อแทนที่ SSI รูปแบบเดิม ๆ โดยให้มีความสามารถและส่วนเชื่อมต่อกับเครื่องมือชนิดอื่น ๆ มากขึ้น

1.4 ระบบ MySQL จัดเป็นระบบจัดการฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (RDBMS Relational Database Management System) ตัวหนึ่ง ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกของอินเทอร์เน็ต สาเหตุเพราะว่า MySQL เป็นฟรีแวร์ทางด้านฐานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นทางเลือกใหม่จากผลิตภัณฑ์ ระบบจัดการฐานข้อมูลในปัจจุบันที่มักจะเป็นการผูกขาดของผลิตภัณฑ์เพียงไม่กี่ตัว นักพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เคยใช้ MySQL ต่างยอมรับในความสามารถ ความรวดเร็ว การรองรับจำนวนผู้ใช้และขนาดของข้อมูลจำนวนมาก ทั้งยังสนับสนุนการใช้งานบนระบบปฏิบัติการมากมาย ไม่ว่าจะเป็น Unix, OS/2, Mac OS หรือ Windows ก็ตาม นอกจากนี้ MySQL ยังสามารถใช้งานร่วมกับ Web Development Platform ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็น C, C++, Java, Perl, PHP, Python, Tc หรือ ASP และมีแนวโน้มสูงยิ่งขึ้นต่อ ๆ ไปในอนาคต MySQL จัดเป็นซอฟต์แวร์ประเภท Open Source Software สามารถดาวน์โหลด Source Code ต้นฉบับได้จากอินเทอร์เน็ตโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ การแก้ไข สามารถกระทำได้ตามความต้องการ MySQL ยึดถือสิทธิบัตรตาม GPL (GNU General Public License) ซึ่งเป็นข้อกำหนดของซอฟต์แวร์ประเภทนี้ส่วนใหญ่ โดยจะเป็นการชี้แจงว่าสิ่งใดทำได้ หรือทำไม่ได้สำหรับการใช้งานในกรณีต่าง ๆ (อีซี บร๊านเชส, 2560: ออนไลน์)

1.5 วงจรการพัฒนากระบวน (System Development Life Cycle : SDLC) คือกระบวนการทางความคิด ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อแก้ปัญหาทางธุรกิจและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งาน โดยภายในวงจรนั้นจะแบ่งกระบวนการพัฒนา เพื่อให้ได้มาซึ่งระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถจำแนกขั้นตอนการดำเนินงานได้ 7 ขั้นตอน ดังนี้ (กิตติ รักดิวิฒนะกุล และพนิดา พานิชกุล, 2546: 34-37)

1. การกำหนดความต้องการ (Requirement Definition)
 2. การวิเคราะห์ระบบ (System Analysis)
 3. การออกแบบระบบ (System Design)
 4. การพัฒนาระบบ (System Development)
 5. การทดสอบระบบ (System Testing)
 6. การติดตั้งระบบ (System Implement)
 7. การบำรุงรักษาระบบ (System Maintenance)
2. ทฤษฎีความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ (satisfaction) เป็นทัศนคติที่เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่าง การที่จะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อน จึงเป็นการยากที่จะวัดความพึงพอใจโดยตรงแต่สามารถวัดได้โดยทางอ้อม โดยการวัดความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้นและการแสดงความคิดเห็นนั้นจะต้องตรงกับความรู้สึกที่แท้จริง จึงสามารถวัดความพึงพอใจนั้นได้ (รัชฎาพร พันธุ์ทวี, 2560: 5) พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายว่า "พึง" เป็นคำช่วยกริยาอื่น หมายความว่า "ควร" เช่น พึงใจ หมายความว่า พอใจ ชอบใจ และคำว่า "พอ" หมายความว่า เท่าที่ต้องการ เต็มความต้องการ ถูกชอบ เมื่อนำคำสองคำมาผสมกัน "พึงพอใจ" จะหมายถึง ชอบใจ ถูกใจตามที่ต้องการ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2556: ออนไลน์) อดคล้องกับ กชกร เบ้าสุวรรณ และคณะ (2550) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก ยินดี พอใจ ชอบใจของบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลเหล่านั้น ได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้เมื่อความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนองหรือบรรลุมุ่งหมายในระดับหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวจะลดลงหรือไม่ หากความต้องการหรือจุดมุ่งหมายนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ในการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจนั้น โดยทั่วไปนิยมศึกษากันในสองมิติ คือ มิติความพึงพอใจ ของผู้ปฏิบัติงานและมิติความพึงพอใจ ในการให้บริการ ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบผู้รับบริการ ซึ่งมีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมาย ความพึงพอใจมีความหมายอยู่ 3 นัย คือ

ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพการณ์ที่ผลการปฏิบัติงานได้เป็นไปตามที่บุคคลคาดหวังไว้

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับของความสำเร็จที่เป็นไปตามความต้องการ

ความพึงพอใจ หมายถึง งานที่ได้ตอบสนองต่อคุณค่าของบุคคล

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติอย่างหนึ่งที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นรูปร่างได้ ที่บุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเองซึ่งอาจเป็นผลบวก หากตรงกับความต้องการ หรือเป็นผลลบหากไม่ตรงกับความต้องการของบุคคล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุง และลดข้อผิดพลาดในการพิจารณาวัสดุหรืออุปกรณ์ในการงานก่อสร้างและงานปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัยดังกล่าว สามารถอธิบายกระบวนการหลักของงานวิจัยได้ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ และผู้ควบคุมงานก่อสร้างและปรับปรุงตามคำสั่งที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมแต่งตั้ง จำนวน 18 คน

2. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 กำหนดปัญหา ศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างและงานปรับปรุง จากเอกสารที่เกี่ยวข้องของคณะกรรมการและผู้ควบคุมงานก่อสร้างและปรับปรุงงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหา สาเหตุของปัญหาจากการดำเนินงานในปัจจุบัน และความต้องการระหว่างนักวิเคราะห์ระบบกับผู้ใช้งาน โดยข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อสรุปมากำหนดเป็นความต้องการ

ระยะที่ 2 วิเคราะห์และออกแบบระบบ โดยการนำข้อกำหนดความต้องการมาออกแบบเป็นแบบจำลองระบบฐานข้อมูล และทดสอบระบบก่อนนำไปใช้งานจริง

ระยะที่ 3 พัฒนาระบบโดยให้คณะกรรมการตรวจรับพัสดุ และผู้ควบคุมงาน ตามคำสั่งที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานเฉพาะแต่ละโครงการ ทดสอบการใช้เครื่องมือระบบการจัดเก็บข้อมูล โดยสามารถเข้าถึงระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมที่ติดตั้งระบบผ่าน URL (Universal Resource Locator) (r2r.npru.ac.th/panadda) เพื่อตรวจสอบข้อผิดพลาด และหาประสิทธิภาพของระบบที่พัฒนาขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ

3.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของระบบฐานข้อมูล และจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และจัดทำแบบสอบถาม โดยขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม และข้อคำถามในแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นปลายปิด แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับให้เลือกตอบ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

3.2 นำแบบสอบถามที่ได้เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ความชัดเจนของข้อความ ความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือการวิจัย โดยทำการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ในแต่ละข้อคำถามของแบบสอบถาม โดยกำหนดคะแนนที่ใช้ในการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

คะแนน +1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง

คะแนน -1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้อง

จากนั้น นำค่าคะแนนของข้อคำถามแต่ละข้อ แทนลงในสูตร IOC ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

โดย IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนน
 N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

จากนั้นพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ถ้าค่า IOC มีค่าตั้งแต่ .50 ถึง 1.00 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดหรือเป็นตัวแทนของวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด หากได้น้อยกว่า .50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่เป็นตัวแทนของวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 240-247) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย ประเมินความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 14 ข้อ มีค่าดัชนี ความสอดคล้อง เท่ากับ 1 สรุปได้ว่าผ่านเกณฑ์การทดสอบคุณภาพแบบสอบถาม หลังจากนั้น นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงเนื้อหาของคำถาม แต่ละข้อของแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตรงตามวัตถุประสงค์ของคำถามวิจัย

4. นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบและแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลอง (try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่วิชาอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ และจำแนกความเชื่อมั่นในแต่ละตอนโดยการคำนวณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยเกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา ควรมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 248-257) ผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น พบว่า มีค่าภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.705 ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดของแบบประเมิน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ สถานะ หน่วยงาน/คณะ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน สิทธิการเข้าใช้บริการ คำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจต่อระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับของ Likert (Likert scale) โดยผู้วิจัยกำหนดระดับ ค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบและการพัฒนาของระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นแบบสอบถาม แบบปลายเปิด (open ended questionnaire) เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถาม ไปยังคณะกรรมการตรวจรับพัสดุและผู้ควบคุมงาน โดยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือชี้แจงการวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยไปยังหน่วยงานของผู้ตอบแบบสอบถาม และให้ประชากรส่งกลับหลังจากกรอกข้อมูลแล้ว โดยแนบซองจดหมายส่งกลับมายังคณะผู้วิจัย และติดตามการตอบกลับด้วยการโทรศัพท์ตามหมายเลขโทรศัพท์ที่ได้ลงทะเบียนไว้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ทั้งนี้ มีประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 12 ราย และติดตามการตอบกลับด้วยการโทรศัพท์ จำนวน 6 ราย

6. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จสิ้นตามจำนวนแล้ว นำข้อมูลมาจัดระเบียบแทนค่าและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 104) ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ สถานะ หน่วยงาน/คณะ ระดับการศึกษา อายุการทำงาน สิทธิการเข้าใช้บริการ ลักษณะคำถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) แสดงผลเป็นความถี่ (frequency) ร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (mean) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าอัตราส่วน 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลความพึงพอใจต่อการออกแบบและการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยจำแนกระดับความพึงพอใจโดยใช้แนวคิดของ Best (1977: 182)

แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ใช้บริการ เสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบและการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 72.20 ตำแหน่งงานเจ้าหน้าที่ (บุคลากรสายสนับสนุน) คิดเป็นร้อยละ 55.60 ปฏิบัติงานในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 44.40 อายุการปฏิบัติงานระหว่าง 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.90 และทั้งหมดมีสิทธิ์การเข้าใช้บริการเป็นผู้ใช้งานระบบ คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.87$, S.D.=0.155) และเมื่อพิจารณารายข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ คือ ระบบสารสนเทศนี้มีประโยชน์เหมาะสมที่จะนำมาใช้งาน ได้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, S.D.=0.000) ระบบสารสนเทศนี้ช่วยอำนวยความสะดวก ในการสืบค้นข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.94$, S.D.=0.236) ระบบสารสนเทศใช้งานง่าย และไม่ซับซ้อน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.89$, S.D.=0.323) ความสามารถในการติดตามสถานะอยู่ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$, S.D.=0.428) และความเหมาะสมและภาพรวมของหน้าจอแสดงผล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$, S.D. =0.428)

ด้านตรงตามความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$, S.D. =0.213) และเมื่อพิจารณา รายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ คือ ความสามารถในการเข้าถึงระบบได้อย่างรวดเร็วอยู่ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, S.D. =0.000) ความน่าเชื่อถือของระบบฐานข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.94$, S.D. =0.236) ความสามารถของระบบในการนำเสนอข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.89$, S.D. =0.323) และความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.72$, S.D. =0.461)

ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.95$, S.D. =0.129) และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ คือ การกำหนดรหัสผู้ใช้งาน และรหัสผ่าน ในการตรวจสอบเข้าใช้งานระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, S.D. =0.000) การควบคุมให้ใช้งานตามสิทธิ์ของผู้ใช้ได้อย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=5.00$, S.D. =0.000) การตรวจสอบสิทธิ์ก่อนการใช้งานของผู้ใช้ระบบในระดับต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.94$, S.D. =0.236) ความเหมาะสมในการรักษาความปลอดภัยของระบบโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.236 และการกำหนดสิทธิ์การเข้าใช้ระบบเกิดความปลอดภัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.323)

ระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.128) และเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ คือด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.95, S.D. = 0.129) ด้านตรงตามความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.213) และด้านประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.155)

อภิปรายผล

การสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีการศึกษาข้อมูลก่อนการออกแบบระบบจากแนวคิดและทฤษฎีวงจรการพัฒนาระบบ System Development Life Cycle: SDLC ทั้ง 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความต้องการ 2) การวิเคราะห์ระบบ 3) การออกแบบระบบ 4) การพัฒนาระบบ 5) การทดสอบระบบ 6) การติดตั้งระบบ และ 7) การบำรุงรักษาระบบโดยมีการศึกษาค้นคว้ารวบรวมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับงานก่อสร้างและงานปรับปรุงจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ของคณะกรรมการตรวจรับพัสดุและผู้ควบคุมงาน และศึกษาจากการสัมภาษณ์จากผู้ควบคุมงานก่อสร้างและงานปรับปรุงของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อกำหนดขอบเขตของปัญหา สาเหตุของปัญหา จากการดำเนินงานในปัจจุบัน และความต้องการระหว่างนักวิเคราะห์ระบบกับผู้ใช้งาน และนำข้อสรุปมากำหนดเป็นความต้องการผู้วิจัยได้ออกแบบให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้งานโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพของระบบ และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล จึงทำให้ผลการประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น โดยด้านตรงตามความต้องการ ผู้ใช้งานพึงพอใจในประเด็นความสามารถในการเข้าถึงระบบได้อย่างรวดเร็วอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านประสิทธิภาพ ผู้ใช้งานพึงพอใจในประเด็นระบบสารสนเทศนี้มีประโยชน์เหมาะสมที่จะนำมาใช้งานได้จริง อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ผู้ใช้งานพึงพอใจในประเด็นการกำหนดรหัสผู้ใช้งาน และรหัสผ่านในการตรวจสอบเข้าใช้งานระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบ การจัดเก็บข้อมูลเพื่อการติดตามความก้าวหน้าของงานก่อสร้างและงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.128) และเมื่อพิจารณารายด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.95, S.D. = 0.129) ด้านตรงตามความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.213) และด้านประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.155)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดเก็บข้อมูล เพื่อการติดตามความก้าวหน้างานก่อสร้าง และงานปรับปรุงมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1. ด้านตรงตามความต้องการ พบว่าข้อที่มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูล ดังนั้นควรปรับปรุงระบบสารสนเทศ โดยการเพิ่มรายละเอียดข้อมูล ระยะเวลาของทั้งโครงการ เพิ่มหัวข้อ As-built เพิ่มมูลค่างานตามสัญญา เพิ่มมูลค่างานก่อสร้างพร้อมเพิ่มพื้นที่ความจำภาพถ่ายประกอบโครงการ

2. ด้านประสิทธิภาพ พบว่าข้อที่มีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ความเหมาะสมและภาพรวมของหน้าจอแสดงผล ดังนั้นควรปรับปรุงระบบสารสนเทศ โดยการออกแบบการป้อนข้อมูล ให้ชัดเจนขึ้น และปรับตัวอักษรการพิมพ์ สีตัวอักษร การใช้สีพื้นหลัง เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและเหมาะสมกับผู้ใช้งาน เพิ่มมากขึ้น และแก้ไขหัวข้อโครงการงานก่อสร้างอาคาร และการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้าง และหัวข้อรายละเอียดโครงการ

เอกสารอ้างอิง

- กชกร เป้าสุวรรณ, ธนภัทร ปัจฉิม, และสุจิตรา ฉายปัญญา. (2550). *ความคาดหวังและความพึงพอใจต่อการศึกษาคู่ต่อที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์สุโขทัย*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,
- กิตติ รักดีวัฒนกุล และจำลอง คุรุอดสาหะ. (2542). *การออกแบบฐานข้อมูล* (พิมพ์ครั้งที่ 4). บริษัท เคทีพีคอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- กิตติ รักดีวัฒนกุล และพนิดา พานิชกุล. (2546). *คัมภีร์การวิเคราะห์และออกแบบระบบ*. เคทีพีคอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- จิตติมา เทียมบุญประเสริฐ. (2544). *ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โปรแกรมวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- เกา โพธิ์เงิน. (2548). *การพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศงานสวัสดิการนักศึกษา สวัสดิการอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.

- เย็น ภู่วรรณ. (2544). การดำเนินงานอิเล็กทรอนิกส์ในหน่วยงานรัฐ: บทบาทและความสำคัญในการ
ปฏิรูประบบราชการ: รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government). สำนักงานคณะกรรมการ
ปฏิรูประบบราชการ สำนักงาน ก.พ.
- รัชฎาพร พันธุ์ทวี. (2560). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานคนบดี
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่
- วรรณศร จันทโสติด. (2560). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในองค์กร กรณีศึกษา
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 11). เพ็องฟ้า พริน
ติ้ง.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2552). ระบบฐานข้อมูล. ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- _____. (2560). การวิเคราะห์และออกแบบระบบ (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม). ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Prentice-Hall.

การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของ
คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน
Development of Information Management System for Special Lecturers and
Study Visits for Students of the Faculty of Physical Education Srinakharinwirot
University to Increase Financial Efficiency

จินดา ไตรเวช¹ จาริวรรณ ปานประเสริฐ^{2*} และชนก พูลสวัสดิ์³
Jinda Traiwech¹ Chariwan Panprasert^{2*} and Chaonk Poonsawat³

¹นักวิชาการเงินและพัสดุ สำนักงานคณบดีคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²นักวิชาการศึกษา สำนักงานคณบดีคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักงานคณบดีคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Finance and Accounting Analyst, Dean of Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

²Educator, Dean of Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

³General task manager, Dean of Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author, Email: chariwan@g.swu.ac.th

Received: August 30, 2023

Revised: September 19, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลการใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสายปฏิบัติการ และผู้บริหาร รวม 16 คน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต ประกอบด้วย 5 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการจัดการข้อมูลสิทธิ์การใช้งาน 2) กระบวนการจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงาน 3) กระบวนการตรวจสอบสถานะการขออนุมัติ 4) กระบวนการสร้างเอกสาร และ 5) กระบวนการรายงานข้อมูล พัฒนาขึ้นเพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานด้านการเบิกจ่ายค่าตอบแทนอาจารย์พิเศษ และค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษาดูงานของนิสิตเป็นระบบมากขึ้น มีความถูกต้อง ทันท่วงทีและมีประโยชน์ต่อการบริหารและการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเหลือมากขึ้น ผลการประเมินการใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต พบว่า อยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการระบบ ประสิทธิภาพทางการเงิน การพัฒนาระบบ

Abstract

The aim of this research was to develop and evaluate an information management system for special instructors and study visits for the Faculty of Physical Education at Srinakharinwirot University. The system consisted of five processes: 1) license information management 2) special instructor and study visit information management 3) approval status checking 4) document creation and 5) data reporting. The purpose of the system was to increase the financial efficiency of reimbursement for special instructors' compensation and expenses for study visits by making the process more systematic and timely. The system relied on information technology to help executives and related parties make more informed decisions. The evaluation results showed that the use of the system was at a very good level, indicating that it can effectively increase financial efficiency.

Keywords: *Management system, financial efficiency, system management*

บทนำ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมีวิสัยทัศน์ “มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้เพื่อสังคม (Learning university for society)” มีพันธกิจเพื่อผลิตและพัฒนาบุคคลที่มีคุณภาพและคุณธรรมให้แก่สังคม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างสรรค์งานวิจัยและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ มีประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อสังคม ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ บริการวิชาการที่มีคุณภาพ จิตสำนึก และรับผิดชอบต่อสังคม ศึกษา วิเคราะห์ ทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ และพัฒนาระบบบริหารที่มีคุณภาพและธรรมาภิบาล คณะพลศึกษาเป็นหน่วยภายใต้การกำกับของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงจำเป็นต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัย และมีพันธกิจมุ่งสนับสนุน ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของบุคลากร พัฒนาและเสริมสร้างปัญญาของบุคลากร ทั้งนี้คณะพลศึกษามีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอีกด้วย

คณะพลศึกษา มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาเป็นอาจารย์พิเศษเพื่อมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่นิสิต ซึ่งเป็นการฝึกฝนนิสิตโดยการอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่าง ๆ มากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎี ทำให้มีความอิสระในการเรียนการสอน ตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาความรู้ของอาจารย์ และนักศึกษาให้เท่าทันโลกภายนอก เกิดการต่อยอดในการสร้างสรรค์ทางวิชาการ เปิดโอกาสการแสวงหาความรู้ของทั้งอาจารย์และนักศึกษาเอง อีกทั้งการเชิญอาจารย์พิเศษมาสอนตลอดภาคเรียน

เพื่อเป็นการลดต้นทุนในการจ้างบุคลากร และเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดอาจารย์ผู้รับผิดชอบในรายวิชา โดยงานคลังและพัสดุ คณะพลศึกษา ทำหน้าที่เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายอาจารย์พิเศษและศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้ Google Sheets เป็นเครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานของนิสิตทุกระดับ ได้แก่ ระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก

จากการดำเนินการด้านอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา พบว่ามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ งานธุรการของภาควิชา จำนวน 5 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาพลศึกษา ภาควิชาสุขศึกษา ภาควิชาสันตนาการ ภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์ ภาควิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา และงานบริการการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการเชิญอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานของนิสิตพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บันทึกขอเบิกเงิน แบบคำนวณค่าตอบแทนการสอน หลักฐานการจ่ายเงิน บันทึกขออนุมัติเงิน และหนังสือเชิญอาจารย์ โดยกลุ่มงานคลังมีหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องในการคำนวณค่าใช้จ่ายของอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต ความถูกต้องของเอกสารที่เกี่ยวข้องและรายงานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตแยกตามหลักสูตรของคณะพลศึกษา กลุ่มงานนโยบายและแผนจะนำข้อมูลรายงานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตแยกตามหลักสูตรของคณะพลศึกษาไปวิเคราะห์เพื่อให้ผู้บริหารใช้ในการบริหารงานด้านการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต จากการดำเนินงานด้านการเงินที่ผ่านมามีปัญหาเกี่ยวกับงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต ได้แก่ แต่ละภาควิชามีรูปแบบเอกสารที่แตกต่างกันทำให้ใช้เวลามากเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง รวมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบการเบิกจ่ายเงินมีการคำนวณจำนวนเงินผิดพลาด ทำให้การทำงานล่าช้า ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากปีงบประมาณ พ.ศ.2563-2564 พบว่า มีรายการรายงานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต จำนวนทั้งสิ้น 359 รายการ มีการส่งคืนแก้ไขเอกสารที่มีความผิดพลาดในการคำนวณ จำนวน 71 รายการ หรือคิดเป็นร้อยละ 20 จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าการแก้ไขปัญหาในการคำนวณจำนวนเงินผิดพลาดได้ตั้งแต่ขั้นตอนแรก จะทำให้การทำงานด้านการเงินมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัย การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน ด้านการเบิกจ่ายค่าตอบแทนอาจารย์พิเศษหรือค่าใช้จ่ายการศึกษาดูงานนิสิต เพื่อให้อาจารย์พิเศษที่สอนให้กับนิสิตคณะพลศึกษาได้รับเงินค่าตอบแทนเร็วขึ้น และอาจารย์ผู้สอนคณะพลศึกษาที่สำรองจ่ายเงินไปก่อนสามารถรับเงินได้เร็วขึ้น กรณียืมเงินท่ตรงจ่ายก็ทำให้การหมุนเวียนของเงินท่ตรงราชการของส่วนงานทำได้เร็วขึ้น อีกทั้งสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานภายใน ได้แก่ งานธุรการภาควิชา งานบริการการศึกษา กลุ่มงานคลัง และกลุ่มงานนโยบายและแผน โดยเป็นการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในรูปแบบ

ของเว็บแอปพลิเคชัน (web application) เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถทำงานได้โดยง่าย รวดเร็ว ตรวจสอบความถูกต้องได้ และสามารถใช้งานในสถานที่ต่าง ๆ ได้ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนกลางของคณะพลศึกษาในการบริหารจัดการเรียนการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน
2. เพื่อศึกษาผลการใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสายปฏิบัติการ ประกอบด้วย บุคลากรที่ปฏิบัติงานธุรการภาควิชา จำนวน 5 คน (ภาควิชาพลศึกษา ภาควิชาสุขศึกษา ภาควิชาสันตนาการ ภาควิชาวิทยาศาสตร์การกีฬา และภาควิชาสาธารณสุขศาสตร์) บุคลากรงานบริการการศึกษา จำนวน 5 คน บุคลากรกลุ่มงานคลัง จำนวน 3 คน และผู้บริหาร จำนวน 3 คน (ผู้อำนวยการสำนักงานคณบดี คณะพลศึกษา จำนวน 1 คน รองคณบดีฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน และรองคณบดีฝ่ายบริหาร จำนวน 1 คน) รวมทั้งสิ้น 16 คน

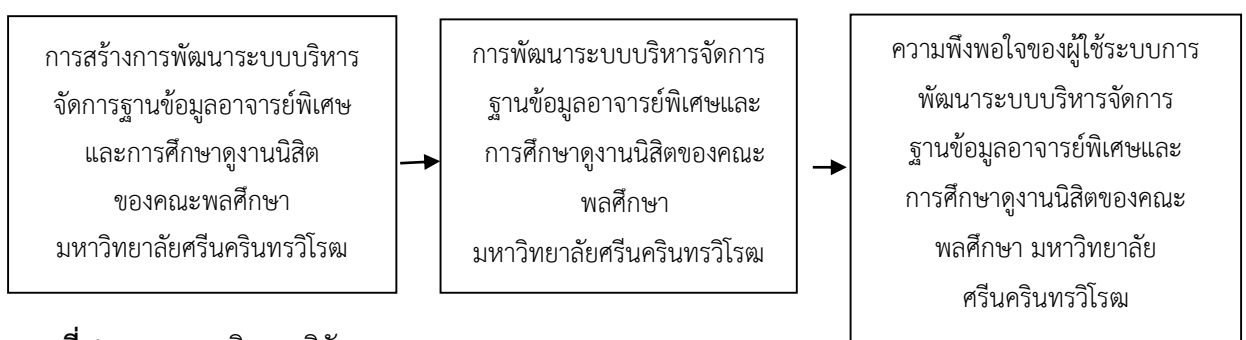
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และสำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย โดยการศึกษาวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตำรา เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และรายงานการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบ มีหลายวิธีวิธีหนึ่งที่เป็นที่นิยมนำมาใช้ในการพัฒนาระบบ คือ การพัฒนาระบบงานแบบวงจรชีวิต หรือวงจรการพัฒนาระบบ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้กำหนดขั้นตอนในการพัฒนาที่แตกต่างกันแต่ก็มีขั้นตอนที่คล้าย ๆ กัน ประกอบด้วยการศึกษา และสำรวจระบบการวิเคราะห์ระบบ การออกแบบระบบ การนำระบบไปใช้ และการบำรุงรักษา และตรวจสอบระบบ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผ่านการประเมินประสิทธิภาพความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน รวมถึงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การเชิญอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การพัฒนาระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒผ่านทางเว็บไซต์ โดยใช้ภาษา PHP และเชื่อมต่อกับฐานข้อมูลเอสคิวแอล (SQL) ในการใช้งานผู้ใช้สามารถป้อนข้อมูล รวมทั้งเรียกดูข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

ส่วนที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพของระบบด้านการใช้งานของระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒผลการทดสอบระบบโดยกลุ่มตัวอย่างจากคณาจารย์ บุคลากร คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การทดสอบระบบ

การส่งเสริมศักยภาพการบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้ระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบการทำงานของแต่ละส่วนว่าสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการทดสอบระบบออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การทดสอบโดยผู้พัฒนาโปรแกรม โดยทำการทดสอบการทำงานของระบบทั้งหมดหาข้อบกพร่องของโปรแกรม หลังจากนั้นทำการแก้ไขปรับปรุงโปรแกรมให้ดีขึ้นเป็นการทดสอบการ

ทำงานโดยรวมของระบบมีการทำงานถูกต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการหรือไม่ โดยการทดสอบจะเป็นการกรอกข้อมูลที่ถูกต้อง คือ การกรอกข้อมูลตรงตามประเภทของข้อมูลครบถ้วนตามโปรแกรมกำหนดไว้

2. การทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ/กลุ่มตัวอย่าง โดยนาระบบที่ผ่านการแก้ไขและปรับปรุงจากช่วงแรก ไปทดสอบหรือตรวจสอบระบบโดย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน โดยวิธีดำเนินการทดสอบโปรแกรม ผู้เชี่ยวชาญจะเป็นผู้ทดสอบการใช้งาน หากเกิดข้อผิดพลาดของโปรแกรมละมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในขั้นการทดสอบโปรแกรมของผู้เชี่ยวชาญจะนำมาแก้ไขปรับปรุงระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จนระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การเชิญอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา

ในการศึกษาและพัฒนาระบบติดตามความก้าวหน้างานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และออกแบบระบบตามรูปแบบวงจรการพัฒนาาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) (กิตติ ภัคตวิวัฒน์กุล และพนิดา พานิชกุล, 2551: 20) เพื่อให้ได้มาซึ่งระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถจำแนกขั้นตอนการดำเนินงานได้ 5 ขั้นตอน

1. การวางแผน (Planning)

เก็บรวบรวมความต้องการระบบใหม่ กับการรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรงานธุรการภาควิชา บุคลากรงานบริการการศึกษา บุคลากรกลุ่มงานคลัง ผู้อำนวยการสำนักงานคณบดีคณะพลศึกษา รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และรองคณบดีฝ่ายบริหาร รวม 16 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบใหม่ร่วมกัน และวางแผนในการพัฒนาระบบทุกขั้นตอน รวมทั้งผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระบบงานเดิม โดยศึกษากระบวนการการทำงานของผู้ปฏิบัติงานจริงที่ละขั้นตอน รวมถึงสอบถามข้อมูลปัญหาการทำงานจากผู้ปฏิบัติงาน เพื่อนำระบบสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จากที่ผู้วิจัยได้ติดตามการดำเนินงานด้านการเงินที่ผ่านมา พบว่าปัญหาเกี่ยวกับงานการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิต ได้แก่ ภาควิชามีรูปแบบเอกสารที่แตกต่างกันทำให้ใช้เวลาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องมากขึ้น รวมทั้งความผิดพลาดในการคำนวณยอดเงินที่เบิกจ่ายจึงทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน ซึ่งการพัฒนาระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะสามารถช่วยจัดการปัญหาข้างต้นได้

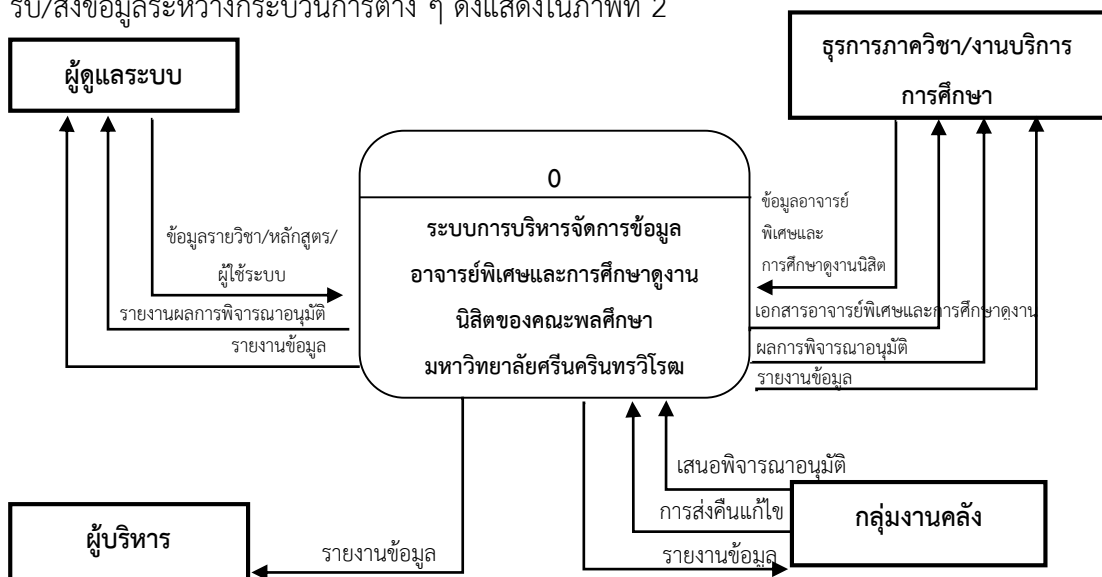
2. การวิเคราะห์ระบบ (Analysis)

หลังจากกำหนดแผนในการพัฒนาระบบ และความต้องการระบบใหม่ได้แล้ว จึงนำมาวิเคราะห์ระบบใหม่ด้วยการสร้างแผนภาพกระแสข้อมูล (data flow diagram) ระบุกระบวนการทั้งหมดที่จะเป็นขั้นตอนของการใช้ซอฟต์แวร์และฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3. การออกแบบระบบ (Design)

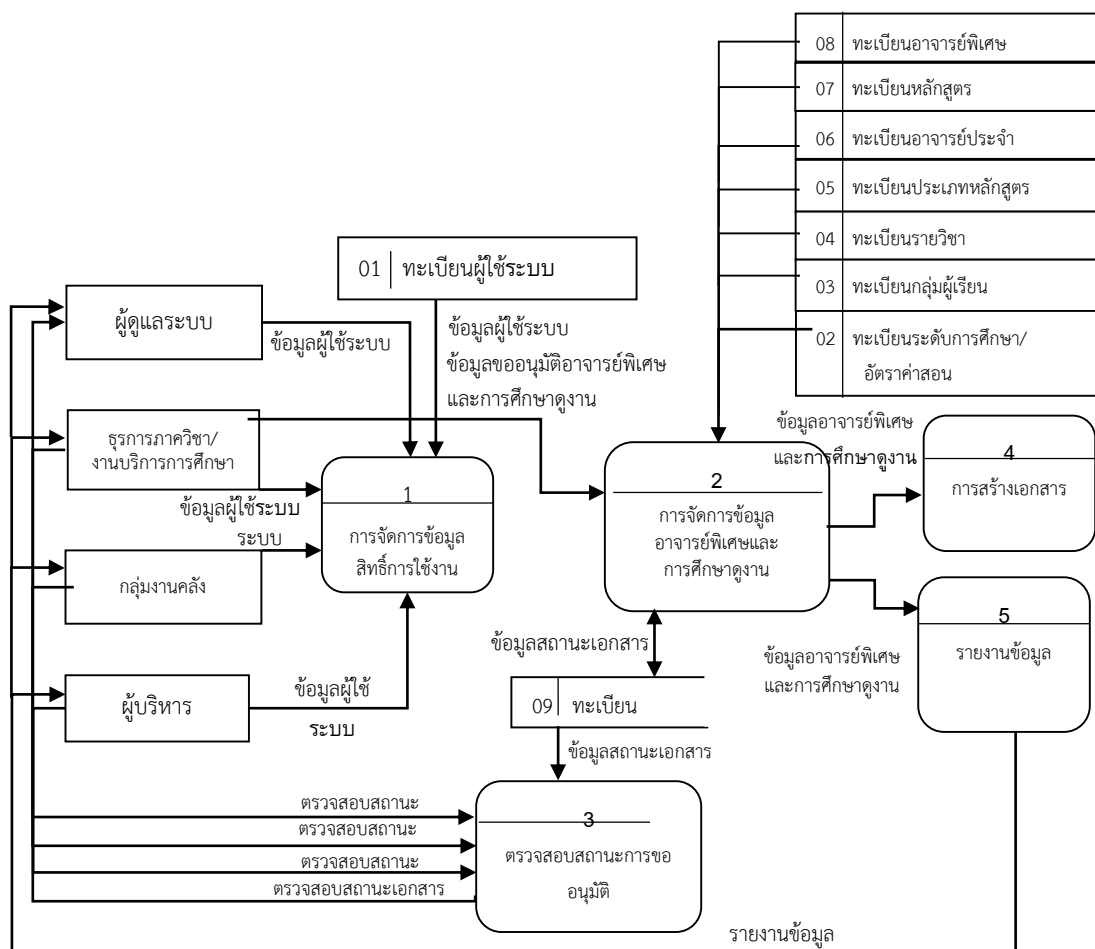
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงแนวทางกระบวนการในการออกแบบและพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยการออกแบบระบบนี้ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาพีเอชพี (PHP Hypertext Preprocessor) เพื่อสร้างหน้าเว็บเพจ (personal homepage) โดยแสดงผังการทำงานดังนี้

3.1 แผนภาพบริบท (context diagram) แสดงถึงกระบวนการ (process) และข้อมูล (data) ที่เข้าและออกของการพัฒนาระบบ (ณัฐพันธุ์ เขจรนนท์, 2551) กระแสงานดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้องต่อระบบ คือ 1) อธิการภาควิชา/งานบริการศึกษา 2) กลุ่มงานคลัง 3) ผู้บริหาร และ 4) ผู้ดูแลระบบ โดยแต่ละกลุ่มผู้ใช้งานทั้ง 4 กลุ่มจะมีการรับ/ส่งข้อมูลระหว่างกระบวนการต่าง ๆ ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แผนภาพกระแสข้อมูลระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3.2 แผนภาพกระแสข้อมูลระดับที่ 0 (data flow diagram level-0) แสดงถึงการไหลของข้อมูลทั้งหมดที่แบ่งออกเป็นส่วนย่อยของการทำงานในระบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการจัดการข้อมูลสิทธิ์การใช้งานเป็นส่วนสำหรับการจัดการข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มผู้ใช้ที่อยู่ในระบบ 2) กระบวนการจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานเป็นส่วนสำหรับการบันทึก ค้นหา แก้ไข และลบข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 3) กระบวนการตรวจสอบสถานะการขออนุมัติ เป็นส่วนสำหรับการค้นหาสถานะการดำเนินงานถึงขั้นตอนใด 4) กระบวนการสร้างเอกสารเป็นกระบวนการการสร้างเอกสารได้แก่ บันทึกขอเบิกเงิน แบบคำนวณค่าสอน หลักฐานการจ่ายเงิน บันทึกขออนุมัติเงิน หนังสือเชิญอาจารย์พิเศษที่มีรูปแบบมาตรฐานเดียวกัน และ 5) กระบวนการรายงานข้อมูล เป็นส่วนสำหรับการรายงานข้อมูลที่ได้จากระบบ แสดงออกมาเป็นรายงานต่าง ๆ ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนภาพกระแสข้อมูลระดับที่ 0 ของระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. การพัฒนาและติดตั้งระบบ (Implementation)

ขั้นตอนการพัฒนาและติดตั้งระบบ เป็นขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งระบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาและติดตั้งระบบแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนการพัฒนาและติดตั้งระบบส่วนฐานข้อมูล 2) ส่วนการพัฒนาและติดตั้งระบบที่ติดต่อกับผู้ใช้งานระบบ และ 3) ส่วนการพัฒนาและติดตั้งระบบส่วนโปรแกรมควบคุมการทำงาน ในการพัฒนาและติดตั้งระบบผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาในรูปแบบเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน โดยเขียนด้วยภาษา PHP และส่วนฐานข้อมูลใช้โปรแกรม MySQL ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาโดยเริ่มจากการออกแบบหน้าเว็บในส่วนต่าง ๆ ตามที่ได้ออกแบบไว้ แล้วจึงดำเนินการพัฒนาในส่วนการทำงานหลักด้วยภาษา PHP ควบคู่กับการสร้างฐานข้อมูลที่ได้ออกแบบไว้ พร้อมนำข้อมูลตัวอย่างบันทึกลงในระบบ สำหรับใช้ในการทดสอบ

ขั้นตอนการพัฒนาและติดตั้งระบบ มีการทดสอบข้อผิดพลาดของระบบจนระบบเสร็จสมบูรณ์ แล้วจึงย้ายไปติดตั้งยังสภาพแวดล้อมจริง ได้แก่ บนเครื่องแม่ข่ายเว็บไซต์ เมื่อมีการออนไลน์จริง จึงให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาทดสอบใช้งานและประเมินผลการใช้งานระบบเพื่อประเมินคะแนนและรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขและพัฒนา การติดตั้งระบบจัดเป็นกระบวนการสุดท้ายในการพัฒนาและติดตั้งระบบ เมื่อผ่านการทดสอบระบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงทำการติดตั้งระบบที่พร้อมใช้งานจริง

5. การบำรุงรักษา (Maintenance)

เมื่อได้รับผลประเมินและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนา จึงได้มีการปรับแก้ระบบในส่วนต่าง ๆ ที่ผู้ใช้งานได้ให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้ระบบที่เหมาะสมและพร้อมใช้งานจริงมากที่สุดต่อไป

ผลการดำเนินงาน

1. ดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรงานธุรการภาควิชา บุคลากรงานบริการการศึกษา บุคลากรกลุ่มงานคลัง ผู้อำนวยการสำนักงานคณบดีคณะพลศึกษา รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และรองคณบดีฝ่ายบริหาร รวม 16 คน ทดลองใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษ การศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และทำแบบประเมินประสิทธิภาพของระบบซึ่งผู้ใช้งานสามารถตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ

2. นำผลการประเมินที่ได้จากแบบสอบถามของผู้ใช้ระบบต่อการใช้งานของระบบมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน (web application) ผ่านโปรแกรมเว็บเบราว์เซอร์ จึงทำให้ผู้ใช้งานบันทึกข้อมูล และค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ตลอดเวลา และมีสะดวกรวดเร็ว โดยเป็นระบบอัตโนมัติซึ่งทำให้ผู้พิจารณาอนุมัติสามารถทราบถึงปริมาณงานตรวจสอบติดตามย้อนกลับได้ นอกจากนี้ระบบดังกล่าวยังสามารถสร้างเอกสารที่มีรูปแบบมาตรฐานเดียวกันได้แก่ บันทึกขอเบิกเงิน แบบคำนวณค่าสอน หลักฐานการจ่ายเงิน บันทึกขออนุมัติเงิน หนังสือเชิญอาจารย์พิเศษ และเรียกดูรายงานต่าง ๆ เพื่อประกอบการบริหารและตัดสินใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงินได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

ผลการดำเนินงานระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แบ่งออกเป็นส่วนย่อยของการทำงานในระบบซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการ มีรายละเอียดดังนี้

1. กระบวนการจัดการข้อมูลสิทธิ์การใช้งานเป็นส่วนสำหรับการจัดการข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มผู้ใช้ที่อยู่ในระบบ กลุ่มผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้องต่อระบบ มีกลุ่มผู้ใช้งานที่เกี่ยวข้องต่อระบบ คือ 1) ธุรการ ภาควิชา/งานบริการการศึกษา 2) กลุ่มงานคลัง 3) ผู้บริหาร และ 4) ผู้ดูแลระบบ
2. กระบวนการจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงาน เป็นส่วนสำหรับการบันทึก ค้นหา แก้ไข และลบข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. กระบวนการตรวจสอบสถานะการขออนุมัติ เป็นส่วนสำหรับการค้นหาสถานะการดำเนินงาน ประกอบด้วย สถานะเอกสาร การจัดการ การส่งเบิก ผู้ใช้งานระบบ กรอกข้อมูลการเชิญอาจารย์พิเศษหรือศึกษาดูงานนิสิต และระบบจะแสดงสถานะของเอกสารว่าอยู่ในขั้นตอนใด เช่น เอกสารต้องแก้ไข เอกสารรออนุมัติ และเอกสารได้รับการอนุมัติแล้ว
4. กระบวนการสร้างเอกสาร เป็นกระบวนการการสร้างเอกสารได้แก่ บันทึกขอเบิกเงิน แบบคำนวณค่าสอน หลักฐานการจ่ายเงิน บันทึกขออนุมัติเงิน หนังสือเชิญอาจารย์พิเศษ ซึ่งแสดงดังภาพที่ 4

หนังสือเชิญอาจารย์พิเศษ					
รหัสวิชา					
เพิ่มเอกสาร					
วันที่	เลขที่เอกสาร	ส่วนงาน	ประเภท	สถานะ	การจัดการ
15/03/2022	จว8707.6/	ภาควิชาสารานุกรมศาสตร์ คณะพลศึกษา	เชิญบุคลากร	ต้องแก้ไข	แก้ไข ลบ เปลี่ยนวัน ยกเลิก ตรวจสอบ
10/01/2022	จว8707.X/	คณะพลศึกษา สำนักงานภาควิชาสารานุกรมศาสตร์	เชิญบุคลากร	อนุมัติแล้ว	แก้ไข ลบ เปลี่ยนวัน ยกเลิก พิมพ์เอกสาร
01/10/2022	จว 8707.3/	คณะพลศึกษา ภาควิชาพลศึกษา	เชิญบุคลากร	รออนุมัติ	แก้ไข ลบ ยกเลิก ตรวจสอบ

ภาพที่ 4 ภาพแสดงการอนุมัติเงินเชิญอาจารย์พิเศษ

สรุปผลการวิจัย

จากการประเมินผลพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ย 4.62 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 สรุปผลการวิจัยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การพัฒนาระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งพัฒนาในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน สามารถใช้งานได้จริง โดยผ่านการทดสอบจากผู้ใช้งานพบว่า ระบบสามารถติดตามผลการปฏิบัติงาน รายงานข้อมูล และสามารถตรวจสอบสถานะการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้นเอกสารที่สร้างจากระบบฯ มีมาตรฐานและรูปแบบเดียวกันช่วยให้ลดเวลาในการทำงาน

2. จากการประเมินผลการใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านการเงิน ผลของการใช้งานระบบสารสนเทศการบริหารงานวิจัยและฐานข้อมูลวิจัย ปรากฏว่าระบบช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ช่วยให้การจัดเก็บข้อมูลมีความถูกต้อง ทันเวลาและมีความเชื่อมโยงกัน เป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานการบริหารและการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษางานวิจัยที่ได้มีการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าระบบดังกล่าวช่วยให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเชิญอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตสามารถรวบรวมข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลมีความถูกต้อง การสืบค้นข้อมูลทำได้สะดวกรวดเร็ว

และช่วยลดเวลาในการปฏิบัติงาน ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเทวัญ ทองทับ (2561) ที่ได้พัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานวิจัยและฐานข้อมูลวิจัย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อการบริหารจัดการงาน การติดตามความก้าวหน้า และการใช้งบประมาณ ซึ่งสามารถสืบค้นข้อมูลสำหรับการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวภา จรัสสันติจิต (2561) ที่ได้พัฒนาระบบบริหารจัดการครุภัณฑ์เพื่อจัดการข้อมูลครุภัณฑ์และโปรแกรมบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เพื่อตรวจสอบครุภัณฑ์ สำหรับเก็บบันทึกข้อมูลครุภัณฑ์ ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล ประโยชน์ที่ได้จากการนำระบบนี้ไปใช้ ทำให้เจ้าหน้าที่งานพัสดุได้ข้อมูลครุภัณฑ์ที่ถูกต้อง สามารถนำไปตัดสินใจ จัดซื้อ จัดจ้าง หรือบริจาคครุภัณฑ์ และช่วยสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารในการนำข้อมูลครุภัณฑ์มาบริหารการใช้ครุภัณฑ์ และบริหารงบประมาณของสำนักบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการปรับปรุงซึ่งได้มาจากการสำรวจความพึงพอใจในการใช้ระบบสารสนเทศ จากผู้ใช้งานพบว่า

1. ต้องมีการพัฒนาระบบในส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ พัฒนาข้อมูลอัตราค่าสอนอาจารย์พิเศษในรายวิชาฝึกปฏิบัติที่กำหนดให้ 3 ปฏิบัติเท่ากับ 1 ทฤษฎี เพื่อสนับสนุนกระบวนการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตให้ครอบคลุมทุกด้านและทำให้ระบบสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นในอนาคต

2. เพื่อให้ระบบมีประสิทธิภาพในการทำงานที่ดียิ่งขึ้นควรมีการสร้าง QR-Code สำหรับการใช้ระบบการบริหารจัดการข้อมูลอาจารย์พิเศษและการศึกษาดูงานนิสิตของคณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ ภัคดิวัฒน์กุล และพนิดา พานิชกุล. (2551). *การวิเคราะห์และการออกแบบระบบ*. เคทีพี.
- ณัฐพันธ์ เจริญนันท์. (2551). *การวิเคราะห์และออกแบบระบบสารสนเทศ*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เทวัญ ทองทับ. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานวิจัยและฐานข้อมูลวิจัย คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ ปชมท*, 7(1), 10-21.
- เยาวภา จรัสสันติจิต. (2561). การพัฒนาระบบบริหารจัดการครุภัณฑ์เพื่อจัดการข้อมูลครุภัณฑ์ และโปรแกรมบนอุปกรณ์เคลื่อนที่. *วารสารวิชาการ ปชมท*, 7(2), 24-35.

การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา
ตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม
Environmental Management in Chedi Bucha Canal According to the Guidelines
of the Royal Thai Volunteers Administration Center, Nakhon Pathom Province

แพรภัทรา เขียวชะอุ่ม^{1*} และประพัฒน์ สีใส²
Praepattra Kiaochaoum^{1*} and Prapat Seesai²

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, จิตอาสาพระราชทาน 904
¹Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhonpathom Rajabhat University
²Assistant Professor, Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Royal Thai Volunteers 904

*Corresponding Author, Email: praepattra@gmail.com

Received: September 21, 2023

Revised: October 27, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ จิตอาสาพระราชทานและจิตอาสา 904 จำนวน 12 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) คลองเจดีย์บูชาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและพบกับปัญหาหลายประการ ได้แก่ 1.1) ปัญหาลำคลองตื้นเขิน 1.2) ปัญหาการถูกรุกล้ำ 1.3) ปัญหาการแพร่กระจายของวัชพืช เช่น ผักตบชวา 1.4) ปัญหาน้ำเน่าเสีย และคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม 2) ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐมนำจิตอาสาพระราชทาน ร่วมกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาคลองเจดีย์บูชาในโครงการต่าง ๆ ของจังหวัดนครปฐม จิตอาสาทั้งหมดร่วมกันทำความสะอาดบริเวณริมคลองเจดีย์บูชา ร่วมกันปรับภูมิทัศน์ ตัดแต่งกิ่งไม้ ตัดหญ้า การกำจัดวัชพืชและผักตบชวา เก็บขยะ กำจัดวัชพืชภายในคลองเจดีย์บูชาให้มีความสะอาดสวยงาม รวมทั้งเติมจุลินทรีย์ และ EM Ball เพื่อปรับสภาพน้ำให้มีคุณภาพดีขึ้น ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐมสนับสนุนให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาสามารถดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทาน จังหวัดนครปฐม มีแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2564-2566)

คำสำคัญ: การจัดการสิ่งแวดล้อม คลองเจดีย์บูชา ศูนย์อำนวยการจิตอาสา จิตอาสาพระราชทาน

Abstract

This research was action research and used purposive sampling. The main informants were 12 Royal Volunteers and 904 Volunteers. Using semi-structured interviews and data analysis using content analysis. The research results found that 1) Chedi Bucha Canal has been affected by changes in today's society. It causes environmental degradation and many problems including 1.1) the problems of canal shallow; 1.2) the problem of encroachment; 1.3) the problem of the spread of weeds such as water hyacinth; and 1.4) the problem of polluted water and deteriorated water quality. 2) The Royal Volunteer Administrative Center of Nakhon Pathom Province brings royally bestowed volunteers to participate in volunteer activities to develop the Chedi Bucha Canal several projects of Nakhon Pathom Province. All volunteers joined together to clean the areas of Chedi Bucha Canal bank. adjust its landscape, trim trees, cut grasses, eliminated weeds and water hyacinths, collect trash, eliminated weeds in the Chedi Bucha Canal to keep it clean and beautiful. Additionally, they added microorganisms and EM Ball to the better conditions water quality. The Royal Volunteer Administration Center of Nakhon Pathom Province supports environmental management in Chedi Bucha Canal to carry out sustainable development goals in accordance with the Philosophy of Sufficiency Economy. and 3) Royal Volunteer Administration Center, Nakhon Pathom Province has implemented the guidelines for environmental management in the Chedi Bucha Canal. in accordance with the master plan for sustainable management and development of Chedi Bucha Canal in a period of 3 years (2021-2023).

Keywords: *Environmental management, Chedi Bucha canal, volunteer administration center, royal volunteers*

บทนำ

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วประกอบกับการพัฒนาประเทศแบบก้าวกระโดด ล้วนส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับโลก ภูมิภาคและภายในประเทศ อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว สภาพสังคมเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ความมุ่งมั่นในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอุปสรรคจากการค้าและการลงทุน วิฤติเศรษฐกิจของโลก การเติบโตของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านสิ่งแวดล้อมที่ทุกประเทศกำลังเผชิญ กับสถานการณ์และวิกฤติทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาน้ำเสีย ขยะ มลพิษทางอากาศ การเปลี่ยนแปลงของสภาพ ภูมิอากาศที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ตลอดระยะเวลาในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา สอดคล้อง กับพระราชดำริสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ที่ทรงพระราชทานเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม พ.ศ. 2545 “...ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่มีความสำคัญควบคู่กับการพัฒนา ความเจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นปัญหาร่วมกันของทุกประเทศ กล่าวคือ การพัฒนายังรวดเร็ว ปัญหา สิ่งแวดล้อมและภาวะมลพิษก็ยิ่งก่อตัวและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่ง ที่กำลังประสบปัญหาดังกล่าวอยู่ในขณะนี้...” การอนุรักษ์ ป่าไม้และรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญและเร่งด่วน เพราะทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ยิ่งในการผลิตและเป็นอีกมิติหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าควบคู่ไปกับมิติเศรษฐกิจ และมิติสังคม นานาประเทศจึงร่วมมือกันเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดความสมดุล และยั่งยืน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

ประเทศไทยพึ่งพาใช้อุ้มน้ำและการเลี้ยงชีวิตจากแม่น้ำและลำคลองอย่างมาก ความผูกพัน กันระหว่างคนกับน้ำมีความสำคัญอันทรงพลัง โดยเฉพาะการใช้น้ำจากแม่น้ำและลำคลองเพื่อดำรง ชีวิตประจำวัน แม้ว่าปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต แต่ความสำคัญของน้ำในการดำรงชีวิต ก็ยังคงอยู่ไม่แพ้กัน เนื่องจากแหล่งน้ำธรรมชาติจัดสรรคุณค่าที่สำคัญในการอาศัยอยู่สำหรับมนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั่วโลก เมื่อน้ำถูกปนเปื้อนหรือเสื่อมสภาพ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้น สิ่งมีชีวิตที่เคยอาศัยในน้ำต้องเผชิญกับความยากลำบากในการดำรงชีวิตต่อไป ที่สำคัญประเทศไทย มีแม่น้ำและลำคลองจำนวนมากที่แสดงถึงความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมกับน้ำ แม้ว่าวิถีชีวิตของคน ไทยจะเปลี่ยนไป แต่ปัญหาที่เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำกลับกำลังเกิดขึ้นอย่างรุนแรง โดยหนึ่งในปัญหา ที่สำคัญคือการทิ้งขยะลงในแม่น้ำและลำคลองซึ่งส่งผลให้น้ำมีคุณภาพต่ำลง สัตว์น้ำตายและมลพิษ ทางน้ำทำให้สภาพแวดล้อมน้ำเสียทั้งหมด ดังนั้นการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับมลพิษทางน้ำและการ จัดการน้ำเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นมาก ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในปัจจุบัน

โครงการจิตอาสา เราทำความดี ด้วยหัวใจ เกิดขึ้นจากน้ำพระราชนิพนธ์อันเปี่ยมล้นด้วยพระเมตตาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงทุ่มเทพระวรกาย ปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ พระองค์คำนึงถึงความอยู่ดีมีสุขของราษฎรเป็นสำคัญ และทรงมีพระราชปณิธานที่จะสืบสาน รักษา และต่อยอด โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบรมราชชนกที่ได้ทรงพระราชทานไว้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาประเทศ โดยพระราชทานโครงการดังกล่าวเพื่อส่งเสริมให้พสกนิกรชาวไทยทุกคน มีความเสียสละ และความสมัครสมานสามัคคี ในการสร้างสรรค์ความดี เพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติ และได้ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อของจิตอาสาเราทำความดี ด้วยหัวใจและภาพการ์ตูนผีพระหัตถ์จิตอาสาใหม่ เพื่อทดแทนชื่อเดิมโดยใช้ชื่อว่า “จิตอาสาพระราชทาน 904 วปร.” ซึ่งลักษณะงานจิตอาสาพระราชทานแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ จิตอาสาพัฒนา จิตอาสาภัยพิบัติ และจิตอาสาเฉพาะกิจ จิตอาสาพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานเกี่ยวกับการเข้ามาและความเจริญของพุทธศาสนาในประเทศไทย เมืองวัดพระปฐมเจดีย์เป็นพุทธศาสนสถานที่เปี่ยมล้นด้วยจิตใจอันสำคัญที่สุดของชาวจังหวัดนครปฐม อันเป็นอัตลักษณ์เชิงพื้นที่ของจังหวัดนครปฐมสะท้อนความเป็นจังหวัดนครปฐม โดยมีคลองเจดีย์บูชา เป็นคลองที่ถูกขุดขึ้นเพื่อการคมนาคม เชื่อมต่อแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านเข้าสู่ตัวเมืองนครปฐม ตั้งแต่ พ.ศ. 2401 สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และแล้วเสร็จประมาณปี พ.ศ. 2405 เพื่อใช้ประโยชน์ในการเดินทางทางน้ำมานมัสการพระปฐมเจดีย์จากกรุงเทพฯ มายังองค์พระปฐมเจดีย์ คลองเจดีย์บูชา จึงมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมความเป็นไทยโดยเฉพาะเรื่องสถาบันพระมหากษัตริย์กับพระพุทธศาสนา และผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวนครปฐมมากกว่า 160 ปี กำหนดวันคลองเจดีย์บูชาตรงกับวันที่ 26 มีนาคม ของทุกปี ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืนตามหลักประชารัฐ ครั้งที่ 2/2564 เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2564 เพื่อสร้างการรำลึกถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ที่ได้พระราชทานนาม “คลองเจดีย์บูชา”

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดในเขตควบคุมมลพิษตามมาตรา 59 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งแผนแม่บทการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาคลองเจดีย์บูชา ไว้ว่า สภาพปัจจุบันของคลองเจดีย์บูชา ถูกใช้เพื่อการเป็นแหล่งรองรับน้ำทิ้งจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ชุมชน ฟาร์มสุกร เกษตรกรรม และโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่ได้ขุดคลองเจดีย์บูชาขึ้นเพื่อการคมนาคมทางน้ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเจริญของการคมนาคมทางบกทำให้มีการก่อสร้างถนน

ความยาวเกือบตลอดระยะทางของคลองเจดีย์บูชา ทำให้คลองเจดีย์บูชาขาดการดูแลและบำรุงรักษา จนกระทั่งส่งผลให้คุณภาพน้ำ ในคลองเสื่อมโทรมตลอดทั้งคลอง โดยเฉพาะคลองเจดีย์บูชาตอนกลาง ในช่วงผ่านเขตชุมชนเมือง มีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมากที่สุด (คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน, 2563: 2-3) การจัดการคลองและแม่น้ำเป็นส่วนสำคัญ ในการรักษาสภาพแวดล้อมน้ำ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษทางน้ำเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและต้องการความร่วมมือจากทุกกลุ่มสังคม ซึ่งการลดมลพิษทางน้ำโดยการกำจัดขยะและสารเคมีที่อาจเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งในน้ำและบริเวณริมน้ำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างรัฐบาล เอกชน และประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของ ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม เพื่อช่วยให้เข้าใจถึงแนวทางและวิธีการจัดการ ขยะในคลองเจดีย์บูชาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการจิตอาสา พระราชทานจังหวัดนครปฐม เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับปัญหาขยะในคลอง และส่งเสริมการเกิดการทำมาความสะอาดและบำรุงรักษาคองเจดีย์บูชาให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย และสะอาด รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรสังคมพระราชทาน รัฐบาล และประชาชน ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในคลอง ผลลัพธ์จากการศึกษาเรื่องนี้อาจเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาล้างสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาในอนาคตที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมความ เข้าใจและการร่วมมือจากประชาชนในการดำเนินการเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น รวมถึงเป็นการ สร้างความเชื่อมั่นในการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำและลำคลองให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรวม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาและดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลอง เจดีย์บูชาตามแนวทางที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อทุกคนในสังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการ จิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์ อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) มุ่งศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม ที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ ผู้วิจัยจึงรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากภาคสนาม มาทำการศึกษาเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำเอาผลจากการวิจัยไปปรับใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ได้โดยขอบเขตการศึกษา มีดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา เลือกพื้นที่แบบเจาะจงเลือก (Purposive Sampling) ที่กลุ่มจิตอาสาพระราชทานทำงานจิตอาสาจาก ใน 2 อำเภอของจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย อำเภอเมือง และอำเภอนครชัยศรี

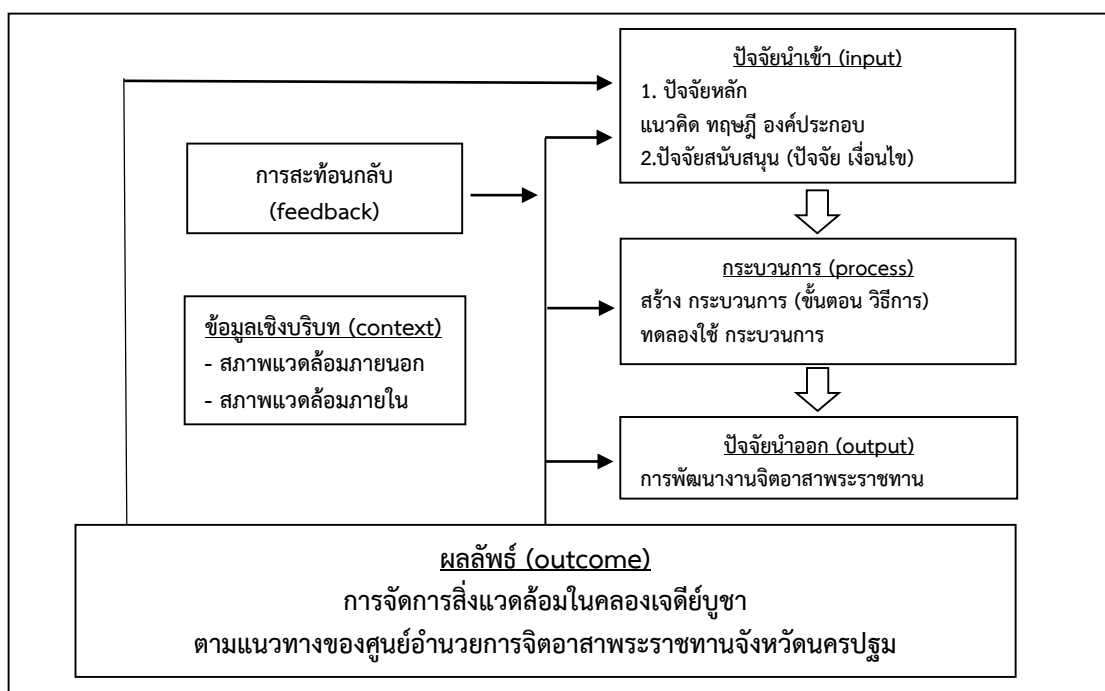
ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหา คือ 1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาพระราชทาน 2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตด้านประชากร จิตอาสาพระราชทานและจิตอาสาพระราชทาน 904 จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี (ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ.2564 – เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565)

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยใช้ทฤษฎีระบบของเดวิส อิสตัน มาอธิบายเพื่อให้เห็นถึงบริบท (context) ปัจจัยนำเข้า (input) ปัจจัยนำออก (output) และการสะท้อนกลับ (feedback) ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการดำเนินการเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

คลองเจดีย์บูชา หมายถึง คลองที่ถูกขุดขึ้นเพื่อการคมนาคมทางน้ำ ตั้งแต่ พ.ศ. 2401 สมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และแล้วเสร็จประมาณปี พ.ศ. 2405 เชื่อมต่อแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านเข้าสู่ตัวเมืองนครปฐม เพื่อใช้ประโยชน์ในการเดินทางทางน้ำมานมัสการพระปฐมเจดีย์จากกรุงเทพฯ มายังองค์พระปฐมเจดีย์ ปัจจุบันคลองเจดีย์บูชาเป็นพื้นที่รองรับน้ำเสียจากชุมชนในเขตเมือง ตลาด ร้านอาหารและโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งรองรับน้ำจากการเกษตรปล่อยลงสู่คลอง

จิตอาสาพระราชทาน หมายถึง จิตอาสา “เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ” คือ ประชาชนทุกหมู่เหล่าทั้งในและต่างประเทศที่สมัครใจช่วยเหลือผู้อื่นยอมเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาใน การทำงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ จิตอาสาพระราชทานแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ จิตอาสาพัฒนา จิตอาสาภัยพิบัติ และจิตอาสาเฉพาะกิจ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาพระราชทาน

จิตอาสาพระราชทานหรือเดิมรู้จักกันในนามว่า จิตอาสาพระราชทาน 904 วปร. เป็นโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว โครงการก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี และแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง โดยโครงการมีศูนย์อำนวยการใหญ่บริเวณที่ตั้งเดิมของสวนสัตว์ดุสิต

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้หน่วยราชการในพระองค์ 904 ร่วมกันจัดโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวงที่ทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนมีความสมัครสมานสามัคคี มีความสุขและประเทศชาติมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยราชการในพระองค์ 904 เป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนและให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการใหญ่โครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ มีหน้าที่ควบคุม อำนวยการและประสานงานการ

ปฏิบัติเพื่อให้การจัดกิจกรรมจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริเป็นไปอย่างต่อเนื่องถูกต้องตามพระราโชบายและสมพระเกียรติ

ในระยะเริ่มแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชปณิธานในการบำเพ็ญประโยชน์พื้นที่ชุมชนโดยรอบพระราชวังดุสิต ซึ่งมีหน่วยราชการในพระองค์และประชาชนเป็นจิตอาสา โดยมีคำขวัญว่า "เราทำความดีด้วยหัวใจ" เป็นการทำความดีด้วยหัวใจถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร โดยหน่วยทหารมหาดเล็กราชวัลลภรักษาพระองค์หน่วยทหารรักษาพระองค์ ข้าราชการบริพารในพระองค์ฯร่วมกับประชาชนจิตอาสา "เราทำความดีด้วยหัวใจ" ร่วมกันดูแลและพัฒนารักษาพื้นที่จากชุมชนเล็ก ๆ รอบพระราชวังดุสิตขยายสู่พื้นที่โดยรวมของประเทศในการพัฒนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบไป ต่อมา มีการรับสมัครจิตอาสาพระราชทานในช่วงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เพื่อปฏิบัติงานอำนวยความสะดวก

จิตอาสา "เราทำความดีด้วยหัวใจ" หมายถึง ประชาชนทุกหมู่เหล่าทั้งในและต่างประเทศที่สมัครใจช่วยเหลือผู้อื่นยอมเสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาใน การทำงานที่เป็นสาธารณประโยชน์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ จิตอาสาตามพระราโชบาย แบ่งเป็น 3 ประเภท (หน่วยราชการในพระองค์, 2566: ออนไลน์) ดังนี้

1. จิตอาสาพัฒนา ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ รวมทั้งการสาธารณสุข ฯลฯ แบ่งตามภารกิจงานเป็น 8 กลุ่มงาน ดังนี้

1.1 จิตอาสาพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง ประชามีสุข หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ อาทิ การขุดลอกคูคลอง การดูแลรักษาความสะอาดเรียบร้อยของศาสนสถานหรือสถานที่สาธารณะ การจัดเก็บผักตบชวา การปลูกต้นไม้ รวมทั้งการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ที่สร้างความเป็นอยู่ของชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุขอย่างยั่งยืน

1.2 จิตอาสางานประดิษฐ์และเผยแพร่งานศิลปาชีพ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่นำความรู้ทางด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเผยแพร่และถ่ายทอดเพื่อให้ประชาชนนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อไป

1.3 จิตอาสาฝ่ายกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนในการจัดงานหรือกิจกรรมการแสดงและนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติเพื่อเผยแพร่พระราชกรณียกิจและเผยแพร่กิจกรรมจิตอาสาฯ เช่น กิจกรรมการแสดงดนตรีบริเวณ

พระลานพระราชวังดุสิต การจัดงานอุ่นไอรักคลายความหนาว งานเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ไทย เป็นต้น

1.4 จิตอาสาฝ่ายแพทย์และสาธารณสุข หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ปฏิบัติงานสนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกแก่แพทย์ พยาบาล รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวกด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ

1.5 จิตอาสาฝ่ายทะเบียนและข้อมูล หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกประชาชนที่มาลงทะเบียนจิตอาสาฯ

1.6 จิตอาสาฝ่ายส่งกำลังบำรุงและสนับสนุน หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ดูแลความเรียบร้อย จัดหาหรือบริการอาหาร น้ำดื่มให้กับประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรม จิตอาสาที่เข้าร่วมปฏิบัติงาน

1.7 จิตอาสาฝ่ายประชาสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่ช่วยงานประชาสัมพันธ์ และให้บริการข้อมูลการจัดกิจกรรมจิตอาสาฯ รวมถึงช่วยดูแลต้อนรับประชาชนที่มาเข้าร่วมกิจกรรม

1.8 จิตอาสาฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจราจร หมายถึง กลุ่มงานจิตอาสาที่สนับสนุนและช่วยอำนวยความสะดวกในการสัญจรของประชาชนการแนะนำเส้นทางจราจร อุบัติเหตุการจราจรให้เจ้าพนักงานทราบ

2. จิตอาสาภัยพิบัติ ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเฝ้าตรวจเตือนและเตรียมการรองรับภัยพิบัติทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากสาเหตุอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่โดยรวมและการเข้าช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากภัยพิบัติดังกล่าว เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น

3. จิตอาสาเฉพาะกิจ ได้แก่ กิจกรรมจิตอาสาพระราชทานที่มีวัตถุประสงค์ให้ปฏิบัติในงานพระราชพิธีหรือการรับเสด็จในโอกาสต่าง ๆ เป็นการใช้งำลังพลจิตอาสาสมัครร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาร่วมงาน รวมทั้งการเตรียมการ การเตรียมสถานที่และการฟื้นฟูสถานที่ภายหลัง การปฏิบัติในพระราชพิธีและการเสด็จนั้น ๆ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals: SDGs)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายระดับนานาชาติที่ต่อยอดโดยองค์การสหประชาชาติ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและต่อเนื่องในการพัฒนาระดับชาติและระดับสากลที่ทุกประเทศดำเนินการร่วมกันหลังจากที่เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) สิ้นสุดลง โดยมีกรอบความคิดที่มองความเชื่อมโยงของการพัฒนาในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการปรับสมดุลทั้งในมิติของการเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครอง

สิ่งแวดล้อม (environmental protection) อย่างยั่งยืนในรูปแบบบูรณาการและอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้จะใช้เป็นกรอบทิศทางการพัฒนาดังแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 จนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี ประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย (SDG goals) 169 เป้าหมายย่อย (SDG targets) มีตัวชี้วัด (SDG indicators) ทั้งหมด 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าการพัฒนาของแต่ละประเทศ โดยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มี 9 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 3 6 8 11 12 13 14 และ 15 ซึ่งมีประเด็นและองค์ประกอบการพัฒนาในแต่ละเป้าหมายที่เชื่อมโยง และสอดคล้องกัน โดยแต่ละเป้าหมายมีรายละเอียดสำคัญ ได้แก่ เป้าหมายที่ 2 ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหาร ส่งเสริมเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน (zero hunger) มีเป้าหมายที่จะขจัดความหิวโหย และความอดอยากทุกรูปแบบภายในปี พ.ศ. 2573 เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการตลอดทั้งปี เป้าหมายนี้ยังเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน การปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่และกำลังการผลิตของเกษตรกรขนาดเล็ก ที่ช่วยให้เข้าถึงแหล่งที่ดินทำกิน เทคโนโลยี และการตลาดอย่างเท่าเทียม นอกจากนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศก็เป็นสิ่งสำคัญที่สร้างความเชื่อมั่นในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป้าหมายที่ 3 รับรองการมีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในทุกช่วงอายุ (Good health and well-being) มีเป้าหมายที่จะยุติการระบาดของโรคเอดส์ วัณโรค มาลาเรีย และโรคติดต่ออื่น ๆ ภายในปี พ.ศ. 2573 บรรลุหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและจัดให้มีการเข้าถึงยาและวัคซีนอย่างปลอดภัย และมีประสิทธิภาพสำหรับทุกคน การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวัคซีนก็เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการนี้เช่นเดียวกับการเข้าถึงยาในราคาที่เหมาะสม เป้าหมายที่ 6 รับรองการมีน้ำใช้ การจัดการน้ำและสุขาภิบาลที่ยั่งยืน (clean water and sanitation) มีเป้าหมายให้ทุกคนมีน้ำใช้ภายในปี พ.ศ. 2573 ซึ่งการทำให้มีน้ำดื่มที่ปลอดภัยและราคาเหมาะสม จำเป็นต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม มีการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัยและส่งเสริมสุขอนามัยในทุกระดับ ปกป้องและฟื้นฟูระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เช่น ป่าไม้ ภูเขาและแม่น้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างประเทศ ยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งเสริมให้มีการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนเทคโนโลยีการบำบัดน้ำในประเทศที่กำลังพัฒนา เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องครอบคลุม และยั่งยืน การจ้างงานที่มีคุณค่า (decent work and economic growth) มีเป้าหมายเพื่อต้องการให้เกิดการจ้างงานเต็มรูปแบบและมีประสิทธิภาพ และการทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงและผู้ชายทุกคนภายในปี พ.ศ. 2573 ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนโดยบรรลุเป้าหมายการผลิตในระดับ ที่สูงขึ้นและผลิตผ่านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี สนับสนุนนโยบายที่ส่งเสริมผู้ประกอบการและการสร้างงาน เช่นเดียวกับมาตรการที่มี

ประสิทธิภาพที่จะกำจัดการบังคับใช้แรงงานทาสและการค้ามนุษย์ เป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความปลอดภัยทั่วถึง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable cities and communities) มีเป้าหมายในการทำให้ผู้คนเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและเหมาะสมและพัฒนาก่อตั้งถิ่นฐานของชุมชนแออัด เพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่เหล่านั้น นอกจากนี้ ยังเกี่ยวข้องกับการลงทุนด้านการขนส่งสาธารณะ การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียวและการปรับปรุงการวางผังเมืองและการจัดการในลักษณะแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (responsible consumption and production) มีเป้าหมายการจัดการ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ลดของเสียหรือการสูญเสียในการผลิตและการบริโภค รวมทั้งสนับสนุนขีดความสามารถทางเทคโนโลยีและพัฒนาเครื่องมืออันนำไปสู่รูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เป้าหมายที่ 13 ดำเนินมาตรการเร่งด่วนเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ (climate action) มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการร่วมมือในการสร้างความเข้มแข็ง ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของภูมิภาคที่มีความเสี่ยง สร้างความตระหนักรู้และบูรณาการมาตรการในนโยบายและกลยุทธ์ระดับชาติเพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบ เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (life below water) มีเป้าหมายเพื่อสร้างกรอบการทำงานในการจัดการอย่างยั่งยืนและปกป้องระบบนิเวศทางชายฝั่งและทางทะเลจากภาวะมลพิษจากแหล่งบนบก ตลอดจนจัดการปัญหาผลกระทบของความเป็นกรดในมหาสมุทร เสริมสร้างการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของทรัพยากรทะเลผ่านกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งจะสามารถช่วยบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นกับมหาสมุทร และเป้าหมายที่ 15 ปกป้อง พื้นฟู และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบกอย่างยั่งยืน (life on land) มีเป้าหมายในการอนุรักษ์และฟื้นฟูประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก อาทิ ป่าไม้ พื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่กึ่งแห้งแล้งและภูเขา ภายในปี พ.ศ. 2573 นอกจากนี้ ยังรวมถึงการส่งเสริมการจัดการป่าอย่างยั่งยืนและแก้ไขการตัดไม้ทำลายป่าเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมีการดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อที่จะลดการสูญเสียถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม ดำเนินการด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) และ

ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา จังหวัดนครปฐม

คลองเจดีย์บูชาเป็นคลองที่ถูกขุดขึ้นเชื่อมต่อแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านเข้าสู่ตัวเมืองนครปฐมเพื่อการคมนาคมทางน้ำ ตั้งแต่ พ.ศ. 2401 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) เมื่อครั้งทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) เป็นแม่กองปฏิสังขรณ์พระปฐมเจดีย์ ได้โปรดฯ ให้ขุดคลองจากแม่น้ำเมืองนครชัยศรี เข้าไปจนถึงบริเวณองค์พระปฐมเจดีย์ เพื่อความสะดวกในการคมนาคมและการไปนมัสการพระปฐมเจดีย์จากกรุงเทพฯ มายังองค์พระปฐมเจดีย์ พระองค์พระราชทานนามคลองนี้ว่า คลองเจดีย์บูชา เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2401 เนื่องจากพระองค์ได้ทรงบริจาคพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ จำนวน 600 ชั่ง จ้างชาวจีนให้ขุดคลองนี้ขึ้น ต่อมาสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ถึงแก่พิราลัยขณะที่การยังค้างอยู่ จึงโปรดให้เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ขำ บุนนาค) ดำเนินการต่อจนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2405

คลองเจดีย์บูชา มีความกว้างประมาณ 15-20 เมตร ส่วนความยาวของคลองเจดีย์บูชานั้นอาจแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกด้านทิศตะวันออกขององค์พระปฐมเจดีย์เริ่มจากตลาดต้นสน ตำบลวัดแค อำเภอนครชัยศรีซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีน ผ่านมาถึงวัดห้วยจรเข้มังตรงมาองค์พระปฐมเจดีย์ ลอดผ่านกำแพงองค์พระปฐมเจดีย์ เลี้ยวมาทางขวาผ่านหน้าตลาดนครปฐม (ตลาดบน/ตลาดล่าง) ถึงหน้าองค์พระปฐมเจดีย์ด้านทิศเหนือมีระยะประมาณ 14 กิโลเมตร ส่วนที่ 2 เชื่อมต่อจากองค์พระปฐมเจดีย์ ผ่านวัดพระงามพระอารามหลวงไปสู่วัดเสนหาพระอารามหลวงเข้าสู่คลองวังตะกุ่ม และคลองทัพหลวงจนถึงคลองชลประทานบริเวณวัดม่วงตารส เขตตำบลทัพหลวง รวมระยะความยาวอีกประมาณ 10 กิโลเมตร โดยปลายคลองด้านตะวันตกนี้เป็นเส้นทางเชื่อมต่อไปยังแม่น้ำแม่กลองที่จังหวัดราชบุรีและกาญจนบุรีได้ รวมทั้ง 2 ส่วนนี้ คลองเจดีย์บูชาจึงมีความยาวประมาณ 24 กิโลเมตร ปัจจุบันคลองเจดีย์บูชาไหลผ่าน 2 อำเภอ คือ อำเภอนครปฐมและอำเภอนครชัยศรี เขตพื้นที่ลุ่มน้ำคลองเจดีย์บูชาอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 22 แห่ง คลองเจดีย์บูชา แบ่งออกเป็น 3 พื้นที่หลักที่มีลักษณะสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน ดังนี้

1. ต้นคลอง พื้นที่เริ่มต้นตั้งแต่จุดรับน้ำของชลประทานเขตตำบลทัพหลวง ไปจนถึงพื้นที่ตำบลวังตะกุ่ม เป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร น้ำจากการเกษตรถูกปล่อยลงสู่คลอง ซึ่งมีการปนเปื้อนสารเคมีทางการเกษตร ทำให้คุณภาพน้ำต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้ภาพรวมของคุณภาพน้ำอยู่ในระดับพอใช้ถึงเสื่อมโทรม

2. กลางคลอง พื้นที่นี้เริ่มต้นจากชุมชนสวนตะไคร้ ชุมชนเสนาหาและบริเวณชุมชนวัดพระงามพระอารามหลวง ผ่านมาทางทิศตะวันออกจนถึงปากคลองสามควายเผือก ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการปล่อยน้ำเสียจากชุมชนในเขตเมือง ตลาด ร้านอาหาร และโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้คุณภาพน้ำเสียมีมากขึ้น ทั้งนี้เพราะน้ำเสียมีการปนเปื้อนจากสารเคมีที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่มีการอาศัยอยู่

3. ปลายคลอง พื้นที่นี้เริ่มต้นจากปากคลองสามควายเผือก ผ่านไปทางตำบลธรรมศาลาและตำบลศิระชะทอง จนถึงออกสู่แม่น้ำท่าจีนตรงตลาดต้นสน ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมและฟาร์มสุกร รวมถึงการใช้ที่อยู่อาศัยเพื่อกิจกรรมการเกษตรช่วงปลายคลอง สำหรับพื้นที่ที่มีความหนาแน่นของวัชพืชในคลองอยู่มากโดยเฉพาะผักตบชวา การไม่ได้ใช้คลองในการสัญจรทางน้ำ ทำให้วัชพืชกระจายหนาแน่น ที่สำคัญสารเคมีที่ปนเปื้อนมาตามน้ำเสีย ส่งผลให้เพิ่มความเร็วในการเจริญเติบโตของวัชพืชในน้ำอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า คลองเจดีย์บูชาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากการเติบโตของสังคมเมืองอย่างรวดเร็ว การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมและสภาพสังคมเกษตรกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สิ่งแวดล้อมของคลองเจดีย์บูชาเสื่อมโทรมและพบกับปัญหาหลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาลำคลองตื้นเขิน การสร้างบ้านเรือน อาคารและโครงสร้างต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นทำให้คลองเจดีย์บูชาถูกรุกล้ำ และทำให้สภาพลำคลองที่ตื้นเขินมีปัญหาในการระบายน้ำที่เพิ่มขึ้น

2. ปัญหาการถูกรุกล้ำ การถูกรุกล้ำในคลองเจดีย์บูชาทำให้การนำน้ำไปใช้ประโยชน์ไม่สามารถดำเนินไปตามปกติได้ และส่งผลให้เกิดน้ำเน่าเสียและกลายเป็นแหล่งน้ำที่มีอันตรายต่อสุขภาพของคน

3. ปัญหาการแพร่กระจายของวัชพืช ผักตบชวาแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในคลองเจดีย์บูชา ทำให้สร้างปัญหาในการควบคุมและดูแลรักษาสภาพน้ำในคลอง

4. ปัญหาน้ำเน่าเสียและคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม ปัญหาน้ำเน่าเสียเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเติบโตของวัชพืชและการระบายน้ำที่ไม่เพียงพอ ทำให้คุณภาพน้ำในคลองเจดีย์บูชาลดลงและไม่เหมาะสมสำหรับการใช้ประโยชน์

ปัจจุบันคลองเจดีย์บูชาพบปัญหาจากน้ำเสียที่ไหลเข้ามาและปัญหาวัชพืชที่กีดขวางทางน้ำ ซึ่งหน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนได้พยายามประชุมเพื่อร่วมมือกันพัฒนาแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการพัฒนาพื้นที่ริมคลองเจดีย์บูชา

2. การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม เห็นความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา ได้จัดประชุมคณะทำงานจิตอาสา 904 เพื่อหารูปแบบและแนวทางการมีส่วนร่วมเพื่อจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาผ่านการประสานพลังและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาบนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน

ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐมนำจิตอาสาพระราชทานและจิตอาสาพระราชทาน 904 ร่วมกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาคลองเจดีย์บูชาในโครงการต่าง ๆ ของจังหวัดนครปฐม โดยจิตอาสาร่วมกันทำความสะอาดบริเวณริมคลองเจดีย์บูชา ร่วมกันปรับภูมิทัศน์ ตัดหญ้า ตัดแต่งกิ่งไม้ เก็บขยะ การกำจัดวัชพืชและผักตบชวา กำจัดวัชพืชภายในคลองเจดีย์บูชาให้มีความสะอาดสวยงาม รวมทั้งเติมจุลินทรีย์ และ EM Ball เพื่อปรับสภาพน้ำให้มีคุณภาพดีขึ้น ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐมสนับสนุนให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาสามารถดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนางานจิตอาสาพระราชทานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชา อย่างยั่งยืน ในวันที่ 19 มีนาคม 2565 ณ วัดเสนาหา พระอารามหลวง อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม เพื่อน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระเมตตาให้ขุดคลองเจดีย์บูชาและพระราชทานนามคลองเจดีย์บูชา โดยมีนายสุรศักดิ์ เจริญศิริโชติ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม มาเป็นประธานร่วมกิจกรรมจิตอาสาฯ ร่วมกันปรับภูมิทัศน์ ตัดแต่งกิ่งไม้ ตัดหญ้า รวมทั้งจัดการขยะ ภายในวัดเสนาหาพระอารามหลวง ให้มีความสะอาดสวยงาม เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและประชาชน เกิดจิตสำนึกในการทำความดี สร้างการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาความสะอาด พัฒนาภูมิทัศน์อย่างต่อเนื่อง โดยน้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. กิจกรรมกำจัดวัชพืชในคลองเจดีย์บูชา ตามโครงการจิตอาสาพัฒนาต้านภัยแล้ง ประจำปี 2565 ในวันที่ 30 มีนาคม 2565 บริเวณประตูน้ำชลประทานคลองเจดีย์บูชา ตำบลบางแก้วฟ้า อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม การกำจัดวัชพืชและผักตบชวา เพื่อเปิดทางน้ำช่วยในการระบายน้ำช่วงฤดูฝนให้สะดวกยิ่งขึ้น อันเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม รวมทั้งยังเป็นการปรับภูมิทัศน์ให้ดียิ่งขึ้น

3. กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาคลองเจดีย์บูชา เนื่องในวันฉัตรมงคล ประจำปี 2565 ในวันที่ 4 พฤษภาคม 2565 ณ วัดเสนาหา พระอารามหลวง อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม และบริเวณริมคลองเจดีย์บูชาเฉลิมพระเกียรติ เพื่อแสดงความจงรักภักดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและประชาชนเกิดจิตสำนึกในการทำความดี โดยน้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม นำโดยนายสุรศักดิ์ เจริญศิริโชติ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม พร้อมด้วยนายกเหล่ากาชาดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ และจิตอาสาพระราชทาน ร่วมกิจกรรมจิตอาสา ร่วมกันทำความสะอาดบริเวณริมคลองเจดีย์บูชา ร่วมกันปรับปรุงภูมิทัศน์ ตัดแต่งกิ่งไม้ ตัดหญ้า กำจัดผักตบชวา เก็บขยะ กำจัดวัชพืช ภายในคลองเจดีย์บูชา ให้ความสะอาดสวยงาม อีกทั้งเติมจุลินทรีย์ และ EM Ball เพื่อปรับสภาพน้ำให้มีคุณภาพดี เพื่อให้คลองเจดีย์บูชาสามารถดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กิจกรรมจิตอาสาพัฒนา คู คลอง เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี ตามโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูพัฒนาคลองเจดีย์บูชาและคลองวังตะกู่ จิตอาสาพระราชาร่วมใจรักษ์น้ำ รักคลองเจดีย์บูชา เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษา รณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลรักษาพัฒนาคลองเจดีย์บูชาและคลองวังตะกู่ ในวันที่ 8 มิถุนายน 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลวังตะกู่ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยนายสุรศักดิ์ เจริญศิริโชติ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม นำข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น จิตอาสาพระราชทาน ประชาชนจิตอาสา ครู อาจารย์และนักเรียนร่วมกันทำความสะอาด กำจัดผักตบชวา วัชพืช ปลอยพันธุ์ปลาลงสู่คลองเจดีย์บูชา รวมทั้งเทน้ำหมักชีวภาพลงสู่คลองเจดีย์บูชา เพื่อปรับปรุงคุณภาพของน้ำ

นอกจากนี้ ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานจิตอาสาพระราชทานที่ชัดเจน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาโดยเชื่อมโยงกับแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) ของจังหวัดนครปฐม มีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมดำเนินการร่วมกิจกรรมจิตอาสาในหลายด้าน ที่สำคัญให้ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทุกภาคส่วน รวมถึงให้ความสำคัญกับขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการดำเนินงานเช่น การวางแผน (plan) การดำเนินการ (do) การตรวจสอบและประเมินผล (check) และการปรับปรุง (act) เพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนริมคลองเจดีย์บูชา รวมทั้งสร้างความพึงพอใจในสังคมและสิ่งแวดล้อมริมคลองเจดีย์บูชาในระยะยาว บนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน

3. แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม

ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม มีแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) โดยน้อมนำแนวพระราชดำริและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

แนวทางที่ 1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อม ควรสนับสนุนให้จิตอาสาพระราชทานมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาชุมชนริมคลอง และสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดความต้องการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการแก้ไขปัญหาและความสำคัญของปัญหา ร่วมคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

แนวทางที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ควรสนับสนุนให้จิตอาสาพระราชทานเข้าประชุมเพื่อร่วมในการวางแผนการพัฒนา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคลองเจดีย์บูชาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วางแผนการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมสำหรับการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน

แนวทางที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจิตอาสา ควรส่งเสริมให้จิตอาสาพระราชทานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาร่วมกับภาคีเครือข่าย ทุกภาคส่วน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์และพัฒนาคลองเจดีย์บูชาให้จิตอาสาพระราชทานได้รับทราบเพิ่มขึ้น สร้างเสริมความตระหนักรู้คุณค่าของการทำงานจิตอาสา เพื่อก่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานจิตอาสาและร่วมเป็นจิตอาสาในการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา

แนวทางที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ควรเปิดโอกาสให้จิตอาสาพระราชทานมีส่วนร่วมประชุมในการสรุปผลการดำเนินงาน ติดตามวิเคราะห์ ผลกระทบของโครงการและกิจกรรมการพัฒนาจิตอาสาที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แสดงความคิดเห็นและพร้อมรับฟังความคิดเห็นของจิตอาสาพระราชทาน เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานจิตอาสาและดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนางานจิตอาสาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

อภิปรายผล

งานวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา จังหวัดนครปฐม

ปัจจุบันคลองเจดีย์บูชาพบปัญหาจากน้ำเสียที่ไหลเข้ามาส่งผลให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และปัญหาการแพร่ระบาดของวัชพืชที่กีดขวางทางน้ำ โดยเฉพาะผักตบชวาแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในคลองเจดีย์บูชา ที่สำคัญภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ขาดการมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา ดังนั้น ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม จึงได้จัดประชุมปรึกษาหารือกับหน่วยงานราชการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทุกภาคส่วนให้สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา เช่น กำจัดผักตบชวา และวัชพืชอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณภาพน้ำและสภาพแวดล้อมในพื้นที่คลองเจดีย์บูชา เพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมให้เกิดพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรวภัทร ยอดแก้ว (2565: ออนไลน์) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของคลองเจดีย์บูชาในปี พ.ศ.2563 พบว่า สภาพปัญหาคือคุณภาพน้ำที่เสื่อมโทรมมากใน 3 พื้นที่ชุมชน ได้แก่ 1) ตำบลวังตะกั่ว อำเภอมือง (พื้นที่ต้นคลอง) 2) ตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอมือง (พื้นที่กลางคลอง) 3) ตำบลศิริชะทอง อำเภอนครชัยศรี (พื้นที่ปลายคลอง) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระคำหล้า ชยวงศ์ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำของชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยด้าน ปัญหา อุปสรรคในการจัดการน้ำของชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยให้ความร่วมมือในด้านการจัดกิจกรรมภายในชุมชน ขาดความพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อชุมชน ไม่ค่อยมีให้ความร่วมมือในการตัดสินใจการจัดการน้ำของชุมชนและประชาชนส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม และจากการเป็นชุมชนใหญ่ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ ทำให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ ไม่สามารถทำสวน ไร่ นาได้ดังเดิม เกิดภาวะขยะล้นแม่น้ำ ก่อให้เกิดเป็นน้ำเสียจากที่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ขาดการส่งเสริมในการอนุรักษ์ดูแลสิ่งแวดล้อม มีแผนนโยบาย แต่ไม่มีการดำเนินการ แม่น้ำลำคลองในชุมชนจึงมีผักตบชวา และขยะปนเปื้อน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฐมพงษ์ จงศักดิ์สวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาบริเวณชุมชนริมคลอง เทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในโครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา เนื่องจากประชาชนคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของตนเองโดยตรง การขาดการประสาน

ความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาร่วมกัน เนื่องจากประชาชนไม่สามารถทำได้ด้วยตนเอง แต่จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายหน่วยงานในการดำเนินงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ ทรัพย์ และปรารณา หลีกภัย (2566) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม

ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม ได้จัดประชุมคณะทำงานจิตอาสาพระราชทาน 904 เพื่อหารูปแบบและกระบวนการการพัฒนาจิตอาสาพระราชทาน รวมทั้งแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาผ่านการประสานพลังและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาบนพื้นฐานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมั่นคงเพื่อความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วายุภักษ์ วงศ์ศักดิ์รินทร์ (2565) ที่ศึกษาเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการพื้นที่คลองเจดีย์บูชาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบททั่วไปพื้นที่คลองเจดีย์บูชาสามารถนำมาจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ 2) การประเมินศักยภาพการจัดการพื้นที่คลองเจดีย์บูชาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนครปฐม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิรินทร์ ครุฑษา (2564) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนของชุมชนยายชา อำเภอสามปราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า บทบาทจิตอาสาในชุมชนยายชา เป็นการปฏิบัติงานอุทิศตนเป็นผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เป็นผู้ที่เอื้อเฟื้อ เสียสละ เวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือสังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้น เน้นทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์

3. แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาตามแนวทางของศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม

ศูนย์อำนวยการจิตอาสาพระราชทานจังหวัดนครปฐม มีแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ในระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการทำงานของจิตอาสาพระราชทานในพื้นที่ เพื่อให้การจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา จังหวัดนครปฐม สามารถดำเนินการตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจัดกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาคลองเจดีย์บูชา เพื่อน้อมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า

เจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระเมตตาให้ชุดคลองเจดีย์บูชา และพระราชทานนามคลองเจดีย์บูชา เพื่อเป็นประโยชน์แก่พสกนิกรชาวจังหวัดนครปฐม โดยน้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ แพรภัทร ยอดแก้ว (2565: ออนไลน์) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการ และพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการแก้ไขศึกษาปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาณภัทร ยอดแก้ว (2563) ที่ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา: สืบสานและรักษาสายน้ำแห่งพระราชศรัทธาสู่ความยั่งยืน พบว่า แนวทางการอนุรักษ์ที่สำคัญ คือ การใช้พลัง “บวร” หมายถึง พลังความร่วมมือจากบ้าน คือ ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด และโรงเรียนหรือสถานศึกษาในพื้นที่ริมคลองร่วมกัน โดยมีขั้นตอน ได้แก่ การสร้างการรับรู้ การปลูกฝังจิตสำนึก การสร้างค่านิยมรักคลอง การฟื้นคืนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมริมคลองเจดีย์บูชา และการรณรงค์เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการรักษาคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมริมคลอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวรรณ วรเสฏฐ์ฐาการ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญลักษณ์ สำนวนดี (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง พบว่า การสร้างค่านิยมร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมมีมากที่สุด ควรปลูกจิตสำนึกในการรักท้องถิ่นและธรรมชาติ การนำหลักธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม การเป็นมิตรกับธรรมชาติ จัดโครงการอบรมอาสาสมัครในการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจให้ประชาชนเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารระดับจังหวัดและเทศบาลนครนครปฐม ควรมีการวางแผนจัดกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมความต่อเนื่องและความร่วมมือในแนวทางต่าง ๆ เพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา นอกจากนี้ควรประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น หน่วยงานราชการ จิตอาสา

พระราชทาน และประชาชนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนและเข้าร่วมในกิจกรรมและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมในคลองเจดีย์บูชา โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือในการดำเนินงาน ควรจะมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมและจิตอาสาพัฒนาบำเพ็ญประโยชน์ พร้อมทั้งการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในคลองเจดีย์บูชาและการวางระบบบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งสนับสนุนให้มีการประชุม สัมมนา และรวบรวมความคิดเห็นในหลาย ๆ เวทีให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือและการมีความเข้าใจร่วมกันในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้มีการเสริมสร้างความเข้าใจและการดำเนินการตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2564-2566) อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดทำแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน. (2563). *แผนแม่บทการพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2564-2566)*. ม.ป.พ.
- ญาณภัทร ยอดแก้ว. (2563, กรกฎาคม 9-10). *การอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชา: สืบสานและรักษาสายน้ำแห่งพระราชศรัทธาสู่ความยั่งยืน* [เอกสารนำเสนอ]. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม, ประเทศไทย.
- ณัฐฉิ รัพยา และปรารณา หลีกภัย. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 13(1), 67-83.
- ธัญลักษณ์ สานันตี. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลเพ จังหวัดระยอง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปฐมพงษ์ จงศักดิ์สวัสดิ์. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์คลองเจดีย์บูชาบริเวณชุมชนริมคลอง เทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระคำหล้า ชยวงศ์. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำของชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครปฐม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แพรวภัทร ยอดแก้ว. (2565, กรกฎาคม 7-8). *แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคลองเจดีย์บูชา ตามแผนแม่บทบริหารจัดการและพัฒนาคลองเจดีย์บูชาอย่างยั่งยืน ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2564-2566)* [เอกสารนำเสนอ]. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 14. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม, ประเทศไทย.

ภัทรวรรณ วรเสฏฐ์ฐากร (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ
องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดบุรีรัมย์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏสุรินทร์.

วัชรินทร์ ครุฑชา. (2564). กระบวนการพัฒนาจิตอาสาอย่างยั่งยืนของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

วายุภักษ์ วงศ์ศักดิ์รินทร์. (2565). ข้อเสนอเชิงนโยบายการจัดการพื้นที่คลองเจดีย์บูชาให้เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนครปฐม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท].
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). แผนจัดการคุณภาพ
สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

หน่วยราชการในพระองค์. (2566). ความเป็นมาของจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ.
<https://www.royaloffice.th/>

การศึกษาสภาพปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
The Study of the Problems in Teaching Practicum of Chinese Major Students at
the Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

ณัฐฤดี ปันกิตวานิชเจริญ^{1*} วิภาวี วันละ² และอารยา ศรีโกศา³
Natrudee Pankitwanitjalearn^{1*} Wipawee Wanla² and Araya Sripoka³

^{1,2}อาจารย์ หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³ครูโรงเรียนวัดกร่างทองราษฎร์บูรณะ

^{1,2}Lecturer, Bachelor of Education Nakhon Pathom Rajabhat University

³Teacher, Wat Krang Thong Rat Burana school

*Corresponding Author, Email: zanhehua@webmail.npru.ac.th

Received: October 24, 2023

Revised: November 5, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน จำนวน 30 คน และครูพี่เลี้ยง จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยการวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหา การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน และความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้ความเห็นว่าปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่พบอยู่ในระดับมาก คือ เรื่อง ตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.67$) สื่อการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.70$) และการส่งมอบหมายงาน ที่ได้รับมอบหมายของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.27$) นอกจากนั้น สถานศึกษาหลายแห่งขาดตำราภาษาจีน และงบประมาณสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน 2) ครูพี่เลี้ยงสะท้อนว่า เรื่อง สื่อ/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.60$) และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.50$) ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีนพบปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมักใช้เอกสาร ตำรา และพาวเวอร์พอยท์ (Microsoft PowerPoint) ในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก เน้นการสอนแบบบรรยาย มีสื่อการเรียนรู้

ที่น่าสนใจน้อย มีการอ่านออกเสียงผิด หลักไวยากรณ์ผิด แต่ด้านการครองตน นักศึกษาเป็นผู้มีจิตอาสา ช่วยเหลือกิจกรรม งานของโรงเรียนเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the problems in teaching practicum of Chinese major students at the faculty of humanities and social sciences, Nakhon pathom rajabhat university, first semester of the academic year 2023. The research sample was 30 Chinese major Students and 10 tutors, which was obtained by means of purposive sampling. The research instruments was a three-part questionnaire. Part One was the demographic data of the research sample. Part Two was a rating scale questionnaire eliciting problems related to field experience in the teaching practicum of major Students. Part Three concerned other opinions regarding field experience in the teaching practicum. The research finding showed that: 1) Students practicing teaching professional gave the opinion that the problems in professional teaching practicum were found to be at a high level, namely : Textbooks ($\bar{X} = 3.67$), teaching aids ($\bar{X} = 3.70$) and homework submissions ($\bar{X} = 4.27$). In addition, many educational institutions lack Chinese textbooks. and budget to support Chinese language teaching and learning. 2) The mentor teacher reported that there were problems to be at a high level, namely: teaching aids ($\bar{X} = 3.60$) and learning management ($\bar{X} = 3.50$). This is because interns mainly use textbooks and Microsoft PowerPoint to organize teaching, emphasizing lectures and lacking interesting teaching aids and interesting teaching activities. There will also be pronunciation errors and grammatical errors. But in terms of self-control, students are volunteers and actively participate in various school activities and work.

Keywords: *Professional teaching practicum, Chinese major students*

บทนำ

คุณภาพของประชากรมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาของประเทศโดยตรง ดังนั้น ทุกประเทศจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาประชากรของตน โดยวิธีการที่เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติโดยทั่วกัน คือ การพัฒนาการศึกษาของประชาชน ทั้งนี้เพื่อส่งมอบบุคลากรที่มีคุณภาพสู่สังคม และประเทศชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จึงมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีความเชี่ยวชาญตามความต้องการของประเทศ และพัฒนาบัณฑิตครูสู่ความเป็นเลิศและยกระดับคุณภาพการศึกษาภายนอก (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2566: 107) ภายใต้ปรัชญาการศึกษา “มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รองรับการเปลี่ยนแปลง มุ่งเน้นการผลิตและพัฒนาบัณฑิตนักปฏิบัติที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างรอบด้าน มีคุณธรรม จริยธรรม นำไปสู่การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ให้สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทของสังคม”

หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เปิดสอนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นหลักสูตร 5 ปี โดยกำหนดให้นักศึกษาเดินทางไปศึกษาแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในชั้นปีที่ 3 และปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในชั้นปีที่ 5 ต่อมาในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรฉบับ ปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นหลักสูตร 4 ปี และเป็นหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยในการจัดการเรียนการสอนได้กำหนดให้นักศึกษาเดินทางไปศึกษาแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรมจีน ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในชั้นปีที่ 2 และปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาในชั้นปีที่ 4 ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ดังนั้นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จึงแบ่งรายวิชาการปฏิบัติการสอนออกเป็น 2 รายวิชา คือ การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 2 รวม 12 หน่วยกิต 1,080 ชั่วโมง

การฝึกปฏิบัติการสอนเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต โดยในการปฏิบัติการสอนจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้นำทฤษฎีไปปฏิบัติในชั้นเรียน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางวิชาชีพ ตลอดจนทัศนคติทางวิชาชีพของนักศึกษา โดยมีหลากหลายหน่วยงานและงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา อาทิ American Association of Colleges for Teacher Education (2010: 6) ได้แนะนำว่านักศึกษาวิชาชีพครูควรฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษา 1 ปีการศึกษา (30 สัปดาห์ หรือ 900 ชั่วโมง) ทั้งนี้ เพราะระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติจะมีผลกระทบต่อความสำเร็จของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพโดยตรง นอกจากนั้น Manzar-Abbas & Lu (2013: 181 citing Hill &

Brodin, 2004; High & Tuck, 2000; Glickman & Bey, 1990) กล่าวว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งบัณฑิตครูที่มีประสิทธิภาพสถาบันการศึกษาทั่วโลกได้มีแนวทางการพัฒนาครูที่หลากหลายมากมาย ทั้งนี้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาเป็นแนวทางการพัฒนาครูที่ทุกสถาบันให้ความสำคัญมากที่สุด และมหาวิทยาลัยพะเยา, วิทยาลัยการศึกษา (2562: 5) กล่าวถึง ความสำคัญของการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา และการฝึกปฏิบัติวิชาชีพระหว่างเรียน ว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตครู เพราะเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างนิสิตครูให้เป็นผู้มีความรักความศรัทธา ต่ออาชีพครู และมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ภัทรพร สิงห์ชัย และยุรวัฒน์ คล้ายมงคล (2563: 9) ได้กล่าวถึง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่งที่นักศึกษาจะได้มีโอกาสในการนำความรู้ภาคทฤษฎีไปใช้ทดลองปฏิบัติเพื่อศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงและฝึกทักษะต่าง ๆ เป็นการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีสมรรถนะของความเป็นครูที่ดีในอนาคต

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน พร้อมกันนี้หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ได้มีจัดการเรียนการสอนมากกว่า 8 ปี แต่ยังไม่มีการดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านปัญหาในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา คณะผู้วิจัยจึงศึกษาปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการนำไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา และเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ขอบเขต

ขอบเขตการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู สาขาวิชาภาษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 58 คน และครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูข้างต้น จำนวน 31 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมี 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู สาขาวิชาภาษาจีนที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูที่กำลังฝึกสอนและได้รับการนิเทศการสอนวิชาเอกโดยอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

2.2 ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ ครูพี่เลี้ยงที่ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความคิดเห็น เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยแยกออกเป็น 2 ฉบับ คือ ฉบับของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู และฉบับครูพี่เลี้ยง ทั้งนี้แต่ละฉบับประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 มาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้

4. วิธีรวบรวมข้อมูล

4.1 คณะผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัย เรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 2 ฉบับ แยกเป็นฉบับของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู และฉบับครูพี่เลี้ยง

4.2 ประสานงานกับนักศึกษาและครูพี่เลี้ยง เพื่อติดต่อชี้แจงการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู จำนวน 30 คน ครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรูกลุ่มข้างต้น จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพรู

ครูที่คณะผู้วิจัยเป็นอาจารย์นิเทศการสอนวิชาเอก และครูพี่เลี้ยงของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกลุ่มดังกล่าว

4.3 เก็บข้อมูลสภาพปัญหาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม 2566 ซึ่งเป็นการนิเทศการสอนครั้งที่ 3 ในรายวิชาการปฏิบัติการสอน ในสถานศึกษา 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยการหาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

ส่วนที่ 2 การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม โดยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าเฉลี่ย (mean) โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าของคะแนน ค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง เป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาหรือความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมโดยการสรุปความจากข้อคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน)

1.1 ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน)

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	7	23.33
หญิง	23	76.67
รวม	30	100.00

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.67 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 23.33

1.2 สภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ตารางที่ 2 สภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน)

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1	เวลาเข้างานและเวลาเลิกงาน	1.50	0.82	น้อย
2	ระยะทางระหว่างที่พักกับสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	1.47	0.78	น้อยที่สุด
3	เพื่อนนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยกัน	1.60	0.93	น้อย
4	การทำงานร่วมกับครูพี่เลี้ยง	1.93	0.69	น้อย
5	การทำงานร่วมกับบุคลากรในสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	1.80	0.61	น้อย
6	กิจกรรมของโรงเรียน	3.27	0.74	ปานกลาง
7	แผนการจัดการเรียนรู้	2.97	0.61	ปานกลาง
8	ตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการเรียนการสอน	3.67	0.84	มาก
9	การจัดการเรียนรู้	2.50	0.51	ปานกลาง
10	สื่อการจัดการเรียนรู้	3.70	0.75	มาก
11	ความร่วมมือของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้	3.03	0.72	ปานกลาง
12	การส่งการบ้าน งาน ที่ได้รับมอบหมายของผู้เรียน	4.27	0.83	มาก
13	การควบคุมชั้นเรียน	2.50	0.51	ปานกลาง
14	ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เช่น สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ	2.40	0.50	น้อย
15	ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียน	2.33	0.48	น้อย
	ค่าเฉลี่ยรวม	2.60	1.09	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาจีนที่พบอยู่ในระดับมาก คือ การส่งการบ้าน งาน ที่ได้รับมอบหมายของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.27$) สื่อการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.70$) และตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.67$) ปัญหาที่พบในระดับปานกลาง คือ กิจกรรมของโรงเรียน ($\bar{X} = 3.27$) ความร่วมมือของผู้เรียนกับการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.03$) แผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.97$) การจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.50$) และการควบคุมชั้นเรียน ($\bar{X} = 2.50$) และปัญหาที่พบในระดับน้อย คือ ทรัพยากรสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ เช่น สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 2.40$)

ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อาคารเรียน ($\bar{X} = 2.33$) การทำงานร่วมกับครูพี่เลี้ยง ($\bar{X} = 1.93$) การทำงานร่วมกับบุคลากรในสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ($\bar{X} = 1.80$) เพื่อนนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยกัน ($\bar{X} = 1.60$) และเวลาทำงานและเวลาเลิกงาน ($\bar{X} = 1.50$)

1.3 สภาพปัญหาหรือความคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

จากความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน สามารถสรุปได้ว่าสถานศึกษาหลายแห่งที่ไม่มีตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการเรียนการสอน รายวิชาภาษาจีน ฉะนั้นนักศึกษาต้องเตรียมบทเรียนเพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่าง ด้านสื่อการจัดการ เรียนรู้ มีหลายโรงเรียนที่ไม่มีงบประมาณสนับสนุนด้านนี้ ฉะนั้นหากนักศึกษาต้องการจัดทำสื่อ รวมถึงการถ่ายเอกสารแบบฝึกหัด ใบงานต่าง ๆ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง สุดท้ายคือมีนักเรียน จำนวนมากที่ไม่ส่งการบ้าน งาน ที่ได้รับมอบหมาย

2. การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (ครูพี่เลี้ยง)

2.1 ข้อมูลทั่วไป (ครูพี่เลี้ยง)

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	3	42.86
หญิง	7	57.14
รวม	10	100.00

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าครูพี่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.14 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 42.86

2.2 สภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ตารางที่ 4 สภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (ครูพี่เลี้ยง)

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1	เวลาเข้างานและเวลาเลิกงาน	1.60	1.07	น้อย
2	การแต่งกาย	1.20	0.42	น้อยที่สุด
3	มารยาทของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู	1.10	0.32	น้อยที่สุด
4	การปรับตัวกับบุคลากรในสถานที่	1.30	0.48	น้อยที่สุด
5	การเข้าร่วม/จัดกิจกรรมของโรงเรียน	1.20	0.42	น้อยที่สุด
6	จิตอาสา	1.50	0.71	น้อย
7	แผนการจัดการเรียนรู้	2.20	0.42	น้อย
8	การจัดการเรียนรู้	3.50	0.53	ปานกลาง
9	สื่อ/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	3.60	0.97	มาก
10	การควบคุมชั้นเรียน	2.60	1.07	ปานกลาง
	ค่าเฉลี่ยรวม	1.98	1.13	น้อย

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนที่พบในระดับมาก คือ สื่อ/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.60$) และการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.50$) ปัญหาที่พบในระดับปานกลาง คือ การควบคุมชั้นเรียน ($\bar{X} = 2.60$) ปัญหาที่พบในระดับน้อย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.20$) เวลาเข้างานและเวลาเลิกงาน ($\bar{X} = 1.60$) จิตอาสา ($\bar{X} = 1.50$) และปัญหาที่พบในระดับน้อยที่สุด คือ การปรับตัวกับบุคลากรในสถานที่ ($\bar{X} = 1.30$) การแต่งกาย ($\bar{X} = 1.20$) การเข้าร่วม/จัดกิจกรรมของโรงเรียน ($\bar{X} = 1.20$) และมารยาทของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ($\bar{X} = 1.10$)

2.3 สภาพปัญหาหรือความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

จากความคิดเห็นของครูพี่เลี้ยงสามารถสรุปได้ว่าในการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาจีนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีนในด้านสื่อ/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้นั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เอกสาร ตำรา และพาวเวอร์พอยท์ (Microsoft PowerPoint) ในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก ไม่มีการจัดทำสื่อการเรียนรู้อื่นๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและหลากหลาย ด้านการจัดการเรียนรู้นักศึกษาบางรายอ่านออกเสียงภาษาจีนผิด หลักไวยากรณ์ผิดและเน้นบรรยาย ไม่มีกิจกรรมฝึกฝนทักษะทางภาษา และไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ฝึกทักษะ แต่ในด้านการครองตนนั้นนักศึกษามีจิตอาสา เป็นผู้มีสัมมาคารวะ มารยาทดี อาสาช่วยเหลืองานของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สะท้อนโดยนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน นั้น ด้านตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการเรียนการสอน สื่อการจัดการเรียนรู้ และการส่งการบ้าน ที่ได้รับมอบหมายของผู้เรียนพบปัญหาอยู่ในระดับ มาก โดยนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กล่าวว่าสถานศึกษาหลายแห่งไม่มีตำราวิชาภาษาจีน ไม่มีงบประมาณสนับสนุนด้านสื่อการสอน อีกทั้งผู้เรียนไม่ค่อยสนใจเรียนวิชาภาษาจีน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559: 9-13) กล่าวถึงปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ขาดสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรของไทย ตำราเรียนที่ใช้ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน ขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย และไม่มียกงบประมาณเพียงพอให้ครูจัดทำสื่อการสอน อีกทั้งผู้เรียนให้ความสำคัญต่อภาษาจีนไม่มาก เพราะส่วนใหญ่รู้สึกภาษาจีนยาก เนื่องจากภาษาจีนเป็นวิชาเสริม และไม่มีเป้าหมายในการเรียนภาษาจีนที่ชัด นอกจากนี้ปัญหาด้านตำรา สื่อ ผู้เรียนแล้ว ตัวผู้สอนหรือตัวนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเองก็มีปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เป็นภาคเรียนแรกที่นักศึกษา เข้าไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาทำให้ต้องปรับตัวในหลายด้าน อีกทั้งมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบหลายอย่าง เพราะต้องปฏิบัติหน้าที่เหมือนครูประจำ ผนวกกับไม่มีประสบการณ์การสอนจริงมาก่อนจึงเป็นเหตุให้การจัดการเรียนรู้อยู่ยังไม่ดีเท่าที่ควร และไม่มีเวลาจัดทำสื่อการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติมา เก่งเชตรกิจ และคณะ (2563: 7) ที่กล่าวว่าโรงเรียนมีกิจกรรมที่ต้องรับผิดชอบเป็นจำนวนมากทำให้กระทบต่อเวลาในการเตรียมการสอนและการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559: 11) ที่กล่าวว่าผู้สอนชาวไทยมักมีภาระงานอื่น ๆ ค่อนข้างมากจนไม่มีเวลาในการพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ด้านการสอน

2. ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่สะท้อนโดยครูพี่เลี้ยง

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน ที่อยู่ในระดับมาก คือ สื่อ/กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ส่วนปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น การอ่านออกเสียงผิดหลักไวยากรณ์ผิด และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบรรยาย ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่มีหรือมีประสบการณ์การสอนน้อยจึงทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย สื่อการ

สอนน้อย เน้นการบรรยาย อีกทั้งมีข้อผิดพลาดในเรื่องการออกเสียง หลักไวยากรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Manzar-Abbas & Lu (2013: 180) ที่กล่าวว่า ระยะเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่เหมาะสมจะทำให้นักศึกษาเกิดทักษะและประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ครูพี่เลี้ยงนอกจากสะท้อนปัญหาเพื่อให้คณะผู้วิจัยได้นำไปหาแนวทางแก้ไขต่อไป ครูพี่เลี้ยงยังชมเชยนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านการครองตน และความมีจิตอาสา ว่านักศึกษาเป็นผู้มีสัมมาคารวะ มารยาทดี มีจิตอาสาช่วยเหลืองานของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งทำให้เห็นว่านักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีนมีคุณธรรม จริยธรรมตามปรัชญาการศึกษา และมีจิตอาสาตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นฐานข้อมูลในหาแนวทางช่วยแก้ไขปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้กับนักศึกษา ทั้งนี้เพื่อการฝึกให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาสัมฤทธิ์ผลสูงสุด

1.2 สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อออกแบบหลักสูตร กิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

กิตติมา เก่งเขตรกิจ, เกียรติศักดิ์ ล้วนมงคล, และอรอุมา สอนง่าย. (2563). การศึกษาสภาพปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาศิลปศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 23(1), 1-10.

ภัทรพร สิงห์ชัย และยุรวุฒน์ คล้ายมงคล. (2563). *การวิจัยและพัฒนาารูปแบบการเสริมสมรรถนะการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สำหรับหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียน*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. (2566). *แผนยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 2566-2570*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

มหาวิทยาลัยพะเยา, วิทยาลัยการศึกษา. (2562). *คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา 3 หลักสูตร การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา (หลักสูตร 4 ปี)*. มหาวิทยาลัยพะเยา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยสังเคราะห์ภาพรวม*. พรินทวนกราฟฟิค.

American Association of Colleges for Teacher Education. (2010). *The clinical preparation of teachers: A policy brief*. American Association of Colleges for Teacher Education.

Manzar-Abbas, S. S. & Lu, L. (2013). Keeping the practicum of Chinese preservice teacher education in world's perspective. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 3(4), 172-186.

การใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานในการสอนการเขียน

Using Task-based in Teaching Writing

ณัฐกฤตา บุญบงกชรัตน์^{1*} ศิวพร โกศิยะกุล² และกุสุมา พิทักษ์วงศ์³

Nattakrita Boonbongkotrat^{1*} Siwaporn Kosiyakul² and Kusuma Pitukwong³

^{1,3}อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,3}Instructor of English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom

²Instructor of Thai Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom

*Corresponding Author, Email: nattakrita993@gmail.com

Received: August 18, 2023

Revised: September 11, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ประเภท และองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนทักษะการเขียน โดยได้เลือกใช้ภาระงานที่ใช้ในการเรียนการสอน (Pedagogical Task) และภาระงานที่ใช้เพื่อฝึกฝน (Rehearsal Rational) พร้อมทั้งเลือกกิจกรรม คือ 1) ข้อมูลรายการ (Listing) 2) การลำดับความคิดหรือการแบ่งประเภท (Ordering and Sorting) 3) ภาระงานการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ส่วนตัว (Sharing Personal Experiences) และ 4) ภาระงานการสร้างงานสร้างสรรค์ (Creative Task) ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนการเขียน คือ ผู้เรียนเขียนบรรยายเหตุการณ์ได้ (Narrative) ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนปฏิบัติ (Pre-Task) 2) ขั้นตอนลงมือปฏิบัติ (Task Cycle) 3) ขั้นตรึงความรู้ภาษา (Language Focus) และ 4) ขั้นสรุป (Lesson Summary)

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน การสอนการเขียน ภาระงาน

Abstract

This article aimed to study Task-based Learning's definitions, types, and components to apply in teaching writing skill using Pedagogical Task and Rehearsal Rational with the activities as 1) Listing 2) Ordering and Sorting 3) Sharing Personal Experiences and 4) Creative task. The instructor set the objective as letting learners are

able to write narrative text following the steps: 1) Pre-Task 2) Task Cycle 3) Language Focus and 4) Lesson Summary

Keywords: *Task-based Learning Teaching Writing Tasks*

บทนำ

การเขียนเป็นทักษะที่สำคัญอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน การเขียนช่วยจัดระบบความคิด ทำให้เห็นปัญหาได้อย่างชัดเจนมากขึ้น กล่าวคือ การเขียนทำให้มองเห็นภาพรวมของการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหา เนื่องจากหากต้องการจะแก้ปัญหาใด ๆ นั้นไม่ใช่เพียงแค่ใช้วิธีการแก้ปัญหาที่ดีเท่านั้น แต่ต้องมองเห็น “แก่น” หรือ “รากฐาน” ของปัญหานั้น ๆ การเขียนช่วยในการฝึกให้ผู้เรียนมีสมาธิ การที่ผู้เรียนจดจ่อกับการเขียนใช้สมองในการประมวลผลความคิด เรียบเรียงข้อความที่ใช้ในการสื่อความต้องใช้สมาธิในการเขียนอย่างมาก การเขียนเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารผ่านเครื่องมือตัวอักษร เนื่องจากการเขียนสามารถสะท้อนความคิด การลำดับเรื่องราว การสะท้อนเหตุและผล การค้นคว้าข้อมูล ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ เพื่อสื่อไปยังผู้รับได้อย่างกว้างขวาง มีคุณค่าในการบันทึกเป็นข้อมูลหลักฐานให้ศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การเขียนเป็นวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่งเนื่องจากข้อความที่สื่อออกมานั้นได้ผ่านการเรียบเรียงมาแล้ว (Kim & Kim 2005: 1-15)

ธนินิกานต์ ชยันตราคม (2557: 1-12) ได้ศึกษาปัญหาการเขียนของนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญ คือ 1) ปัญหาด้านไวยากรณ์ 2) ปัญหาด้านโครงสร้างการนำเสนอเนื้อหา โดยผู้เรียนเขียนเนื้อหาโดยขาดการกล่าวนำที่ดี ขาดการลำดับขั้นในการเขียนประเด็นสำคัญ ขาดการสรุปที่ดี ใช้คำซ้ำซ้อน และไม่มีการสรุปประเด็นสำคัญ 3) ปัญหาด้านคำศัพท์ โดยผู้เรียนใช้คำศัพท์ไม่ถูกต้องกับบริบท ใช้คำศัพท์ซ้ำ มีคลังคำศัพท์ไม่หลากหลาย รวมถึงการสะกดคำผิด 4) ปัญหาด้านเครื่องหมายและคำเชื่อม โดยผู้เรียนใช้เครื่องหมายวรรคตอน และคำเชื่อมไม่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ ยุกติ มุกตาวจิตร (2566) กล่าวถึง ประเด็นปัญหาด้านการเขียนของนักศึกษา กล่าวคือ 1) ปัญหาด้านการเรียบเรียงความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเขียนโดยไม่แบ่งย่อหน้า จำแนกประเด็นสำคัญในแต่ละส่วนไม่ได้ นักศึกษานำเสนอแต่ละประเด็นไม่ชัดเจน ไม่มีการร่างเค้าโครงเรื่องหรือวางประเด็นใหญ่ และประเด็นย่อยไม่ถูกต้อง และ 2) ปัญหาด้านการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้สาเหตุหลักของปัญหาด้านนี้เกิดจากประสบการณ์ด้านการอ่านและการเขียนน้อย โดยส่วนใหญ่เป็นปัญหาการใช้คำเชื่อมหรือคำสันธานผิด การใช้ภาษาพูดแทนภาษาเขียน การเขียนไม่เป็นประโยค คือเขียนต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ ไม่มีจุดสิ้นสุด ปัญหาการใช้เครื่องหมายวรรคตอน การเว้นวรรค (อรรถพงษ์ ผิวเหลือง และคณะ, 2563: 195-211) ทั้งนี้ปัญหา

ด้านการเขียนของผู้เรียนนั้น อาจจะมีผลมาจากการสอนของผู้สอนด้วย เช่น การสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่ไม่หลากหลายทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่สนใจต่อการสอนของผู้สอน การสอนที่ยึดหนังสือหรือแบบเรียน ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภาษาในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน โดยกระบวนการของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานเป็นการสอนทักษะที่สำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม สังเกตการทำงานของสมาชิกในการคิด ตัดสินใจ และแก้ปัญหา นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยเน้นภาระงานเป็นฐานเป็นการเชื่อมโยงเนื้อหาด้านภาษาที่เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติการงาน กับบริบทในชีวิตจริง โดยผู้เรียนต้องฝึกการใช้ภาษาซ้ำ ๆ จนคล่องแคล่วแล้วสามารถนำทักษะนั้นไปใช้ในการเรียนด้วย (Ludwig, 2023)

ความหมายการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ภาษาในการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ภายใต้แนวคิดที่ว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ต้องผ่านการลงมือปฏิบัติ และได้รับประสบการณ์จริง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานไว้ กล่าวคือ

Christoper (2005: 306-311) กล่าวว่า ภาระงานว่าเป็นกิจกรรมที่เน้นขั้นตอนการสื่อสารระหว่างการปฏิบัติการงานของผู้เรียน การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนทำให้เกิดความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน

Willis & Willis (2011: 1-3) กล่าวถึงภาระงานว่า เป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการดำเนินภาระงานให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ นำไปสู่การประเมินภาระงาน

นอกจากนี้ Nunan (2004) กล่าวว่าภาระงานใช้เสมือนกิจกรรม ซึ่งเป็นภาระงานทางด้านการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเข้าใจของผู้เรียน การสร้างและการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับการใช้ภาษา ในขณะที่ปฏิบัติการงาน โดยกิจกรรมเน้นการสร้างควมหมายมากกว่ารูปแบบ ภาระงานที่ผู้เรียนปฏิบัติงานมีเป้าหมายเพื่อความสำเร็จสมบูรณ์

สอดคล้องกับ Ellis (2003) ที่กล่าวไว้ว่า ภาระงานเป็นกิจกรรมที่เน้นความหมาย ในขณะที่แบบฝึกหัดจะเน้นแบบฟอร์มมากกว่า โดยกิจกรรมที่เน้นภาระงานจะมีเป้าหมายให้ผู้เรียนใช้ภาษาที่เน้นความหมายเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้การปฏิบัติการงานจะเน้นให้ผู้เรียนสื่อสารมีปฏิสัมพันธ์เพื่อบรรลุผลลัพธ์

องค์ประกอบของภาระงาน

นักการศึกษา Nunan (2004); Ellis (2003: 21); Candlin (1987) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาระงานไว้ กล่าวคือ องค์ประกอบของภาระงานที่เน้นการสื่อสารประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย (Goals) ตัวป้อนทางภาษา (Input) กิจกรรม (Activities) บทบาทของผู้สอน (Teacher's role) บทบาทของผู้เรียน (Learner's role) และการจัดสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน (Setting Atmosphere) หากผู้สอน ดังนี้

1. จุดมุ่งหมาย (Goals) โดยจุดมุ่งหมายของการดำเนินการภาระงาน คือ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การสร้างปฏิสัมพันธ์ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้เรียน เช่น แนวคิด ความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ อารมณ์ และความรู้สึก ทั้งนี้เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ จุดมุ่งหมายอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการแสวงหาความรู้และข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ วิเคราะห์และนำข้อมูลเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ นอกจากนี้จุดมุ่งหมายที่สำคัญของภาระงาน คือ เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษา การใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์

2. ตัวป้อนทางภาษา (Input) เป็นสื่อกลางที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ สามารถพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยตัวป้อนทางภาษาเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้เรียนในการเรียนรู้ เช่น ป้ายประกาศ โฆษณา เมนูอาหาร ตารางต่าง ๆ นิทาน นิยาย โปสเตอร์ ที่เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม (Activities) เป็นภาระงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เน้นการสื่อสารฝึกการใช้ภาษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยกิจกรรมนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่ใช้ในห้องเรียนแล้วมีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางภาษา เน้นการสื่อสารฝึกความคล่องแคล่วเชี่ยวชาญในการใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. บทบาทของผู้สอน (Teacher's role) ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน ผู้สอนมีบทบาทในการวางแผนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ออกแบบการวัดประเมินผล เลือกตัวป้อนทางภาษา ข้อมูล ความรู้ เตรียมสื่อการสอน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนการสอน บริหารจัดการชั้นเรียน อำนวยความสะดวกช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการ และประเมินให้ข้อมูลย้อนกลับ

5. บทบาทของผู้เรียน (Learner's role) ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนรู้ ปฏิบัติกิจกรรมหรือภาระงาน ทำความเข้าใจกับตัวป้อนทางภาษา กระตือรือร้น ใส่ใจ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมาย มีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิก เพื่อบรรลุเป้าหมายของงาน

6. การจัดสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน (Setting Atmosphere) คือ การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ เหมาะสมกับการจัดการชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และปฏิบัติภาระงานได้ โดยภาระงานอาจจะเป็นการจำลองสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษาในการสื่อสาร มีความพร้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งข้อมูล และแหล่งสืบค้น

ประเภทของภาระงาน

ภาระงานแบ่งออกเป็นหลากหลายประเภท ดังนี้

Richards (2001) ได้กล่าวถึงประเภทของภาระงานเพื่อการเรียนการสอน คือ 1) จิ๊กซอว์ (jigsaw) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้เรียบเรียงเรื่องราวให้สัมพันธ์กัน เช่น การเรียงเรื่องราวในนิทานแล้วนำกลับไปถ่ายทอดให้สมาชิก 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูล (information - gap) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยผู้สอนให้กิจกรรมที่มีข้อมูลแตกต่างกัน แล้วผู้เรียนใช้การสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่หายไป 3) การแก้ปัญหา (problem solving) เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนร่วมกับสมาชิกในกลุ่มอภิปราย ระดมความคิด เพื่อหาวิธีการแก้ปัญหาตามสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ 4) การตัดสินใจ (decision - making) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนตัดสินใจกับปัญหาหรือสถานการณ์ โดยให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ 5) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (opinion exchange) เป็นกิจกรรมผู้เรียนอภิปรายและแสดงความคิดเห็นพร้อมให้เหตุผล และทำการตัดสินใจร่วมกัน

Nunan (2004) ได้แบ่งประเภทของภาระงานออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ภาระงานที่ใช้ในการเรียนการสอน (pedagogical task) เป็นภาระงานที่ผู้สอนออกแบบให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน และใช้ในห้องเรียน 2) ภาระงานที่ใช้เพื่อฝึกฝน (rehearsal rational) เป็นภาระงานที่ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในห้องเรียนแล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การเขียนประวัติส่วนตัว การเขียนแสดงความคิดเห็น โดยเน้นกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการเขียนเพื่อการสื่อสาร และ 3) ภาระงานที่ใช้กระตุ้นผู้เรียน (activation rationale) เป็นภาระงานที่ผู้สอนกำหนดสถานการณ์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ภาษา โครงสร้าง พุดแสดงความคิดเห็น ระดมความคิด แนะนำ และตัดสินใจต่อสถานการณ์นั้น ๆ

ทั้งนี้ Willis & Willis (2011) กล่าวว่า ประเภทของภาระงานแบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ 1) ข้อมูลรายการ (Listing) เป็นภาระงานที่เน้นข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน สื่อสารเพื่อถามและแลกเปลี่ยนข้อมูล เติมข้อความหรือวาดแผนผังความคิด 2) การลำดับความคิดหรือการแบ่งประเภท (Ordering and Sorting) เป็นภาระงานที่ให้ผู้เรียนจัดลำดับเรื่อง เหตุการณ์ การกระทำตามเกณฑ์หรือประเภท 3) การเปรียบเทียบ (Comparing and Contrasting) เป็นภาระงาน

ที่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของข้อมูล 4) การแก้ปัญหา (Solving Problems) เป็นภาระงานที่ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลและสติในการวิเคราะห์ สังเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา ทำการประเมิน และระดมความคิดเพื่อหาวิธีการการแก้ไข 5) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ส่วนตัว (Sharing personal experiences) เป็นภาระงานที่เน้นให้ผู้เรียนสื่อสาร อภิปราย มีปฏิสัมพันธ์ กับสมาชิกได้อย่างอิสระ และ 6) การสร้างงานสร้างสรรค์ (Creative task) เป็นภาระงานที่ผู้เรียนดำเนินงานอย่างสร้างสรรค์และเป็นอิสระ โดยจะทำเดี่ยว คู่ หรือกลุ่มก็ได้

สอดคล้องกับ Willis (1998) ได้กล่าวถึงประเภทของภาระงานคือ ภาระงานข้อมูลรายการ (Listing) ที่เชื่อมโยงกับการระดมสมองและการค้นหาข้อเท็จจริง ภาระงานการลำดับความคิดหรือการแบ่งประเภท (Ordering and Sorting) ที่เชื่อมโยงกับลำดับเหตุการณ์ การจัดลำดับ การจัดประเภท ภาระงานการเปรียบเทียบ (Comparing and Contrasting) ที่เชื่อมโยงกับการจับคู่ประเด็น การหาความเหมือน และความแตกต่างของข้อมูล ภาระงานการแก้ปัญหา (Solving Problems) ที่เชื่อมโยงกับการหาสมมติฐาน การอธิบายประสบการณ์ การเปรียบเทียบทางเลือก การประเมินผล และการหาข้อสรุป ภาระงานการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ส่วนตัว (Sharing personal experience) ที่เชื่อมโยงกับการกระตุ้นให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์อย่างอิสระ และภาระงานการสร้างงานสร้างสรรค์ (Creative task) ที่เชื่อมโยงกับประเภทของภาระงาน 5 ข้อดังกล่าวข้างต้น

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจนเกิดประสบการณ์จริง โดยมีนัยการศึกษาแสดงองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน ดังนี้

Ellis (2003: 243-254) กล่าวว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน แบ่งออกเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อนภาระงาน (Pre-task) เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเสนอกรอบของภาระงานที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ กระตุ้นให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของภาระงาน แจ่มชัดวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะปฏิบัติภาระงาน โดยเป็นกิจกรรมการเขียนรายการ การระดมสมอง หรือการวาดแผนผังความคิด 2) ขั้นปฏิบัติภาระงาน (During task) เป็นขั้นที่ประกอบไปด้วยการปฏิบัติงาน (Task performance) ที่ผู้สอนสามารถกำหนดระยะเวลา แหล่งข้อมูล สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ และกระบวนการดำเนินงาน (Process) ที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายในการใช้ทักษะทางภาษาในการสื่อสาร และ 3) ขั้นหลังปฏิบัติภาระงาน (Post-task) เป็นขั้นที่ผู้สอน

ให้ผู้เรียนทบทวนสิ่งที่ได้ปฏิบัติภาระงาน เช่น การสื่อสาร ภาษาที่ใช้ การประเมินผลงาน การวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคระหว่างการปฏิบัติภาระงาน พร้อมทั้งหาแนวทางแก้ไข

นอกจากนี้ Skehan (1996: 38-62) แสดงถึงขั้นตอนหลักของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน ประกอบด้วย 1) ขั้นก่อนภาระงาน (Pre-Task) เป็นขั้นที่ผู้สอนแสดงกรอบแนวคิดของภาระงาน กิจกรรม โดยให้ผู้เรียนสังเกตลักษณะและองค์ประกอบของภาระงาน 2) ขั้นระหว่างภาระงาน (During-Task) เป็นขั้นที่ผู้สอนเน้นความถูกต้อง เหมาะสม ความชำนาญ ความคล่องแคล่วของการสื่อสารและการใช้ภาษา โดยผู้สอนคอยอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ และแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้เรียนในระหว่างการปฏิบัติภาระงาน และ 3) ขั้นหลังภาระงาน (Post-Task) เป็นขั้นที่ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินภาระงาน ให้ผลสะท้อนกลับ ในด้านของความถูกต้องเหมาะสมของการใช้ภาษา และการดำเนินการ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนปรับปรุงแก้ไขภาระงาน

สอดคล้องกับ Willis & Willis (2011) ที่กล่าวว่าขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อนปฏิบัติ (Pre-Task) เป็นขั้นที่ผู้สอนนำเสนอ แนะนำรูปแบบของภาระงาน วัตถุประสงค์ ชี้แจงขั้นตอนกระบวนการ คำสั่ง มอบหัวข้อภาระงาน เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการภาระงาน 2) ขั้นการลงมือปฏิบัติ (Task Cycle) เป็นขั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ผ่านการระดมความคิด อภิปราย วางแผน เพื่อนำเสนอพร้อมก็นำเสนอภาระงาน โดยผู้สอนมีบทบาทในการอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ แก้ไข และประเมินผล 3) ขั้นตระหนักรู้ภาษา (Language Focus) เป็นขั้นที่ผู้เรียนวิเคราะห์ เปรียบเทียบการใช้ภาษาในภาระงานของตนเองกับสมาชิก วิเคราะห์รูปแบบ โครงสร้าง การใช้คำ วลี หรือประโยคจากภาระงาน ใบงาน ตัวอย่าง แบบฝึก

บทสรุป

จากการศึกษาความหมาย ประเภท และองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน สามารถสรุป และนำการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน ผู้สอนได้เลือกใช้ภาระงานที่ใช้ในการเรียนการสอน (Pedagogical Task) และภาระงานที่ใช้เพื่อฝึกฝน (Rehearsal Rational) พร้อมทั้งเลือกกิจกรรม คือ 1) ข้อมูลรายการ (Listing) 2) การลำดับความคิดหรือการแบ่งประเภท (Ordering and Sorting) 3) ภาระงานการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ส่วนตัว (Sharing Personal Experiences) และ 4) ภาระงานการสร้างงานสร้างสรรค์ (Creative task) ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอนการเขียน คือ ผู้เรียนเขียนบรรยายเหตุการณ์ได้ (Narrative) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นก่อนปฏิบัติ (Pre-Task)

1.1) ผู้สอนแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนในชั้นเรียนนี้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการเขียนประเภทการบรรยาย (Narrative) ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเขียนบรรยายเหตุการณ์ได้

1.2) ผู้สอนอธิบายขั้นตอนกระบวนการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐานว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อนปฏิบัติ (Pre-Task) 2) ขั้นการลงมือปฏิบัติ (Task Cycle) 3) ขั้นตระหนักรู้ภาษา (Language Focus) และ 4) ขั้นสรุป (Lesson Summary)

1.3) ผู้เรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ดูภาพที่กำหนดให้ แล้วร่วมกันอภิปราย ระดมสมอง และตอบคำถามว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไร จากเหตุการณ์ที่เกิดจากในภาพ

2) ขั้นการลงมือปฏิบัติ (Task Cycle)

2.1) ผู้เรียนเขียนคำศัพท์ที่ได้จากภาพ เช่น คำศัพท์ที่เกี่ยวกับคน การกระทำ เวลา

2.2) ผู้สอนแจกจิกซอร์ ที่เป็นประโยคบรรยายภาพ ให้ผู้เรียนเรียงประโยคเกี่ยวกับเหตุการณ์ในภาพ

2.3) ผู้สอนและผู้เรียนวิเคราะห์ภาพ ประโยค และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.4) ผู้สอนแจกภาพชุด ประกอบไปด้วย ภาพ 3 ใบ ที่เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน

2.5) ผู้เรียนอภิปราย วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ที่เคยมีต่อภาพชุด

2.6) ผู้เรียนร่วมกับสมาชิกเขียนประโยคเพื่อบรรยายภาพ

2.7) ผู้เรียนออกแบบการนำเสนอเหตุการณ์บรรยายภาพ

2.8) ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันประเมินและวิเคราะห์ประโยค คำศัพท์ที่ใช้ในการบรรยายภาพ

3) ขั้นตระหนักรู้ภาษา (Language Focus)

3.1) ผู้สอนแจกใบงาน ที่ประกอบด้วยภาพ และบทอ่านบรรยายภาพ

3.2) ผู้เรียนอ่านและทำเครื่องหมายสำหรับคำศัพท์ที่ใช้ เวลา คำเชื่อม การลำดับเหตุการณ์ รูปประโยคที่ใช้จากบทอ่าน

3.3) ผู้สอนและผู้เรียนวิเคราะห์และสรุปรูปแบบการใช้ภาษาในการบรรยายภาพ

3.4) ผู้สอนแจกแบบฝึกหัดและใบงานให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้คำศัพท์และรูปประโยคในการบรรยายภาพ

4) ขั้นสรุป (Lesson Summary)

4.1) ผู้เรียนสรุปคำศัพท์ และรูปแบบการใช้ภาษาในการบรรยายภาพและเหตุการณ์พร้อมตัวอย่าง

4.2) ผู้เรียนสะท้อนปัญหาและอุปสรรค กลวิธีที่ใช้ในการเขียน และประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นภาระงานเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง การสื่อความหมาย การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยผู้เรียนได้เรียนรู้การใช้คำศัพท์ ภาษา และรูปแบบประโยค จากตัวอย่างและการปฏิบัติ แล้วผู้เรียนจึงจะวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ การที่ผู้เรียนสามารถสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีความเข้าใจสิ่งนั้นแล้วจึงสามารถปฏิบัติได้

เอกสารอ้างอิง

- ธันนิกานต์ ชัยนตราคม. (2557). ปัญหาการเขียนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการของ นักศึกษาไทยในระดับอุดมศึกษา. ใน *รวมบทความวิจัย การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 4: อัตลักษณ์แห่งเอเชีย 2014* (หน้า 1-12). คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2566). ปัญหาในงานเขียนของนักศึกษา. Pokpong. <http://pokpong.org/writing/tip-for-academic-writing>
- อรรถพงษ์ ผิวเหลือง และคณะ. (2563). สภาพการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย: แนวทางการแก้ปัญหา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร.*, 8(2), 195-211.
- Candlin, C. N. (1987). Towards task-based language learning. In C. Candlin, & D. Murphy (Eds.), *Language Learning Tasks* (pp. 5-22). Lancaster University
- Christoper, G. (2005). Integrating extensive reading in the task-based curriculum. *ELT Journal*, 59(4), 306-311.
- Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford University Press.
- Kim, Y. & Kim, J. (2005). Teaching Korean university writing class: balancing the process and the genre approach. *Asian EFL Journal*, 7(2), 1-15.
- Ludwig, J. (2023). *5 Favorite task-based language teaching activities your students will love*. FluentU. <http://www.fluentu.com/educator/blog/task-based-language-teaching-activities>
- Nunan, D. (2004). *Task-based teaching*. Cambridge University Press.
- Richards, J. (2001). *The context of language teaching*. Cambridge.

Skehan, P. (1996). *A Framework for implementation of task-based instruction.*

Applied Linguistic, 17, 38-62.

Willis, D. & Willis, J. (2011). *Doing task-based teaching*. Oxford University Press.

Willis, J. (1998). *A Framework for task-based learning* (2nd ed). Longman.

บทบาทสตรีจีนในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง “มู่หลาน” ของดิสนีย์

The Roles of Chinese Women in Disney’s Mulan

นุพงษ์ ภูศรี^{1*} ไพศาล เพ็งสววย² และนพรัตน์ กันทะพิกุล³
Nupong Phusri^{1*} Phaisan Phengsuai² and Nopparat Kantapikul³

^{1,2}อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

³อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

^{1,2}Instructor of English Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom

³Instructor Mahamakut Buddhist University Lanna Campus

*Corresponding Author, Email: nupong2013@gmail.com

Received: August 28, 2023

Revised: September 19, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสตรีจีนในยุคโบราณกับความคาดหวังของสังคมที่ถูกนำเสนอในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องมู่หลาน โดยวิเคราะห์ตัวละครเอกหญิงของเรื่องว่ามีความขัดแย้งต่อความคาดหวังของสังคมจีนหรือไม่อย่างไร ซึ่งบทความวิชาการนี้ได้ศึกษาบทบาทของสตรีจีนตามทฤษฎีแนวคิดการวิจารณ์ของสตรีนิยม (theory of feminist criticism) ผลการศึกษาพบว่าสตรีจีนในภาพยนตร์ถูกกำหนดบทบาทให้มีสถานะที่ต่ำต้อยกว่าบุรุษในสังคมสมัยเก่า แต่มู่หลานเป็นผู้หญิงคนเดียวที่กลับปฏิบัติตรงกันข้ามกับสิ่งที่สังคมมุ่งหวังให้เป็น กล่าวคือเธอกำหนดทางเดินชีวิตด้วยตัวเองและต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมในฐานะผู้หญิงคนหนึ่งของสังคม นอกจากนี้เธอยังแสดงความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง และมีอิสระทำให้ทุกคนรับรู้ว่าคุณผู้หญิงก็สามารถทำได้เฉกเช่นเดียวกับผู้ชาย

คำสำคัญ: มู่หลาน บทบาท สตรีจีน ดิสนีย์

Abstract

This academic paper aims to study the roles of ancient Chinese women and social expectations presented in animated film Mulan by analyzing on how the main protagonist resisted the social expectations. This academic paper also examines the role of Chinese women according to the theory of feminist criticism. The result showed that Chinese women in the movie were inferior to men in previous times. In contrast, Mulan is the only woman who does the opposite of what society expects women to

be. She determined her own life and fought for her equality in the society. She also showed courage, strong and independent. As a woman, she can do the same thing as men.

Keywords: *Mulan, role, Chinese women, Disney*

บทนำ

กำเนิดฮั่วมู่หลาน

ก่อนที่วอลต์ ดิสนีย์จะนำ “มู่หลาน” มาสร้างเป็นภาพยนตร์ฉบับการ์ตูนในปี ค.ศ. 1998 (Bancroft & Cook, 1998) และภาพยนตร์คนแสดงจริงปี ค.ศ. 2020 นั้น ชื่อ “มู่หลาน” เด็กสาวชาวจีนที่กลายมาเป็นตำนานวีรสตรีที่คนทั้งโลกกล่าวขานมีต้นกำเนิดมาจากบทกวีสั้นชื่อว่า “The ballad of Mulan” ซึ่งบทกวีนี้เล่าขานวีรกรรมของมู่หลานในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 6 ซึ่งตรงกับช่วงที่ประเทศจีนอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์เว่ยเหนือ (Northern Wei Dynasty) และมีการเผยแพร่ครั้งแรกในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 12 โดยเนื้อหาส่วนใหญ่บรรยายถึงบทบาทของมู่หลานซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวของนายทหารที่อาสาไปรบแทนพ่อ โดยปลอมตัวเป็นผู้ชายเพื่อเข้ารับการฝึกทหารและร่วมรบในสงครามเป็นเวลา 12 ปี โดยไม่มีใครรู้ว่าแท้จริงแล้วเธอเป็นผู้หญิง เรื่องราวของ “มู่หลาน” มีการกล่าวถึงทั้งในบทกวีและภาพเขียนมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 12 จนมาถึงยุคที่จีนใช้ภาพยนตร์เป็นสื่อแนะนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 เรื่องราวของมู่หลานยังคงได้รับการกล่าวถึงทุกครั้งก่อนที่จะกลายมาเป็นผลผลิตของฮอลลีวูดยุคมิลเลนเนียลในท้ายสุด (ทศพร กลิ่นหอม, 2566: ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม “มู่หลาน” ฉบับการ์ตูนของวอลต์ ดิสนีย์ ในปี 1998 นั้นสร้างปรากฏการณ์ที่ยิ่งใหญ่เพราะทำให้เรื่องราวของมู่หลานเป็นที่รู้จักของคนทั่วโลกและได้รับความนิยมอย่างมากจากฐานผู้ชมที่เป็นเยาวชน (กันตพงศ์ ก้อนนาค, 2563: ออนไลน์) จนกระทั่งนำกลับมาฉายใหม่อีกครั้ง ในปี 2020 ในฉบับคนแสดงจริง หากใครมีโอกาสรับชมภาพยนตร์การ์ตูนของดิสนีย์อย่างผิวเผิน แน่นอนว่าความสนุกสนาน การผจญภัยต่าง ๆ ที่ตัวละครได้พบเจอ และลื่นไถลกับการพยายามแก้ไขปัญหของตัวละครพร้อมทั้งจบเรื่องลงอย่างมีความสุขนั่นคือเป้าหมายทางการตลาดที่ทางดิสนีย์ให้ความสำคัญเพื่อให้เด็ก ๆ ทั่วโลกยอมรับและรู้จักบริษัทมากขึ้น แต่หากรับชมอย่างพิถีพิถันจะพบว่าภายใต้หน้าฉากอันสวยงาม สนุกสนานและเต็มไปด้วยการผจญภัยต่าง ๆ นั้น ภาพยนตร์การ์ตูนของดิสนีย์มักแฝงแนวคิด ปรัชญาสอดแทรกไว้เสมอ เฉกเช่นเรื่อง “มู่หลาน” ดิสนีย์ได้ใช้ทฤษฎีสตรีนิยม หรือ feminism มาแนะนำเสนอผ่านตัวละครเอกของเรื่องอย่างมู่หลาน โดยแนวคิดดังกล่าวต้องการสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงและเพศชายเป็นสำคัญ

ผู้หญิงควรได้รับสิทธิและโอกาสเช่นเดียวกับผู้ชายและควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ซึ่งแนวคิดนี้ถูกนำเสนออย่างแนบเนียนในภาพยนตร์เรื่องมู่หลาน ฉบับการ์ตูนปี 1998 และฉบับตัวละครจริงในปี 2020 และด้วยความน่าสนใจในประเด็นเรื่องสิทธิเท่าเทียมของผู้หญิงนี้เองจึงทำให้ผู้เขียนมีความสนใจที่จะนำเสนอมุมมองบทบาทของสตรีเพศในสังคมจีนกับตัวตนของมู่หลานที่ดีสนิย์นำเสนอผ่านภาพยนตร์ฉบับการ์ตูนไว้ในบทความวิชาการเรื่องนี้

บทบาทสตรีในวัฒนธรรมจีน

หากศึกษาถึงสถานะของสตรีในสังคมจีนสมัยโบราณจะพบว่าสถานะของสตรีในสังคมจีนนั้นแตกต่างจากสถานะของสตรีในสังคมของประเทศอื่น ๆ กล่าวคือสตรีในประเทศจีนอยู่ในระบบการปกครองแบบปิตาธิปไตย (patriarchy) หรือระบบสังคมที่บุรุษเป็นใหญ่ (Thinhanwong, 2009) การให้กำเนิดบุตรสาวในครอบครัวชาวจีนโบราณจึงไม่ใช่เรื่องน่าที่ยินดี ซึ่งแตกต่างจากการให้กำเนิดบุตรชายที่ครอบครัวชาวจีนโบราณมักให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ดังนั้นค่านิยมการมีลูกชายจึงเป็นเรื่องที่สังคมให้การยอมรับมากกว่าการมีลูกสาวเพราะนั่นหมายถึงการสืบทอดวงศ์ตระกูลให้ยั่งยืนและเมื่อครอบครัวใดคลอดบุตรออกมาเป็นผู้หญิงมักถูกนำไปทิ้งหรือไปขายในหอศุนิกา ดังเช่น Lorber (1998: 25) กล่าวไว้ในหนังสือ Gender inequality: Feminist theories and politics ของเขาว่า “In countries with overpopulation such as China, more infant girls are often abandoned in orphanages than infant boys” จากประโยคดังกล่าวข้างต้นนี้ยังตอกย้ำชัดเจนว่าสังคมจีนยุคเก่ามองเรื่องเพศเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าความถูกต้องและมโนธรรมสำนึกของคนในครอบครัว

นอกจากนี้ความคิดของครอบครัวชาวจีนโบราณมักคาดหวังให้สตรีอยู่ภายใต้อำนาจของบิดาสามี และบุตร ตามโอวาท 3 ประการ (three obediences) กล่าวคือเมื่อเป็นบุตรต้องเชื่อฟังบิดา หลังแต่งงานต้องเชื่อฟังสามี และเมื่อภริยามีตายเป็นหม้าย ผู้หญิงต้องเชื่อฟังบุตรแทนสามี เป็นต้น (Curtin, 1975: 10) จากประโยคดังกล่าวทำให้เราเห็นว่าในสังคมจีนโบราณมักมองสตรีเป็นเพียงแค่สมบัติหนึ่งชิ้นที่สามารถหยิบยื่นหรือส่งมอบให้แก่กันและกันได้โดยสตรีอยู่ในสภาพที่จำยอมและไม่มีสิทธิมีเสียงในการโต้แย้งใด ๆ ทั้งสิ้นด้วยความเชื่อว่าลูกสาวสุดท้ายก็กลายเป็นอื่น (otherness) หมายถึง หลังจากที่แต่งงานกับสามี เธอก็ต้องเปลี่ยนไปใช้นามสกุลของสามี ดูแลปรนนิบัติพ่อแม่สามีตลอดจนคนในครอบครัวทุกคน ดังนั้น สตรีนี้เลยคนนักที่จะได้รับสมบัติติดตัวมาจากพ่อแม่ของเธอเองหลังจากแต่งงานเข้าบ้านสามี นอกจากโอวาท 3 ประการตามคติความเชื่อของชาวจีนโบราณที่กล่าวไปก่อนหน้านี้แล้ว ค่านิยมเรื่องบทบาทของสตรีจีนในยุคโบราณเองเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพราะนั่นหมายถึงการอยู่รอดของสตรีในยุคสมัยนั้น กล่าวคือสตรีจีนควรมีคุณสมบัติตามคุณธรรมสี่ประการ (four virtues) ดังนี้

1. ความบริสุทธิ์และการเชื่อฟัง (purity and obedience) ความบริสุทธิ์และการเชื่อฟังคือ คุณธรรมเบื้องต้นข้อแรกของสตรีจีนที่ต้องปฏิบัติตาม กล่าวคือในด้านความบริสุทธิ์นั้นผู้หญิงต้อง บริสุทธิ์ทั้งความคิด กิริยาท่าทาง และร่างกาย นอกจากนี้สตรีจีนต้องรักษาความบริสุทธิ์อันหมายถึง การรักษาพรหมจรรย์จนกระทั่งแต่งงานแล้ว พวกเธอไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงานใหม่ยกเว้นเสียแต่สามีของเธอนั้นเสียชีวิต ในด้านการเชื่อฟังสตรีจีนต้องเชื่อฟังพ่อแม่และสามีซึ่งเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติ กันมายาวนานตามหลักคำสอนของลัทธิขงจื๊อที่เน้นเรื่องความกตัญญูและการเชื่อฟังพ่อแม่ ดังนั้น ลูกทุกคนในครอบครัวจำเป็นต้องอยู่ในโอวาทของผู้ปกครองตลอดเวลา

2. ความอ่อนน้อมถ่อมตน (reticence) นอกจากความบริสุทธิ์และการเชื่อฟังแล้ว ความอ่อนน้อมถ่อมตนยังเป็นเรื่องที่สตรีจีนทุกคนควรให้ความสำคัญเพราะผู้ใหญ่สมัยโบราณมักชื่น ชอบสตรีที่พูดน้อย ใช้ถ้อยคำที่อ่อนหวานและไม่พูดพรัวเพ้อจนดูน่ารำคาญ เช่นเดียวกับคำกล่าวที่ว่า “Chinese women had to have soft voice. They had to be reticent in words, not to chatter too much and bore others. They should be quiet and agreeable in words.” (Thinhanwong, 2009: 10) จากประโยคนี้เราสรุปได้ว่า สตรีใดที่เพียบพร้อม อ่อนน้อมถ่อมตน ได้ชื่อว่าสตรีผู้งดงาม

3. การมีกิริยาที่สุภาพอ่อนหวาน (pleasing manner) ความสุภาพอ่อนหวานและกิริยา ที่งดงามคือสิ่งที่สังคมจีนยุคโบราณคาดหวังว่าผู้หญิงทุกคนต้องปฏิบัติตามเพราะการดูดีของแม่สื่อ ในยุคเก่านั้นจะพิจารณาในเรื่องความงามของรูปร่างหน้าตาและกิริยาที่อ่อนช้อยของผู้หญิงเป็นหลัก โดยชาวจีนยุคโบราณมองว่าสตรีจีนต้องมีท่าทีที่สุภาพอ่อนหวานต่อผู้ใหญ่ รวมถึงการเดินและการ เคลื่อนไหวของร่างกายก็จำเป็นต้องมีจังหวะในการเคลื่อนไหวของลำตัวและฝีเท้าเพื่อความงดงาม เป็นต้น

4. ทักษะภายในครัวเรือน (domestic skills) สตรีจีนยุคโบราณต้องเรียนรู้ทักษะการทำงาน ภายในบ้าน พวกเธอต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการเย็บปักถักร้อยการทำผ้าไหมและงานบ้านอื่น ๆ ที่จำเป็น เช่น การทำอาหาร การทำความสะอาดบ้าน ตลอดจนการดูแลลูกและครอบครัวจากมารดา โดยที่พวกเธอเหล่านั้นไม่สามารถปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้เพราะธรรมเนียมปฏิบัติชาวจีนเชื่อว่างาน เหล่านี้คืองานของผู้หญิงเท่านั้นขณะที่ผู้ชายจะเป็นฝ่ายทำงานนอกบ้านแทน (Fei, 1980: 38)

นอกจากนี้ในแง่การศึกษายังเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากระบบการศึกษาของจีนยุคโบราณปฏิเสธ การเข้าเรียนของผู้หญิงเพราะมองว่าการเรียนและการทำงานนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงนั้นมี หน้าที่แค่ดูแลบ้านและครอบครัวเท่านั้นจึงไม่มีเหตุผลจำเป็นที่เด็กสาวชาวจีนต้องเรียนหนังสือเหมือน ผู้ชาย อีกทั้งในแง่ของชีวิตการแต่งงาน สตรีจีนยุคโบราณยังไม่สามารถเลือกผู้ชายคนที่ตนเองรักได้ เพราะทุกอย่างขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของพ่อแม่โดยมีแม่สื่อ (matchmaker) เป็นตัวกลางในการ แนะนำหรือชักพาผู้ชายให้มารู้จักผู้หญิง การกระทำนี้เรียกว่าวิธีการคลุมถุงชนของครอบครัวชาวจีน

ยุคโบราณนั่นเอง ซึ่งตรงกับที่ Curtin (1975: 10) ได้กล่าวในหนังสือของเธอว่า “Marriages were not based on love or even mutual consent. Rather they were arranged by the parents through matchmakers. Often the couple had never laid eyes on each other before the wedding day” ซึ่งนับว่าเป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการเลือกคู่ครองอย่างชัดเจนของสตรีจีนในยุคสมัยเก่าอย่างชัดเจน

จากประเด็นดังกล่าวข้างต้น เราสามารถสรุปได้ว่าสตรีจีนยุคโบราณนั้นมีบทบาทสำคัญน้อยกว่าบุรุษในหลายประเด็น อาทิ การได้รับการต้อนรับจากครอบครัวในฐานะลูกสาวอย่างไม่มีเงื่อนไข การถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีสังคมที่สืบทอดกันมา การเชื่อฟังพ่อแม่ สามีและบุตร และการไม่มีปากเสียงใด ๆ ในการโต้แย้ง ตลอดจนไม่ได้รับการศึกษาเฉกเช่นผู้ชายในยุคสมัยนั้น รวมไปถึงการไม่มีโอกาสเลือกคู่ครองด้วยตนเอง ทุกอย่างถูกชี้ชะตากรรมด้วยพ่อแม่ และแม่สื่อ ซึ่งดูเหมือนว่าสตรีจีนในยุคนั้นมีชีวิตที่ค่อนข้างยากลำบากเพราะไม่สามารถทำทุกอย่างได้เหมือนบุรุษทั่วไป และความเท่าเทียมนั้นเกิดขึ้นได้น้อยมากในสังคมจีนยุคโบราณ ด้วยเหตุผลเหล่านี้เองจึงแสดงให้เห็นว่าชีวิตของสตรีจีนในสมัยนั้นถูกเอารัดเอาเปรียบจากสังคมที่บุรุษเป็นใหญ่ ดังนั้นบทบาทและสถานะของสตรีจีนจึงมีความน่าสนใจที่จะหยิบยกมาเป็นประเด็นการวิเคราะห์ในแง่ทฤษฎีเฟมินิสต์ตามสิ่งที่สังคมคาดหวัง (social expectation) จากภาพยนตร์การ์ตูนของวอลต์ ดิสนีย์เรื่อง “มู่หลาน” โดยนำทฤษฎีของ Stevie Davis ในหนังสือ The Idea of Women in Renaissance Literature มาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นของบทบาทผู้หญิง (female roles) 5 ด้านตามที่สังคมคาดหวัง (social expectation) ในตัวมู่หลาน ได้แก่ 1. การเชื่อฟัง 2. ความบริสุทธิ์ 3. การถูกกดขี่ 4. วัตถุทางเพศ และ 5. การเป็นแม่ศรีเรือน (Davis, 1994: 8) เป็นต้น

มู่หลาน: ดอกไม้งามที่ไม่รู้ไปตามกระแสลม

โดยส่วนใหญ่แล้วดิสนีย์มักนำเสนอตัวละครเอกหญิงที่มีความอ่อนหวาน สดใส และน่ารัก เป็นภาพจำของเด็กหลายคนในแง่ความเป็นเจ้าหญิงและความเป็นกุลสตรี เช่น ซินเดอเรลล่า เป็นตัวแทนหญิงสาวที่มีความงามและความเมตตาต่อสรรพสิ่งที่อยู่รอบกาย เบลล์ หรือ Beauty เป็นตัวแทนหญิงสาวที่กตัญญูในการยอมเป็นตัวประกันแทนบิดาในวังของอสูร หรือสโนว์ไวท์ที่เป็นตัวแทนหญิงสาวที่อ่อนโยนและบอบบาง และตัวละครเอกหญิงคนอื่น ๆ อีกมากมายที่ดิสนีย์นำเสนอในภาพลักษณ์ของเจ้าหญิงที่อ่อนหวานและสวยงาม ในขณะที่ตัวละครเอกหญิงนามว่า “มู่หลาน” กลับถูกนำเสนอตรงกันข้ามกับภาพลักษณ์เหล่านั้นอย่างสิ้นเชิง ถึงแม้ว่าในช่วงต้นของภาพยนตร์การ์ตูน ดิสนีย์จะพยายามใส่ความเป็นสตรีจีนให้เห็นชัดเจนในตอนเปิดเรื่องว่าสตรีจีนต้องมีความสุภาพ อ่อนหวาน พุดน้อย และเป็นช่างทำหลังค้อยช่วยเหลืองานสามีอันเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ที่ปฏิบัติตามกันมาของผู้หญิงในวัฒนธรรมเอเชียที่เราคุ้นเคยกันดีมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งแนวทางการปฏิบัตินี้เรียกว่า การนำคัมภีร์มาสู่วงศ์ตระกูลของผู้หญิง

อย่างไรก็ตาม “มู่หลาน” เป็นตัวละครเอกหญิงที่ดิสนีย์พยายามสร้างความแตกต่างจากตัวละครผู้หญิงคนอื่น ๆ กล่าวคือ ในประเด็นบทบาทของการเชื่อฟัง มู่หลานปฏิบัติตามธรรมเนียมจากสิ่งที่สังคมคาดหวัง เช่น การเชื่อฟังพ่อแม่และปฏิบัติตามตามกฎในเรื่องการเลือกคู่ครอง แม้มู่หลานจะผิดหวังในการทดสอบจากการปฏิบัติตนจากแม่สื่อเพื่อจะหาสามีที่ดีให้แก่หญิงสาวตามแนวทางค่านิยมที่ทุกคนต่างมองว่าเป็นสิ่งที่ดีงามนั้น หรือหากพูดถึงบทบาทของมู่หลานในฐานะสตรีจีนยุคโบราณ อย่างไรก็ตามจากสิ่งที่เราเห็นผ่านการนำเสนอในภาพยนตร์พบว่ามู่หลานกลับไม่สามารถทำได้สำเร็จ ไม่ใช่เพราะเธอต่อต้าน แต่เพราะเธอมีความเป็นตัวของตัวเองและไม่ใช้ไม่ยอมรับธรรมเนียมปฏิบัติ เพียงแต่มู่หลานคือหญิงสาวที่กำลังอยู่ในช่วงวัยของการค้นหาตนเอง (self-discovery) และพร้อมที่จะทำอะไรสักอย่างเพื่อให้พ่อยอมรับในการกระทำของเธอ ดังนั้นความกล้าที่จะฝ่าฝืนทำผิดกฎระเบียบของสังคมโดยการปลอมตัวเป็นชายเพื่อออกไปรบแทนพ่อนั้น จึงเป็นสิ่งที่แตกต่างออกไปจากการตุนดิสนีย์เรื่องอื่น ๆ ที่มีนำเสนอภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่อ่อนหวาน น่าทะนุถนอม และมีสุขภาพบุรุษรูปร่างมคอปปกป้องจากสิ่งชั่วร้าย เช่น สโนว์ไวท์ ซินเดอเรลล่า ราพันเซล หรือ ออโรรา เป็นต้น

ในประเด็นเรื่องความบริสุทธิ์นั้น ค่านิยมของชาวจีนส่วนใหญ่เชื่อว่าการรักษาความบริสุทธิ์นั้นมีค่าดุจดังเพชรแท้ หากหญิงใดที่รักษาความบริสุทธิ์ในพรหมจรรย์ได้ ผู้หญิงคนนั้นคู่ควรที่จะได้เป็นแม่ศรีเรือนของผู้ชาย ดังนั้นจะเห็นได้จากบทภาพยนตร์ที่ปรากฏในบทสนทนาหลายช่วงที่พยายามสื่อออกมาโดยแม่สื่อพยายามสอนความเป็นหญิงให้แก่มู่หลานทั้งความอ่อนน้อมถ่อมตน กิริยามารยาท และงานในครัวเรือนต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งกล่าวได้ว่ามู่หลานเองก็เป็นผู้หญิงที่รักษาความบริสุทธิ์ในเพศพรหมจรรย์และพยายามในการปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของจีนดั้งเดิมแม้ว่าเธอจะมีชีวิตขึ้นอยู่บ้างก็ตาม

มู่หลานมีความกล้าหาญและเด็ดเดี่ยวมากกว่าเจ้าหญิงหลาย ๆ คนในภาพยนตร์การ์ตูนของวอลต์ ดิสนีย์ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน นอกจากประเด็นความกล้าหาญในการค้นหาตัวเองของมู่หลานแล้ว ภาพยนตร์การ์ตูนมู่หลานนี้ยังสอดแทรกค่านิยมในการมองคุณค่าของเพศหญิงผ่านความกตัญญูอีกด้วย กันตพงศ์ ก้อนนาค (2563: ออนไลน์) ได้อธิบายไว้ว่าสังคมจารีตโบราณของจีนที่มองผู้หญิงเป็นเพียงผู้ตามที่ดีและมีการแบ่งแยกเรื่องหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงอย่างชัดเจนนั้น ตัวละคร “มู่หลาน” กลับทำได้หลายอย่างในสิ่งที่ไม่ควรกระทำในสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ มู่หลานกล้าที่จะพูดในสิ่งที่ตนเองคิด ถึงแม้ว่าจะขัดต่อหลักปฏิบัติของสังคมก็ตาม เช่น กล้าที่จะพูดกับพ่อของตนเองว่าไม่ควรไปออกรบเพราะพ่อชราามากแล้ว การออกรบนั้นทำให้พ่อเสียชีวิตได้ นั่นคือสิ่งที่สตรีในสังคมจีนยุคนั้นไม่ควรกระทำอย่างยิ่ง เช่นการแสดงความคิดเห็นของตนเองถึงแม้ว่า มันจะถูกต้อนก็ตาม อย่างไรก็ตามในเนื้อหาภาพยนตร์นั้นไม่ได้ลงลึกรายละเอียดที่แท้จริงของสังคมจีนยุคโบราณว่าถ้ามีผู้หญิงที่ประพฤติเช่นมู่หลานในการปลอมตัวเป็นชายเพื่อไปรบแทนบิดานั้นจะได้รับ

การลงโทษอย่างไร ความสมจริงตรงจุดนี้จึงได้ขาดหายไป เพื่อที่จะให้มู่หลานได้ปลอมตัวเป็นชายไปเข้าร่วมรบในสงครามแทนพ่อซึ่งเป็นจุดสำคัญของเรื่อง เมื่อเข้าสู่กองทัพ ดิสนีย์กลับนำเสนอชายชาติทหารในกองทัพที่มีลักษณะความ “อ่อนแอ” จึงเป็นโอกาสที่ทำให้ผู้หญิงอย่างมู่หลานได้แสดงออกทางความคิดและความสามารถด้านต่าง ๆ ออกมาอย่างชัดเจนมากกว่าผู้ชาย ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าตรงจุดนี้เองที่ดิสนีย์พยายามนำเสนอความเท่าเทียมของสตรีเพศที่มีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวไม่แพ้บุรุษ โดยนำเสนอตัวละครทหารผู้ชายให้มีจุดบกพร่อง (defective) นั่นคือ ความอ่อนแอและความหวาดกลัว ซึ่งต่างกับมู่หลานสตรีที่ปลอมตัวเป็นชายที่กลับมีความฮึกเหิม หัวหาญในการต่อสู้เอาชนะข้าศึกศัตรูได้ในที่สุด

ส่วนสองประเด็นสุดท้ายที่สังคมคาดหวังจากผู้หญิงคือ การเป็นวัตถุทางเพศให้แก่ผู้ชายและการเป็นแม่ศรีเรือนนั้น ในตอนจบของเรื่องมู่หลาน ตัวละครเอกหญิงฉบับของดิสนีย์มักลงเอยด้วยคำว่า happy ending หรือ live happily ever after แต่ไม่ใช่กับภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง “มู่หลาน” ซึ่ง Salden (2019) อธิบายว่าความรักของมู่หลานแตกต่างจากตัวละครเจ้าหญิงคนอื่น ๆ ของดิสนีย์ กล่าวคือความรักและการแต่งงานของมู่หลานเริ่มต้นจากความกล้าหาญในการเผชิญหน้ากับสิ่งที่ไม่เป็นธรรมที่ครอบครัวเธอได้รับซึ่งผิดแปลกไปจากหญิงสาวคนอื่น ๆ ที่สงบเสงี่ยมเรียบร้อยไม่แสดงทัศนคติใด ๆ ให้ใครรับรู้ ในขณะที่ตัวละครเอกหญิงคนอื่น ๆ ของดิสนีย์มักได้ครองคู่จากการพบหน้ากันเพียงสองสามครั้ง ฝ่ายผู้หญิงมักได้รับการช่วยเหลือจากฝ่ายผู้ชายเสมอ แต่มู่หลานคือตัวละครผู้หญิงที่ช่วยฝ่ายชายให้พ้นภัยจากศัตรูและรักกับนายกองขางจากการเผชิญความยากลำบากในช่วงศึกสงครามมาด้วยกัน การแต่งงานมักเป็นจุดลงเอยของตัวละครชายหญิงของดิสนีย์ แต่สำหรับมู่หลาน และนายกองขาง ในช่วงสุดท้ายของภาพยนตร์การ์ตูนทั้งคู่อยู่ในช่วงเปิดใจเพื่อคบหากันเท่านั้น ในประเด็นนี้ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าการนำเสนอของดิสนีย์เรื่องมู่หลานมีความเป็นจริงและสมเหตุสมผลมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ที่พยายามยัดเยียดให้ผู้ชมรู้สึกว่ตอนจบทุกครั้งต้องลงเอยด้วยการครองคู่แต่งงาน ซึ่งความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น การจบลงด้วยการให้ผู้ชมคิดต่อยอดเองจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเพราะในชีวิตจริงแล้วคนเราทุกคนไม่สามารถลงหลักปักฐานกับใครได้เร็วโดยไม่ศึกษาเรียนรู้นิสัยกันและกัน ความเพ้อฝันตามจินตนาการอาจไม่ได้ผลกับโลกปัจจุบันที่เต็มไปด้วยอุปสรรคและความน่ากลัวของมนุษย์ ดังนั้นตอนจบของชีวิตในมนุษย์อย่างเราอาจจะไม่เหมือนกัน ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงแล้วที่ดิสนีย์นำเสนอในประเด็นนี้ให้ผู้ชมคิดต่อ เพราะบางคนอาจจะอยากให้ลงเอยด้วยการแต่งงาน บางคนอยากให้เรียนรู้กันไป หรืออาจมีบางคนอยากให้ตอนจบมีไว้เพียงแค่วีรสตรีที่ยืนหยัดเพื่อประเทศชาติเพียงผู้เดียว เพื่อให้คนรุ่นหลังเชิดชู สรรเสริญก็เป็นได้โดยมิได้ยัดเยียดการแต่งงานให้เป็นบทสรุปของชีวิตคนเราทุกครั้งไป

บทสรุป

เราจะเห็นสิ่งที่สังคมคาดหวังตลอดทั้งเรื่องในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องมู่หลาน โดยมุ่งประเด็นไปที่บทบาทสตรีจีนในยุคโบราณ ซึ่งการกระทำของมู่หลานทั้งหมดนั้นได้นำเสนอมุมมองของสตรีนิยมในหลายด้าน เช่น การแต่งกายของมู่หลานที่แตกต่างจากแบบดั้งเดิมของสตรีจีนยุคนั้น และการต่อต้านสิ่งที่สังคมคาดหวังทั้งหมดไม่ใช่เพราะเธอไม่ยอมปฏิบัติตามธรรมเนียมแต่เพราะมู่หลานต้องการค้นหาการมีตัวตนของเธอเอง เธอจึงตัดสินใจปกปิดตัวตนและปลอมเป็นชายเพื่อเข้าร่วมรบในสงครามแทนพ่อ การปฏิเสธความเป็นผู้หญิงด้วยการตัดผมนั้นคือสัญลักษณ์ทางเพศที่มู่หลานยอมสละทิ้งเพื่อตอบแทนบิดาเป็นการแสดงถึงความกตัญญู อีกทั้งเป็นการค้นหาตัวเองจากการเข้าสนามรบในครั้งนี้ เป็นที่ทราบดีว่า เส้นผม เสื้อผ้า และกิริยาท่าทางเป็นสัญลักษณ์ความเป็นเพศหญิง หากปราศจากสิ่งเหล่านี้ผู้หญิงจะถูกมองเป็นอื่น (otherness) กล่าวคือ ผิดแปลกแยกจากสังคมนั่นเอง ดังนั้นมู่หลานจึงเลือกตัดสินใจปลอมเป็นชายด้วยการแต่งกายในชุดเสื้อผ้าและประพฤติตนให้เหมือนกับผู้ชายด้วยการตัดเสียงและทำท่ากิริยาอาการให้เป็นเหมือนผู้ชายทั่วไป ในประเด็นนี้คงปฏิเสธไม่ได้ว่าการปลอมตัวของผู้หญิงให้เป็นผู้ชายนั้นก็เพื่อความปลอดภัยของตนเองท่ามกลางคนหมู่มากเพราะอย่างน้อยผู้ชายก็มีความแข็งแรงมากกว่าผู้หญิงจนไม่มีใครกล้าเข้ามาจู่โจม เราจึงเห็นว่าภาพยนตร์การ์ตูน นิทานและนิยายหลายเรื่องทั้งของไทยและของต่างประเทศมากมายที่สร้างตัวละครให้มีฉากปลอมตัวของผู้หญิงหรือแม้กระทั่งงานเขียนบทละครของวิลเลียม เชกสเปียร์ก็ยังคงมีการพรรณนาถึงฉากการปลอมตัวของผู้หญิงเพื่อเอาตัวรอดในป่าและเพื่อเข้าใกล้ชายอันเป็นที่รักอีกด้วย นับว่ากระแสการปลอมตัวเป็นผู้ชายของผู้หญิงได้รับกระแสนิยมอย่างมากในยุคสมัยนั้น จนในที่สุดมู่หลานก็สามารถปิดบังตัวเองและใช้ชีวิตเฉกเช่นผู้ชายทั่วไปโดยที่ทุกคนเชื่อว่าเธอเป็นชายและแสดงศักยภาพให้คนอื่นเห็นว่าเธอก็สามารถทำได้ มู่หลานสามารถทำในสิ่งที่ตัวเองอยากทำและช่วยเหลือพ่อและประเทศของเธอให้พ้นภัยจากศัตรู เธอลิขิตชีวิตของตัวเองโดยไม่ต้องพึ่งพาใคร นับว่ามู่หลานเป็นตัวอย่างที่ดีของสตรีที่มีความแข็งแกร่ง มุ่งมั่นในการใช้ชีวิตที่เป็นอิสระโดยไม่ต้องอยู่ภายใต้กรอบของความคิดของสังคมโบราณในยุคนั้น เธอสามารถพิสูจน์ให้คนอื่นเห็นว่าผู้หญิงก็สามารถทำอะไรได้หลาย ๆ อย่างเหมือนผู้ชายทั่วไป

กล่าวโดยสรุปทั้งหมดของภาพยนตร์การ์ตูนดิสนีย์เรื่อง “มู่หลาน” นั้น ทางดิสนีย์พยายามนำเสนอและส่งเสริมประเด็นความเท่าเทียมของผู้หญิง ตลอดจนความมีอิสระในการใช้ชีวิตของตัวละครหญิงอย่างมู่หลานที่เธอสามารถเป็น “ตัวเอง” ได้โดยมิใช่ “คนอื่น” บังคับให้เป็น ซึ่งผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าประเด็นที่ดิสนีย์กำลังถ่ายทอดอยู่นี้เป็นประเด็นที่ดีและน่าสนใจเพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลงและมีวิวัฒนาการอย่างมากที่จะเปลี่ยนสังคมผู้หญิงจากข้างเท้าหลังให้มายืนเคียงคู่ผู้ชายข้างหน้าได้อย่างภาคภูมิใจมิใช่การกดขี่เหยียบย่ำอีกฝ่ายให้ด้อยค่าหรือต่ำต้อย ดังนั้นภาพยนตร์เรื่องนี้จึงเสมือนเป็นกระบอกเสียงและเป็นตัวอย่างที่ดีของการต่อต้านสิ่งที่สังคมคาดหวังจากสตรีจีนในยุค

สมัยเก่า โดยหยิบยกตัวละครอย่างมู่หลานให้มีอิสระทางความคิด กล้าคิด กล้าทำนอกกรอบจากจารีตประเพณี มีความมุ่งมั่นเพื่อความเท่าเทียม และท้ายสุดมู่หลานกลายเป็นตัวละครเอกหญิงในอุดมคติของสาวยุคใหม่หลายคนที่มองว่าผู้หญิงก็มีความสามารถเท่าเทียมกับผู้ชายได้เหมือนกัน

เอกสารอ้างอิง

- กันตพงศ์ ก้อนนาค. (2563). วิเคราะห์ตัวตน ‘มู่หลาน’ ที่ดิสนีย์สร้างให้แตกต่างจากตัวละคร (เจ้า)หญิงอื่น ๆ’. บริษัท มติชน จำกัด. https://www.silpa-mag.com/culture/article_48513
- ทศพร กลิ่นหอม. (2566). ‘มู่หลาน ย้อนตำนานวีรสตรีผู้ถูกนำมาเป็นสัญลักษณ์ของการรักชาติ’. Sarakadee Lite. <https://www.sarakadeelite.com/faces/mulan-history>
- Bancroft, T. & Cook, B. (1998). *Mulan*. Buena Vista Pictures.
- Curtin, K. (1975). *Women in China*. Pathfinder Press.
- Davis, S. (1994). *The idea of women in renaissance literature*. MacMillan.
- Lorber, J. (1998). *Gender inequality: Feminist theories and politics*. Roxberry Publishing Company.
- Fei, Hsiao-Tung. (1980). *Peasant life in China*. Routledge & Kegan Paul.
- Salden, M. (2019). *Disney's damsels: A representation of femininity in Disney's animated movies Snow White, Mulan, and Brave*. Radboud University Nijmegen.
- Thinhanwong, S. (2009). *The resistance to Chinese social expectations of the main female character in animated films: Mulan and Mulan II* [Master's thesis]. Srinakharinwirot University.

การเมือง รัฐ และความหลากหลายทางการเมือง

Politics, State and Political Diversity

พัชรมน โตสุรัตน์^{1*} และกัญจน์วี หงส์ประภัสร์²

Patcharamon Tosurat^{1*} and Kanjarawee Hongprapatsorn²

¹อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาอาเซียนศึกษาศาสนาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

²ทนายความและที่ปรึกษากฎหมาย บริษัท สำนักงาน ว.ศุภโรจน์ ทนายความ จำกัด

¹Instructor of ASEAN Studies Subject, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University, Nakhon Pathom

²Law and legal consultant, Vor.Suppharoj lawyer office Co.,Ltd.

*Corresponding Author, Email: piggiiephoi@gmail.com

Received: September 19, 2023

Revised: October 10, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

ก่อนที่จะพิจารณาการเมืองเชิงเปรียบเทียบของการปกครองในด้านความหลากหลายทางการเมือง จำเป็นต้องศึกษาความสำคัญของการเมืองและการปกครองตลอดจนองค์ประกอบสำคัญของการเมืองและการปกครอง การเป็นอยู่ของรัฐ เป็นอันดับแรก หมายความว่าอย่างไร และมีองค์ประกอบที่ส่งผลกระทบต่อการแบ่งประเทศออกเป็นประเภทและกลุ่มต่าง ๆ อย่างไร การเมืองมีความสำคัญของการเมือง การเมืองมีความสำคัญต่อมนุษย์มาก สิ่งนี้สามารถกำหนดได้จากคำจำกัดความของอริสโตเติล นักปรัชญาเมืองแห่งเทพนิยายกรีกที่ว่า "มนุษย์โดยพื้นฐานแล้วเป็นสัตว์สังคม" (Man is by nature a social animal)

คำสำคัญ: การเมือง รัฐ ความหลากหลายทางการเมือง

Abstract

Before considering the comparative politics of governance in terms of political diversity It is necessary to study the importance of politics and government as well as the important elements of politics and government. existence of state is the first What does it mean? And what are the elements that affect the division of the country into different categories and groups? Politics. The importance of politics. Politics is very important to humans. This can be determined from Aristotle's definition. The philosopher of the city of Greek mythology said "Man is by nature a social animal"

Keywords: *Politic, state, political diversity*

บทนำ

การอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัยและมีประสิทธิภาพในสังคมในขณะที่ดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม จนกระทั่งรวมเป็นอาณาจักรหรือจักรวรรดิ สามารถสร้างรูปแบบการเมืองได้ รัฐบาลมีความซับซ้อนมากกว่าแต่ก่อน ส่งผลให้สิ่งรอบข้าง ความคิด เศรษฐกิจ ศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของมนุษย์ จึงมีความซับซ้อนตามไปด้วย สิ่งเหล่านี้ถูกกลืนไปสู่การเมืองและรูปแบบการปกครอง แต่ในทางกลับกัน การแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มอาจทำให้ชีวิตมนุษย์ไม่ปลอดภัยจากความขัดแย้งหรือความขัดแย้ง สงครามระหว่างชนเผ่าหรืออาณาจักรนำไปสู่การล่มสลายขององค์กรทางการเมืองและสังคมในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดขึ้นของการก่อตัวทางการเมืองใหม่ในภูมิภาคนั้นในภายหลัง

ความหมายของการเมือง

การเมือง บัญญัติจากภาษาอังกฤษว่า Politics ซึ่งมาจากคำว่า Polis ในภาษากรีกหมายถึงกิจกรรมในเมืองใหญ่ ที่มีความคล้ายคลึงกับนครรัฐกรีกโบราณเท่านั้น คำว่านครรัฐยังหมายถึง “สำหรับ” หรือ “เกี่ยวกับ” พลเมืองด้วย (Heywood, 2007: 5) มีนักคิดหลายคนได้ให้คำจำกัดความของคำว่าเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งจะนำเสนอมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับความหมายของการเมืองโดยทั่วไป ดังต่อไปนี้

David Easton ให้คำจำกัดความของศิลปะแห่งการปกครองว่า การเมือง คือการใช้ในการกระจายอำนาจรัฐ หรือการมอบหมายคุณค่าที่เชื่อถือได้ให้กับสังคม (Joseph, 2013: 8) สนองความต้องการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เอื้อประโยชน์แก่ทุกกลุ่มสังคมอย่างเป็นธรรมและเต็มที่ด้วยทรัพยากรอันจำกัด การให้สังคมอยู่อย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพหุนิยม ดังนั้น หากนิยามรัฐบาลว่าเป็นวิธีปฏิบัติต่อประชาชนของประเทศ การเมืองและการปกครองมีความหมายเดียวกัน ดังนั้น ในแง่นี้ การเมืองก็มีความหมายเช่นเดียวกับรัฐบาลเช่นกัน

หากคำจำกัดความของการเมืองถือเป็นคำจำกัดความเก่าของการจำกัดขอบเขตทางสังคมตามคำจำกัดความนี้ที่มีภาครัฐและเอกชนเป็นเจ้าของ การเมืองคือความเข้าใจในปัจจุบันขององค์กรทางการเมือง เช่น รัฐบาล รัฐสภา ศาล ระบบราชการ เป็นต้น ส่วนใหญ่จะใช้ในการจัดตั้งและดำเนินการสหภาพแรงงาน วงการธุรกิจ สถาบันครอบครัว ฯลฯ ไม่แบ่งประเภทนี้คือกิจกรรมทางการเมือง แม้ว่าแนวคิดนี้จะยังคงกำหนดรูปแบบความคิดของผู้คนมาจนทุกวันนี้ นับตั้งแต่นักสตรีนิยมในทศวรรษ 1970 ได้ค้นพบว่าเรื่องส่วนตัว เช่น เพศ ถือเป็นการเมือง (ส่วนตัวคือการเมือง) กล่าวคือ ความเป็นผู้หญิงถูกสร้างขึ้นในลักษณะที่ผู้ชายให้อำนาจแก่ขบวนการภาคประชาสังคม เช่น กลุ่มสิทธิสตรี และส่งผลกระทบต่อกลุ่มอื่น ๆ เช่น เกย์ และเลสเบี้ยน จึงช่วยกระตุ้นการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมเรียกร้องสิทธิเท่าเทียมกับกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม (Hanisch, 2006, online)

ตามแนวคิดพหุนิยม การประนีประนอมและแสวงหามุมมองร่วม (compromise and consensus) การเมือง หมายถึงการเจรจาและการอภิปราย การค้นหาการประนีประนอม การหาแนวทางแก้ไขหรือข้อตกลงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม (Shively, 2008: 10-13) สามารถทำให้สังคมเจริญรุ่งเรืองได้ในระยะเวลาอันสั้น เนื่องจากการเจรจาระหว่างหลายกลุ่มเต็มไปด้วยความซับซ้อน การค้นหาวิธีแก้ปัญหามันจำเป็นต้องใช้เวลา และคำจำกัดความดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เฉพาะในระบอบประชาธิปไตยที่โอบรับความหลากหลายเท่านั้น ได้รับความนิยมนในสหรัฐอเมริกาและยุโรปตะวันตก แต่ไม่ได้รับความนิยมนหรือประสบความสำเร็จในประเทศที่คุ้นเคยกับลัทธิเผด็จการ เป้าหมายคือการใช้อำนาจในการควบคุมเสรีภาพและสิทธิในการพูดของพลเมือง

สรุปได้ว่าการเมืองเป็นเรื่องของการปกครองอำนาจ ไม่ว่าประเทศนั้นจะอยู่หรือขึ้นอยู่กับการสถาบันใดก็ตาม หากมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการปกครองและปกครองของผู้คน ในสังคมด้วยความเป็นธรรมด้วย ดังนั้นการเมืองจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ และแน่นอนว่านี่เป็นสิ่งที่ดี ต้องใช้ศิลปวิทยาในการปกครอง และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับศิลปวิทยาอื่น ๆ มีอยู่ในโลก

อำนาจทางการเมืองหมายถึง

อำนาจการเมือง หมายถึง สิ่งที่ทำให้บุคคลหนึ่งสามารถบังคับบุคคล อื่นได้ บุคคลจะกระทำการหรือไม่กระทำการก็ได้ตามใจชอบ ซึ่งมีผลกระทบต่อพลเมืองดังนี้

1. การตัดสินใจและการเมืองมีอำนาจรัฐในการตัดสินใจ บุคคลต่อไปนี้

1.1 กำลังบังคับ (coercive force) หมายถึง การที่ผู้มีอำนาจคือรัฐสามารถบังคับให้ผู้อยู่ใต้อำนาจคือประชาชนปฏิบัติตามนโยบายที่ตนวางไว้โดยใช้ผ่านตำรวจและทหาร

1.2 ข้อตกลงร่วมกัน (consensus) เช่น ประชาชนยอมรับว่าต้องมอบสิทธิ และเสรีภาพในระดับหนึ่งให้กับรัฐบาลประชาชนต้องตัดสินใจกระทำตามการใดตามนโยบายหรือ กฎหมายที่รัฐได้วางไว้ให้แม้ยังไม่ถูกการใช้อำนาจบังคับ

1.3 หน้าที่ ความซื่อสัตย์ พันธะ (duty loyalty and commitment) การเมือง ในมิตินี้ หมายถึง การที่รัฐมีอำนาจบังคับให้พลเมืองต้องปฏิบัติตามรัฐผ่านคุณค่าดังกล่าว เช่น พลเมืองมีหน้าที่ต้องจงรักภักดีต่อรัฐและมีพันธะ คือทำประโยชน์ให้กับรัฐ หรือการเป็นคนชาติใดก็ต้องซื่อสัตย์ต่อชาตินั้น โดยการไม่บอกข้อมูลสำคัญของประเทศแก่คนต่างชาติ

2. กำหนดวาระทางการเมือง (agenda setting) สำหรับการเมืองในแง่มุมนี้ รัฐมีอำนาจสามารถกำหนดว่าเรื่องใดควรเป็น หรือไม่เป็นวาระทางการเมืองที่จะแจ้งให้ประชาชนทราบเพื่อมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อถกเถียงกันสิ่งหนึ่งที่ช่วยให้รัฐมีอำนาจคือการควบคุมสื่อมวลชนในการเสนอวาระทางการเมืองนั้น อำนาจของรัฐจะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบการปกครอง เช่น

รัฐประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะนำเสนอทุกประเด็นให้สาธารณชนได้รับทราบแต่รัฐเผด็จการพยายามปิดบังประเด็นทางการเมืองเสียส่วนใหญ่โดยเฉพาะอย่างยิ่งความล้มเหลวของการบริหารงานหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง และรัฐเผด็จการยังพยายามเน้นไปที่ความสำเร็จของรัฐบาลในบางประเด็นหรือการเน้นลัทธิบูชาบุคคลเช่นยกย่องบุคคลสำคัญคนใดคนหนึ่ง เสียจนเกินความเป็นจริงดังเช่นสหภาพโซเวียตเน้นการยกย่องสตาลินอย่างมากมายเพื่อให้ ประชาชนจงรักภักดีต่อพรรคคอมมิวนิสต์

3. การควบคุมเชิงอุดมการณ์ (thought control) การเมืองด้านนี้ก็คือ รัฐมีอำนาจ คือสามารถควบคุมและปลูกฝังอุดมการณ์ที่มอบให้แก่พลเมืองผ่านการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐ (Propaganda) และการควบคุมทางอุดมการณ์ เป็นสิ่งที่ระบุว่าจะไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยหรือเผด็จการใช้เพื่อควบคุมพลเมืองของตน แต่ระบอบประชาธิปไตยอนุญาตให้มีมุมมองที่แตกต่างจากที่ได้รับ การส่งเสริม และรัฐเผด็จการ โดยเฉพาะรัฐเผด็จการ มักจะไม่ให้โอกาสมากนัก คำจำกัดความของการเมืองมีความซับซ้อนมากจนทำให้ยากต่อการเปรียบเทียบหัวข้อการเมืองและการปกครอง แต่ก็มีหลายประเด็นที่ควรค่าแก่การตรวจสอบ นอกเหนือจากการเมืองแล้ว ประเทศต่าง ๆ ในโลก แม้จะได้รับผลกระทบแต่ก็มีลักษณะเฉพาะ องค์ประกอบเชิงวิเคราะห์ของการเมืองเปรียบเทียบ และการศึกษาภาครัฐของประเทศต่าง ๆ (ประเทศ) ได้แก่ จากใหญ่ไปเล็ก เช่น องค์การระหว่างรัฐ ประเทศระดับภูมิภาค กลุ่ม องค์กร สถาบัน และสังคมอื่น ๆ จนถึงบุคคลที่เล็กที่สุด แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือรัฐ ในฐานะสถาบัน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเมืองเปรียบเทียบและการศึกษาของรัฐบาล เนื่องจากรัฐมีอำนาจสูงสุดในการควบคุมทุกสิ่งที่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของตน องค์ประกอบที่ใหญ่กว่านั้นยังเป็นองค์การระหว่างรัฐบาล เช่น สหประชาชาติหรือสหภาพยุโรป ซึ่งระบุไว้ข้างต้นว่ารัฐไม่มีอำนาจมากนัก เนื่องจากนโยบายต่าง ๆ ต้องได้รับความยินยอมจากแต่ละรัฐ นอกจากนี้ แม้ว่ากลุ่มทางสังคม เช่น กลุ่มผลประโยชน์จะมีต้นกำเนิดมาจากกลุ่มอัตลักษณ์ซึ่งองค์กรธุรกิจชั้นสูงกำลังเริ่มมีบทบาทสำคัญเพียงใด ยังคงต้องการให้รัฐกำหนดหรือวาดขอบเขต มีคำจำกัดความต่าง ๆ ของความหมายและสถานะองค์ประกอบของรัฐ แต่คำจำกัดความที่ชัดเจนที่สุดประการหนึ่งคือระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หมายถึงผู้ปกครองที่มีอำนาจสูงสุดเหนือดินแดนของตน (Hauss, 2009: 7) อย่างไรก็ตาม รัฐประชาธิปไตยที่นี้ยังเป็นนามธรรม ซึ่งหมายความว่าไม่สามารถระบุได้ ดังนั้นจึงต้องมีผู้แทนของรัฐเข้ามาใช้อำนาจ นั่นคือองค์กรที่เรียกว่ารัฐบาล ดังนั้นคนในปัจจุบันจึงมักใช้คำว่าประเทศ

รัฐมีนิยามค่อนข้างหลากหลาย แต่นิยามที่ชัดเจนที่สุดนิยามหนึ่งคือองค์รัฐาธิปไตยอันหมายถึงผู้ปกครองซึ่งมีอำนาจสูงสุดเหนือดินแดนตัวเอง อย่างไรก็ตามองค์รัฐาธิปไตยในที่นี้มีลักษณะเป็นนามธรรมคือหาตัวตนไม่ได้ จึงต้องมีตัวแทนของรัฐในการใช้อำนาจนั้นคือองค์กร ที่เรียกว่ารัฐบาล ดังนั้นในปัจจุบันจึงมักมีคนใช้คำว่ารัฐ รัฐบาลรวมไปถึงประเทศสลับกันไปรัฐมีองค์ประกอบสำคัญ 4 อย่างดังต่อไปนี้ (Hauss, 2009: 7-8)

1. รัฐบาล (government) บุคคลที่ใช้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศและรับผิดชอบในการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศ รัฐบาลจะต้องมีประมุขซึ่งเป็นศูนย์กลางของอำนาจและศักดิ์ศรี ตามที่เรียกว่าหัวหน้ารัฐบาล (head of government) เช่น ประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรี แต่หลายประเทศอาจแบ่งระหว่างหัวหน้ารัฐบาลและประมุขแห่งรัฐ (Head of State) รัฐมีเครื่องมือในการรับรองความศักดิ์สิทธิ์ของนโยบายของรัฐ เช่นเดียวกับกฎหมาย มันจะให้รางวัลแก่ผู้ที่ปฏิบัติตามหรือลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม

2. ประชากร (population) กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในเขตอำนาจศาลของรัฐหนึ่ง ๆ ประชากรของแต่ละรัฐมักจะไม่เท่ากัน ที่กล่าวว่าจำนวนมีตั้งแต่ประมาณ 1.4 พันล้านคน เช่น จีนไปจนถึงไม่กี่ร้อยคนเช่นนครวาติกัน แต่ในปัจจุบันคำว่า “ประชากร” มีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะอาจรวมถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในรัฐอื่นแต่ถือว่าตนเป็นผู้อาศัยอยู่ในรัฐนั้น เช่น จำนวนผู้พลัดถิ่นส่งผลต่อเสถียรภาพของประเทศ ประเทศที่มีประชากรจำนวนมากและความยากจนส่งผลให้ขาดเสถียรภาพในประเทศเนื่องจากเผชิญกับปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น บังคลาเทศ ในทางกลับกันประเทศที่พัฒนาแล้วแต่มีประชากรน้อยก็สร้างความไม่มั่นคง เสถียรภาพยังเกิดจากการขาดกำลังคนในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศอย่างสิงคโปร์ซึ่งจำเป็นต้องมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากนำไปสู่ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันทางเชื้อชาติและเศรษฐกิจ (Fenn, 2014: online)

3. ดินแดน (territory) พื้นที่หรือเขตแดนที่กำหนดตัวตนของรัฐนั้นดินแดนอาจมีปัจจัยกำหนดมาจากการเมืองภายในรัฐเองเช่นรัฐบาลกลางเข้าไปมีอำนาจควบคุมเหนือท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นคนละ อาณาจักรมาก่อนดังเช่นในสมัยรัชกาลที่ 5 กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองหลวงได้รวมหัวเมืองต่าง ๆ มาเป็นประเทศเดียวกัน หรืออาจเกิดจากการเมืองภายนอก รัฐ เช่น ประเทศเจ้าอาณานิคมได้ร่วมกันแบ่งพื้นที่ สำหรับปกครองจนในที่สุดได้กลายเป็นประเทศในที่สุด ดังกรณีที่เกิดขึ้นในทวีป แอฟริกา และเอเชีย หรืออาจจะเป็นข้อตกลงกันระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ตัวอย่างได้แก่ อินเดียและปากีสถาน ซึ่งก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยอยู่ในพื้นที่เดียวกันคือชมพูทวีป แต่ในปี 1947 ด้วยความแตกต่างทางศาสนายึดถือคือ ฮินดู และอิสลาม จึงทำให้ประชาชนทั้ง 2 กลุ่ม แยกประเทศกันคืออินเดียและปากีสถานในปัจจุบัน

4. อำนาจอธิปไตย (sovereignty) อำนาจสูงสุดของรัฐบาลที่มีเหนือประชาชนหรือกลุ่มเชื้อชาติต่าง ๆ ในดินแดนของตัวเอง อำนาจอธิปไตยของรัฐจึงมีภาวะที่ซับซ้อนอย่างมาก เช่น หากประชาชน กลุ่มใดไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือแม้แต่การปรากฏตัวของชาวต่างชาติเข้ามาในดินแดนของรัฐนั้น โดยปราศจากการรับรู้ของรัฐบาล ก็ถือว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐนั้นกำลังถูกล่วงละเมิด รัฐจึงมีหน้าที่ในการรักษาอำนาจอธิปไตยไว้ผ่านกองกำลังรักษาความมั่นคงอย่าง กองทัพ นอกจากนี้หากมีกลุ่มบุคคลมีอิทธิพลเข้ามาแทรกแซงการทำงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ กองทัพหรือองค์กรนอกกฎหมายก็ถือว่าเป็นปรากฏการณ์รัฐซ้อนรัฐ (state within state)

อย่างไรก็ตามรัฐอื่นก็มีเข้ามาแทรกแซงอธิปไตยของของรัฐ ๆ นั้นได้เช่นกัน ดังในสงครามเย็น สหรัฐอเมริกา และสหภาพโซเวียตได้เข้ามามีครอบงำรัฐที่เล็กกว่า เช่น เข้าไปตั้งฐานทัพในรัฐนั้น แต่มีอำนาจปกครองตัวเองไม่สนใจกฎหมายของรัฐเจ้าบ้านหรือสามารถบีบบังคับไม่ให้รัฐนั้นติดต่อหรือค้าขายกับรัฐที่มหาอำนาจทั้ง 2 ถือว่าเป็นศัตรู ปรากฏการณ์นี้ถือได้ว่าเป็นการล่วงละเมิดอำนาจอธิปไตยทั้งภายในและภายนอกนอกจากนี้ชุมชนนานาชาติก็มีผลกระทบต่อ ตัวตนของรัฐนั้นเช่นการยอมรับการดำรงอยู่ของรัฐ (recognition) ซึ่งปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมาก เช่น ตัวอย่างของไต้หวัน ซึ่งมีสถานภาพของรัฐไม่ชัดเจน เพราะแม้ไต้หวันจะมีองค์ประกอบของรัฐทุกอย่าง แต่จีนถือว่าไต้หวันเป็นมณฑลหนึ่งของตน ในขณะที่ประเทศโดยส่วนใหญ่ไม่รับรองการมีอยู่ของรัฐไต้หวันเพราะยอมรับนโยบายที่จีนประกาศว่ามีเพียงจีนเดียวเท่านั้น (BBC, 2015: online) การเมืองการปกครองเปรียบเทียบจึงศึกษารัฐเป็นหลักแล้วโยงไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์ประกอบอื่น ๆ ดังที่ได้กล่าวมา

การแบ่งประเภทของรัฐ (State Classification)

การเมืองมีบทบาทสำคัญในการแบ่งประเทศออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ความขัดแย้งในยุคโลกาภิวัตน์คือแม้ว่าการเมืองของประเทศต่าง ๆ จะคล้ายกันมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ก็ยังมีความแตกต่างภายในอยู่ด้วย เช่น รูปแบบทางการเมืองมีดังนี้ ประเทศประชาธิปไตย ประชาธิปไตยปลอม ประเทศเผด็จการ และเผด็จการ ประเทศต่าง ๆ หนังสือเรียนจะอยู่ในบทว่าด้วยรูปแบบการเมือง อภิปรายโดยละเอียด หน่วยงานของรัฐบาล เช่น รัฐรวมและสหพันธรัฐ มีการอภิปรายโดยละเอียดในหนังสือเล่มนี้ในระดับของรัฐบาล ตัวอย่างที่มีชื่อเสียงคือ ทฤษฎีสากล เสนอโดยผู้นำจีน เหมา เจ๋อตง ซึ่งแบ่งประเทศออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ และเผยแพร่อย่างกว้างขวางในช่วงสงครามเย็น (ค.ศ. 1945-1991) (McCormick, 2007: 10-11)

ดังนั้นการแบ่งประเภทของรัฐจึงมีรูปแบบการแบ่งออกเป็นทั้งในรูปแบบ เอกรัฐ หรือรัฐเดี่ยว นั่นก็หมายถึงรัฐที่มีรัฐบาลกลางเพียงรัฐเดียวที่ใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครอง ซึ่งดินแดนของแต่ละรัฐนั้นอาจจะเกินขึ้นโดนการบริหารรัฐนั้น ๆ เอง ดังเช่น รัฐเดี่ยว เช่น อังกฤษ ไทย สิงคโปร์ เป็นต้น ซึ่งเป็นรับที่มีขนาดเล็ก และประชาชนส่วนใหญ่มีวัฒนธรรมเดียวกัน และในรูปแบบที่ 2 คือแบบสหพันธรัฐ ซึ่งหมายถึง การที่มีรัฐบาล 2 ระดับ คือ รัฐบาลกลาง ที่มีเมืองหลวง ทำหน้าที่สำคัญ 3 ด้าน คือ ปกป้องประเทศ การเงินการคลัง และการต่างประเทศ และรัฐบาลท้องถิ่น ที่ทำหน้าที่บริหารภายในรัฐของตน เช่น ออกกฎหมายใช้ภายในรัฐ จัดการศึกษาความสงบและจัดการสาธารณสุข ซึ่งประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐรวม โดยมากจะมีพื้นที่ขนาดใหญ่ หรือมีประชากรที่มีความแตกต่างเชื้อชาติและวัฒนธรรมเป็นการรวมตัวของรัฐในรูปแบบสหพันธรัฐ ตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไป มีรัฐธรรมนูญฉบับเดียวกัน ได้แก่ สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย พม่า ออสเตรเลีย ฯลฯ

ดังนั้นความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม รัฐที่มีการเน้นอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง ไม่อยู่ใต้อำนาจของรัฐอื่น ประเทศเป็นชุมชนทางการเมืองที่อาจไม่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเองก็ได้ จึงสามารถวัดระดับการพัฒนาแบ่งประเภทของรัฐตามทฤษฎี 3 โลกได้ดังนี้

1. ประเทศโลกที่ 1 หมายถึง ประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบพัฒนาแล้ว มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และเป็นประชาธิปไตย เสรีนิยมดังเช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ยุโรปตะวันตก ส่วนในทวีปเอเชีย ได้แก่ ญี่ปุ่น

2. ประเทศโลกที่ 2 หมายถึง ประเทศที่ปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ เช่น จีน ยุโรปตะวันออก คิวบา เกาหลีเหนือ ส่วนสหภาพโซเวียตนั้นเหมาได้จัดให้อยู่ในประเทศโลกที่ 1 เพราะมีความเจริญทางการเมือง และเศรษฐกิจเหมือนกับประเทศทุนนิยม

3. ประเทศโลกที่ 3 หมายถึง ประเทศด้อยพัฒนาที่ไม่ได้มีการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ เช่น มีการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบไม่สมบูรณ์ จนไปถึงระบบเผด็จการทหารอย่างเต็มที่ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก กระจายไปทั่วทวีปเอเชีย แอฟริกาและอเมริกาใต้ ระบบเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้มักเป็นทุนนิยม แต่ล้มเหลวเพราะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่รัฐและเต็มไปด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวง เน้นระบบพวกพ้อง ขาดหลักธรรมาภิบาล

นอกจากนี้ยังได้แก่การจัดอันดับของคุณสมบัติต่าง ๆ ของประเทศ ผ่านวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยคำนวณสถิติจากด้านต่าง ๆ โดยกองทุนเพื่อสันติภาพ อันมีตัวชี้วัดดังต่อไปนี้ (Ann & Orvis, 2014: 55)

1. ตัวชี้วัดวัดทางสังคม อันได้แก่

1.1 ความหนาแน่นของประชากร หากรัฐที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงหรือต่ำเกินไปก็อาจทำให้รัฐนั้นมีความเข้มแข็งน้อยลงจากปัญหา เช่น ความมั่นคง อาชญากรรม การขาดแคลนปัจจัย 4

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างชนเผ่าหรือกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศ หากรัฐใด มีแต่ความสามัคคีของประชาชนก็จะมี ความเข้มแข็ง สำหรับรัฐที่อ่อนแอหรือใกล้เคียงกับการเป็น 22 รัฐล้มเหลว (Failed State) ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนภายในประเทศเต็มไปด้วยความขัดแย้ง และการใช้ความรุนแรงต่อกัน

1.3 จำนวนผู้อพยพออกนอกประเทศหรือไปยังพื้นที่อื่นภายในประเทศ ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดจากความขัดแย้งภายในประเทศ เช่น สงครามกลางเมืองสงครามฆ่าล้าง เผ่าพันธุ์ประเทศที่มีตัววัดเช่นนี้ในระดับสูงก็มีปัจจัยมาจากข้อข้างบนคือเกิดจากความขัดแย้งของกลุ่มภายในประเทศ

2. ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ อันได้แก่

2.1 การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หากรัฐใดมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง และคงที่ก็จะมีคามเข้มแข็งเพราะมีงบประมาณเป็นจำนวนมากจากการเจริญเติบโตของชนชั้นกลาง จนสามารถสร้างโครงการที่มีประโยชน์ต่อประเทศได้

2.2 ปัญหาทางเศรษฐกิจ หากรัฐใดต้องพบกับปัญหาทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ และมีระยะเวลา นานาย่อมส่งผลกระทบต่อด้านอื่นเช่นชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมไปถึงความสงบ เรียบร้อยอย่างเช่นอาชญากรรม ความเข้มแข็งของรัฐย่อมลดลง

2.3 ปัญหาความยากจน เช่นรัฐที่มีสัดส่วนของคนยากจนสูงก็ย่อมทำให้รัฐบาลไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนได้มากนักเพราะรายได้จากภาษี มาจากชนชั้นกลางที่มี ขนาดไม่ใหญ่และรัฐบาลมักฉ้อราษฎร์บังหลวง อันก่อให้เกิดปัญหา อาชญากรรมและความวุ่นวาย ทางสังคม

3. ตัวชี้วัดทางการเมือง อันได้แก่

3.1 ความถูกต้องชอบธรรมของรัฐบาลประเทศที่มีความเข้มแข็งดังเช่น ประเทศ ประชาธิปไตยเสรีนิยมมักมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งที่ได้รับการยอมรับจากประชาชน จึงทำให้ สามารถบริหารรัฐกิจได้อย่างเต็มที่ ไม่มีการประท้วงหรือความขัดแย้ง จากประชาชนจากเกินขอบเขต ที่พอดี

3.2 กองกำลังรักษาความมั่นคง ประเทศมีกองทัพและตำรวจที่เข้มแข็งและมีการจัดการ องค์กรที่ดีทำให้สามารถรักษาความมั่นคงทั้งภายนอกและภายในประเทศได้ก็จัดว่าเป็นประเทศที่มี ความมั่นคง

3.3 การแทรกแซงจากอำนาจภายนอกประเทศ ประเทศซึ่งถูกแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพล ภายนอกไม่ว่ารัฐบาลของต่างชาติหรือบริษัทข้ามชาติย่อมบริหารประเทศที่เอื้อต่อผลประโยชน์ ของบุคคลเหล่านั้น อันส่งผลถึงเรื่องเศรษฐกิจและชีวิตโดยรวมของประชาชน และยังนำไปสู่การก่อ ความไม่สงบในสังคมทำให้รัฐมีความเข้มแข็งน้อยลง

3.4 มีพรมแดนที่แน่นอนและแทรกซึมได้ยาก ประเทศซึ่งมีความเข้มแข็งมาก จะมีการจัด พรมแดนหรืออาณาเขตประเทศที่ชัดเจน เช่นเดียวกับการป้องกันไม่ให้ต่างชาติ ไม่ว่ารัฐบาล หรือผู้อพยพสามารถแทรกซึมเข้าไปได้จนก่อให้เกิดปัญหาด้านความมั่นคง ประเทศที่มีความเข้มแข็ง น้อยที่สุดในโลกตามการจัดอันดับเช่นนี้ ได้แก่ โซมาเลีย ชาด ซูดาน ซึ่งอยู่ในทวีปแอฟริกา และเป็นประเทศโลกที่ 3 ส่วนประเทศที่มีความเข้มแข็งมาก ที่สุดในโลก ได้แก่ นอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ ซึ่งอยู่ในยุโรป และเป็นประเทศโลกที่ 1 นอกจากนี้ยังมีการจัดดัชนีความเป็นประชาธิปไตย (democratic index) ซึ่งจัดโดย องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร อย่างเช่น เดอะอีโคโนมิสต์ อินเทลลิเจนซ์

ยูนิต ซึ่งจัดอันดับประเทศต่าง ๆ ว่าเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใดในแต่ละปีผ่านเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (The Economist Intelligence Unit, 2014: online)

1. การเลือกตั้ง เช่น มีการเลือกแบบเสรี มีความโปร่งใสหรือไม่ ผู้ลงสมัครมีอิสระในการหาเสียงหรือไม่ ฯลฯ
2. หน้าที่ของรัฐบาล เช่น รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีอำนาจในการบริหารงานมากน้อยเพียงใด รัฐบาลมีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือไม่ ฯลฯ
3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด ชนกลุ่มน้อยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของรัฐหรือไม่อย่างไร ฯลฯ
4. สิทธิเสรีภาพของพลเมือง เช่น ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันหรือไม่ ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิและเสรีภาพเท่ากับประชากรส่วนใหญ่หรือไม่อย่างไร ฯลฯ
5. วัฒนธรรมทางการเมือง เช่น สังคมนั้นมีทัศนคติต่อประชาธิปไตยอย่างไร มีการเปิดใจกว้างต่อความหลากหลายของประชากรดังเช่นความเชื่อทางศาสนา เพศ สีผิว มากน้อยเพียงใด ฯลฯ ซึ่งผลที่ได้ในปี 2014 ประเทศที่มีอันดับของประชาธิปไตยสูงสุดได้แก่ นอร์เวย์ สวีเดน ไอซ์แลนด์ นิวซีแลนด์ เดนมาร์ก ส่วนประเทศที่มีอันดับของประชาธิปไตยต่ำสุดได้แก่ เกาหลีเหนือ สาธารณรัฐแอฟริกากลาง ซีเรีย

การบริหารจัดการภาครัฐ เช่น การจัดทำดัชนีความโปร่งใสของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ดัชนีการคอร์รัปชัน และมิติทางสังคมอื่น ๆ ของดัชนีชีวิตที่ดี ดัชนีการพัฒนามนุษย์ ดัชนีความเท่าเทียมทางเพศ ดัชนีความสุขของชาติ และดัชนีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การเมืองไม่ได้มีส่วนสำคัญในเรื่องการจัดอันดับของประเทศเท่านั้น หากยังมีส่วนในการจัดกลุ่มของประเทศส่งผลถึงอัตลักษณ์และบทบาทบนเวทีโลกของประเทศนั้น ๆ อย่างเช่น ในยุคหลังสงครามเย็นที่สหภาพโซเวียตล่มสลายและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์หมดบทบาทไปแล้ว ก็ยังมีการใช้ทฤษฎี 3 โลกของเหมาเจ๋อตงในการแบ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว (developed country) อันหมายถึงโลกที่ 1 กับประเทศกำลังพัฒนาหรือด้อยพัฒนา (developing country) อันหมายถึงโลกที่ 3 โดยใช้ความเจริญทางเศรษฐกิจมาเป็นตัวแบ่งมากกว่ารูปแบบการเมืองหรือการยึดถืออุดมการณ์ ในช่วงสงครามเย็น ประเทศซึ่งยังคงยึดถือสังคมนิยมอยู่ เช่น จีน ลาว คิวบา เวียดนาม เกาหลีเหนือ ก็ไม่ได้อยู่ในโลกที่ 2 ต่อไป แต่ถูกจัดให้อยู่ในโลกที่ 3 แทนเพราะขาดความเจริญ

อย่างไรก็ตามประเทศซึ่งสร้างปัญหาให้กับการนิยามว่าจะอยู่โลกที่ 1 หรือ 3 คือจีน ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าจนสามารถก้าวเข้ามาทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกาอยู่ในอันดับ 1 ของโลกพัฒนาแล้ว แต่จีนยังขาดการกระจายรายได้ที่ดี แม้จะมีคนร่ำรวยเป็นจำนวนมาก แต่ประชากรส่วนใหญ่ก็อยู่ในภาวะยากไร้ (World Bank, 2023: online) อนึ่งประเทศพัฒนาแล้วยังมีอีกชื่อหนึ่งว่าประเทศกลุ่มเหนือ (North) ส่วนประเทศกำลังพัฒนายังมีอีกชื่อหนึ่งว่าประเทศ

กลุ่มใต้ (South) ซึ่งมักมีความขัดแย้งต่อกันเสมอ อย่างเช่น ประเทศพัฒนาแล้วมักจะแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศด้อยพัฒนาในฐานะเป็นลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ (Magstadt, 2006: 215)

สำหรับประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ กลุ่มประเทศจี 8 (G8) หรือประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น แคนาดา อิตาลี เยอรมัน ฝรั่งเศส รัสเซีย ต่อมารัสเซียถูกระงับการเป็นสมาชิกในปี 2014 อันเนื่องมาจากวิกฤตยูเครน กลุ่มจึงกลับไปใช้ชื่อเดิมก่อนปี 1998 คือจี 7 (Acosta, 2014: online) นอกจากนี้ กลุ่ม G7 ยังรวมกลุ่มกับประเทศกำลังพัฒนาอีก 11 ประเทศ ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย บราซิล จีน อินเดีย อินโดนีเซีย เม็กซิโก ซาอุดีอาระเบีย แอฟริกาใต้ เกาหลีใต้ และตุรกี รวมไปถึง สหภาพยุโรปภายใต้ชื่อกลุ่มประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ จี 20 โดยมีการประชุมประจำปีระหว่าง ประมุขของรัฐในการปรึกษาหารือกันเพื่อความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ (Turkey G20, 2023: online)

ในช่วงทศวรรษ 1960 ก็ได้มีกลุ่มเขตเศรษฐกิจกลุ่มหนึ่งในเอเชียที่มีการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีของตัวเองจนพลิกสถานะจากประเทศกำลังพัฒนาก้าวขึ้นมาเป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้า และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกลุ่มเขตเศรษฐกิจเหล่านี้ถูกเรียกว่า “สี่เสือเศรษฐกิจแห่งเอเชีย” (Four Asian Tigers) ซึ่งประกอบไปด้วย สิงคโปร์ ฮองกง เกาหลีใต้ และไต้หวัน จุดเริ่มต้นของความก้าวหน้า เกิดจากรากฐานที่ดีของประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมมากที่สุดในเวลานั้น ซึ่งก็คือ ประเทศญี่ปุ่น นับตั้งแต่การปฏิรูปเมจิ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ญี่ปุ่น ได้เปิดรับวิทยาการใหม่ ๆ ของชาติตะวันตก ศึกษาทุกองค์ความรู้วางรากฐานระบบอุตสาหกรรมของตัวเอง และสามารถพัฒนาเศรษฐกิจจนเติบโตแม้จะประสบความพ่ายแพ้อย่างหนักหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ฐานความรู้ที่สั่งสมมานานก็ทำให้ญี่ปุ่นสามารถพลิกฟื้นประเทศจนกลับมาเป็นประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำได้อีกครั้งกลายเป็นต้นแบบให้ประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชียดำเนินรอยตามโดยเฉพาะ สี่เสือเศรษฐกิจ ซึ่งได้พัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตที่อาศัยเทคโนโลยีอันก้าวหน้าหรือพัฒนาการบริการที่มีความสลับซับซ้อนจนมีเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วจนกลายเป็นความมหัศจรรย์แห่งเอเชีย (ลงทุนแมน, 2562: ออนไลน์) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มประเทศที่เศรษฐกิจกำลังเติบโตเร็ว (emerging economy) อย่างเช่นกลุ่มประเทศบริคส์ (BRICS) อันเป็นอักษรย่อมาจากชื่อของ ประเทศบราซิล รัสเซีย อินเดีย จีนและแอฟริกาใต้ซึ่งมีการประชุมอย่างเป็นทางการ ระหว่างประมุขของประเทศตั้งแต่ปี 2009 โดยมุ่งเน้นต่อความร่วมมือและการช่วยเหลือกัน ทางเศรษฐกิจและการเมืองรวมถึงการสร้างตนให้เป็นขั้วอำนาจใหม่ทางเศรษฐกิจของโลก นอกเหนือไปจากค่ายตะวันตก (Scott, 2023: online)

สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่ถูกจัดว่าอยู่ในกลุ่มที่ต่ำที่สุดคือประเทศซึ่งมีการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจต่ำที่สุด (least developed country) หรือแอลดีซี เช่น คองโก ชูดาน อัฟกานิสถาน ฯลฯ เกณฑ์ที่ใช้วัดความเป็นประเทศ เช่น รายได้ของประชากร จำนวน ประชากรที่

ได้รับอาหารพอเพียง อัตราการเสียชีวิตของเด็กเล็ก การศึกษาของประชากร ความเปราะบางทางเศรษฐกิจที่มีตัววัด เช่น การกระจายทางรายได้และทรัพยากร ซึ่งทั้งหมด อยู่ในเกณฑ์ต่ำตามที่สหประชาชาติได้วางไว้ (UN-OHRLLS, 2015: online)

การแบ่งกลุ่มของประเทศดังกล่าวสะท้อนถึงความซับซ้อนของโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่อาจจะไม่ได้มีมิติแห่งความเหมือนกันในด้านการเมืองและเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่โยงไปยังเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างพื้นที่ในการต่อรองทางอำนาจกับประเทศหรือกลุ่มทางประเทศอื่น ๆ ซึ่งวิชาการเมืองการปกครองเปรียบเทียบยังจำเป็นต้องทำการศึกษาต่อไป

ความหลากหลายทางการเมือง

การศึกษาวัฒนธรรมการเมือง เป็นสิ่งที่จำเป็นในการชี้วัดการพัฒนาการของระบอบการปกครองในแต่ละสังคม แนวความคิดที่เรียกว่าวัฒนธรรมการเมืองมีการนำเสนอมากกว่าครึ่งศตวรรษ และเคยเป็นแนวความคิดที่ได้รับความนิยมในการศึกษาอย่างแพร่หลายในหมู่นักรัฐศาสตร์ในช่วงทศวรรษ 70 อันเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาการขององค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ที่เข้ามาสู่สังคมไทยภายใต้อิทธิพลขององค์ความรู้จากสหรัฐอเมริกา การทำการวิจัยในประเด็นดังกล่าวได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่การทำวิจัยในประเด็นนี้ก็ลดความนิยมลงไป อันเกิดจากกระแสแนวความคิด ทฤษฎีอื่นเข้ามาแทนที่ในสังคมวิชาการทางรัฐศาสตร์ไทย สำหรับความหมายของวัฒนธรรมการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ให้ความหมายก็มีหลากหลาย Almond (1956: 34-42) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นตัวกำหนดและกำกับระบบการเมือง ซึ่งความหมายดังกล่าว เห็นว่า เป็นมองการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแง่โครงสร้างนิยม ซึ่งดูจะไม่เน้นหน่วยการศึกษาแบบปัจเจกนิยม ส่วน Verba (1965:513) เห็นว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของความเชื่อ สัญลักษณ์ และค่านิยมซึ่งบ่งบอกถึงสถานะของการเมืองที่กำลังเป็นอยู่ ต่อมา Lucian Pye (1968: 218) ได้ กล่าวถึง วัฒนธรรมทางการเมืองได้กระชับขึ้น และเป็นความหมายที่ได้รับความนิยมในการวิจัยแนวคิดดังกล่าวในสังคม ว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง คือแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ สภาวะ ทางอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นสิ่งที่สั่งการและมีความหมายต่อกระบวนการทางการเมือง เป็นกรอบของพฤติกรรมของระบบ การเมืองนั้น ๆ” กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง จึงมีลักษณะ 2 กระบวนการคือ กระบวนการที่หนึ่ง คือ ความคิดทัศนคติ ที่สอดคล้องกับการแสดงออก(พฤติกรรม) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สอง ควบคู่กันไป

บทสรุป

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับการเมืองเพราะการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ และมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการอยู่ร่วมกันหรือสร้างสังคมที่ซับซ้อนได้ การเมืองช่วยสร้างสังคมมนุษย์ที่มั่นคง สร้างความคิดสร้างสรรค์และความสนใจต่าง ๆ การเมืองมีความหมายหลายประการ คือ 1) ศิลปะแห่งการปกครอง หรือค่านิยมของประเทศที่ทุกภาคส่วนของสังคมแบ่งปัน 2) กิจกรรมที่ดำเนินการในที่สาธารณะ แบ่งออกเป็น กิจกรรมสาธารณะ และกิจกรรมส่วนตัว 3) ประนีประนอมและแสวงหาจุดร่วม 4) อำนาจ แบ่งเป็น 4.1) การตัดสินใจ แบ่งเป็น 4.1.1) การบีบบังคับ 4.1.2) การยินยอมร่วมกัน 4.1.3) ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความมุ่งมั่น รวมถึง 4.2) การกำหนดวาระทางการเมือง 4.3) การควบคุมความคิด

สำหรับประเทศไทยนั้น หมายถึง ระบอบกษัตริย์ ผู้ปกครองที่มีอำนาจมากที่สุดในดินแดนของตนเองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการวิเคราะห์ทางการเมือง เมื่อเปรียบเทียบกับแล้ว เมืองประกอบต่อไปนี้อยู่ในการปกครองประเทศนี้ 1) รัฐบาลซึ่งเป็นหน่วยงานสูงสุดที่ควบคุมประเทศ มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการกิจกรรมระดับชาติต่าง ๆ 2) ประชากร หมายถึง กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในประเทศ 3) อาณาเขต หมายถึง ภูมิภาคหรือพื้นที่ที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัย กำหนดอัตลักษณ์ของประเทศ 4) อธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดของรัฐบาลเหนือประชาชนหรือชาติภายในอาณาเขตของตน รวมถึงต่างประเทศอื่น ๆ ที่ตระหนักถึงความมีอยู่ของประเทศด้วย

การเมืองมีบทบาทในการแบ่งประเทศออกเป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ เช่น ในช่วงสงครามเย็น เหมา เจอตง แบ่งโลกออกเป็นสามโลก ได้แก่ โลกที่ 1 คือโลกประชาธิปไตยที่พัฒนาแล้ว โลกที่ 2 คือโลกสังคมนิยม และโลกที่ 3 คือโลกของประเทศที่ด้อยกว่า พวกเขาใช้ตัวชี้วัดทางสังคม เศรษฐกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการเมืองเพื่อแบ่งแยกอำนาจ ประเทศที่ขาดความเข้มแข็งคือประเทศที่ล้มเหลว ดัชนีประชาธิปไตย ได้แก่ ดัชนีความโปร่งใสแห่งชาติ ดัชนีการทุจริต ดัชนีการพัฒนามนุษย์ ดัชนีความเท่าเทียมทางเพศ ฯลฯ การแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มการเมืองหรือเศรษฐกิจ เช่น การแบ่งโลกออกเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนา โลกกำลังพัฒนาในยุคหลังสงครามเย็น ประเทศที่พัฒนาแล้วได้จัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น G7, G8 และ G20 ซึ่งเป็นกลุ่มของประเทศที่พัฒนาแล้วและด้อยพัฒนาตามลำดับ ประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในประเทศกำลังพัฒนายังคงแบ่งออกเป็นกลุ่มที่ได้เปรียบ เช่น กลุ่มพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดใหม่ และกลุ่มเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างรวดเร็ว กลุ่มล่างประกอบด้วยประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมต่ำที่สุด ปฏิเสธไม่ได้ว่าระบอบทุนนิยมที่มาพร้อมความความเป็นประชาธิปไตยถูกหยาบกร้านมากขึ้นในช่วง ปัจจุบัน ทำให้ประเทศในอาเซียนบางประเทศที่ยังคงดำรงความเป็นคอมมิวนิสต์ที่เข้มข้นยอมผ่อนความเข้มงวดลง การเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองเริ่มมีมากขึ้น เห็นได้ว่าแนวทางประชาธิปไตยจะง่ายสำหรับการดึงดูดการลงทุนของชาวต่างชาติได้มากกว่า การปกครองแบบ

เผด็จการ เพราะทัศนคติส่วนใหญ่ของประเทศมหาอำนาจล้วนยึดติดกับเรื่องของอิปไตยที่เป็นของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- ลงทุนแมน. (2019). *ซีรีส์บทความ 4 เลือเศรษฐกิจ แห่งเอเชีย*. <https://www.longtunman.com/15611>.
- Acosta, J. (2014). *U.S., other powers kick Russia out of G8*. CNN Politics. <http://edition.cnn.com/2023/08/4/politics/obama-europe-trip/>
- Ann, C. & Orvis, S. (2014). *Introducing comparative politics: Concepts and cases in context*. CQ Press.
- BBC. (2015). *Taiwan profile–overview*. <http://www.bbc.com/news/world-asia-16164639>
- Fenn, M. (2014). *Singapore’s foreigner problem*. The Diplomat. <http://thediplomat.com/2014/02/singapores-foreigner-problem/>
- Hanisch, C. (2006). *The personal is political*. University of Roehampton. [http://www.roehampton.ac.uk/uploadedFiles/Pages_Assets/PDFs_and_Word_Docs/Courses/Drama_Theatre_and_Performance/PersonalisPol\[1\].pdf](http://www.roehampton.ac.uk/uploadedFiles/Pages_Assets/PDFs_and_Word_Docs/Courses/Drama_Theatre_and_Performance/PersonalisPol[1].pdf)
- Hauss, C. (2009). *Comparative politics: Domestic response to global challenges*. Wadworth Cengage Learning.
- Heywood, A. (2007). *Politics*. Palgrave Macmillan.
- Joseph K. (2013). *Comparative politics: An introduction*. McGraw-Hill Education.
- Magstad, T. M. (2006). *Understanding politics: Ideas, institutions and issues*. Wadworth Cengage Learning.
- McCormick, J. (2007). *Comparative politics in transition*. Wadsworth.
- Scott, M. (2023). *Here’s the \$17 trillion reason why the BRICS summit this week is a big deal*. Bloomberg. <http://www.bloomberg.com/news/articles/2023-07-06/here-s-the-17-trillion-reason-why-the-brics-summit-this-week-is-a-big-deal>
- Shively, W. P. (2008). *Power & choice: An introduction to political science*. McGraw-Hill Education.

The Economist Intelligence Unit. (2014). *Democracy index 2014: Democracy and its discontents: A report from the economist intelligence unit.*

<http://www.sudestada.com.uy/Content/Articles/421a313a-d58f462e-9b24-2504a37f6b56/Democracy-index-2014.pdf>

Turkey G20. (2023). *About G20*. <https://g20.org/about-g20/>

UN-OHRLLS. (2015). *About LDCs*. <http://unohrlls.org/about-ldcs/>

World Bank. (2023). *China overview*. <http://www.worldbank.org/en/country/china/overview>

ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ : ภาวะผู้นำที่ควรสร้างในสถานศึกษา

Agile Leadership: Leadership to Be Created in Educational Institutions

พัชรธรรมา สุขศิลาพิริยา^{1*} สุมิตร สุวรรณ² และอรอุษา ปุณยบุรณะ³

Phatcharathara Suksinwitthaya^{1*} Sumit Suwan² and Ornusa Punyaburana³

¹นิสิตหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

²ศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

³อาจารย์ ประจำสาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

¹Ph.D. student, Department of Educational Administration, Faculty of Education and Development Sciences,

Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus

²Professor Dr. of the Department of Educational Administration, Faculty of Education and Development Sciences,

Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus

³Lecturer of the Department of Educational Administration, Faculty of Education and Development Sciences,

Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus

*Corresponding Author, Email: phatcharathara.s@ku.th

Received: November 6, 2023

Revised: November 24, 2023

Accepted: January 8, 2024

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาและจัดการสถานศึกษา เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีความคล่องแคล่วและยืดหยุ่น เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกปัจจุบัน เพราะจะทำให้สถานศึกษาปฏิบัติพันธกิจได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาวะผู้นำแบบบอโจล์ ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ ซึ่งเป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความเปราะบาง ผันผวน ไม่แน่นอน และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประกอบด้วย 1) ความหมายของบอโจล์ 2) แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบบอโจล์ 3) วิธีการทำงานแบบบอโจล์ 4) ข้อดีและข้อจำกัดของการทำงานแบบบอโจล์ และ 5) บทบาทของภาวะผู้นำแบบบอโจล์กับการบริหารสถานศึกษา หากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำแบบบอโจล์แล้ว จะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษา และถ้าสามารถใช้แนวคิดภาวะผู้นำผนวกกับแนวคิดการบริหารการศึกษาผสมผสานกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ก็จะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายพร้อมรับกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบบอโจล์ การบริหารสถานศึกษา บทบาทภาวะผู้นำ

Abstract

Agile Leadership is very important to the educational institution developments and managements. It is the leadership of changes, agilities, and flexibilities that is appropriate to the current changes in the world societies. This make the educational institutions carry out the missions to accomplish the goals set effectively. This article aims to present Agile Leadership and Educational leadership in the new era. These are skills that educational institution administrators need to have so as to increase their ability to manage their work performance efficiently in an environment that is full of uncertainty, fluctuation, and gradual changes. It consists of 1) the meaning of Agile; 2) concepts of agile leadership; 3) Agile processes; and 4) the advantages and the limitation of school administrations. If the school administrators can learn and develop themselves to have agile leadership, then it will be an important force in driving the missions of the educational institutions. and if the concept of leadership can be combined with the concepts of educational administration and situations appropriately. This could lead to the effectiveness of educational institutions and this could achieve the goals together with serves the changes of any directions of the world in the modern era.

Keywords: *Agile leadership, school administration, leadership role*

บทนำ

การบริหารในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรงองค์กรต่าง ๆ จะต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ การขับเคลื่อนองค์กรจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะหลายอย่างจึงจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากไม่มีภาวะผู้นำที่ดีเหมาะสมกับยุคสมัยแล้ว เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัย ย่อมทำให้เพื่อนร่วมงานยอมรับ เกิดศรัทธามีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำและสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จตามเป้าหมายได้ (วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ, 2561: 262) ภาวะผู้นำและความเป็นผู้นำของผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารสถานศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังจะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

ให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ และประเทศไทยก็เช่นกัน มีความจำเป็นต้องเร่งพัฒนาระบบการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีความรู้ที่ทันสมัยและทักษะที่สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยี รวมทั้งมีจิตสำนึกในความเป็นไทยพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต (จิตติพร หงส์โต, 2560)

ในขณะที่ความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาต้องดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง และถือว่าเป็นความจำเป็นที่สำคัญเร่งด่วน การบริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน ผู้บริหารต้องจะต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว ทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา และสถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการทำงานให้เหมาะสม การบริหารท่ามกลางความผันผวนนั้นสิ่งที่สำคัญก็คือ การเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอ และมีแผนสำรองไว้สำหรับทุก ๆ สถานการณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกและตัวแปรสำคัญต่อระบบการศึกษาในเรื่องของประสิทธิภาพของการบริหาร และประสิทธิผลของสถานศึกษา ส่วนหนึ่งของความสำเร็จหรือความล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัชชญา พิระธรณิศร์, 2563) เพราะฉะนั้นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารในยุคนี้ก็คือ การปรับตัวให้ได้อย่างรวดเร็ว เตรียมแผนสำรองสำหรับการเรียนรู้ และทำความเข้าใจสถานการณ์ทำงาน ด้วยกระบวนการใหม่ ๆ เพื่อขับเคลื่อนสมรรถนะและพัฒนาไปต่อข้างหน้าได้ ไม่ยึดติดกับกระบวนการเดิม ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเห็นว่าวิธีในการทำงานใดที่ไม่มีประสิทธิภาพและล่าช้า ควรมีวิธีการอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยศศิมา สุขสว่าง (ม.ป.ป: ออนไลน์) ได้เสนอแนวทางในการรับมือของสถานการณ์ที่มีความผันผวน คลุมเครือข้างต้นมี 4 ด้านหลัก ๆ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ (vision) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้ได้อย่างรวดเร็ว และตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 2) การทำความเข้าใจ (understanding) ในจุดแข็ง จุดอ่อนของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นที่เสริมสร้างมุมมองใหม่ 3) ความชัดเจน (clarify) มีความชัดเจนในนโยบาย เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมีความเท่าทันต่อเหตุการณ์ และ 4) ความคล่องแคล่ว (agility) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถเตรียมพร้อมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

อย่างไรก็ตาม การทำงานในสถานการณ์ความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ หลายองค์กรได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานไปพอสมควร แนวคิดการทำงานแบบอจิล (agile) เป็นหนึ่งในแนวคิดการทำงานสมัยใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้ โดยแนวคิดการทำงานแบบอจิล เป็นแนวคิดที่ทำงานให้ไวขึ้นกว่าเดิมบนคุณภาพที่อย่างน้อยต้องเท่าเดิม และปรับตัวเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้ไวขึ้น เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ซึ่งมีที่มาจาก

ปัญหาที่ว่า ในโลกยุคปัจจุบันนี้ องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความต้องการของผู้เรียนที่แปรผันไปตามกระแสสังคมและแบบส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น (TNT, 2019: online) ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สถานศึกษาจะต้องพัฒนานักเรียนให้พร้อมที่จะเผชิญโลกสมัยใหม่ การบริหารงานตามแนวคิดภาวะผู้นำแบบอโงะจิ น่าจะเป็นแนวทางปฏิบัติให้กับสถานศึกษาในการวางแผนการพัฒนานักเรียนที่มีคุณภาพ และจะส่งผลให้เพิ่มขีดความสามารถและความพร้อมที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพให้แก่ประเทศ และส่งผลให้การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืนในโลกอนาคตต่อไป

ความหมายของอโงะจิ

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายของอโงะจิ พบว่า นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้อย่างครอบคลุม ดังเช่น รัตติยา สวัสดิ์ (2563: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงความหมายของอโงะจิไว้ว่าเป็นแนวคิดการทำงานที่มีความรวดเร็ว ว่องไว คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของลูกค้า เน้นการทำงานเป็นทีม ลดขั้นตอนกระบวนการทำงาน มีความยืดหยุ่นในการทำงานสูงบนพื้นฐานคุณภาพที่อย่างน้อยต้องเท่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับดวงศักดิ์ นิภาพงค์ (2564) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อโงะจิเป็นกระบวนการทำงานที่ไม่ได้ดำเนินการเพื่อให้เกิดความคล่องตัวเท่านั้น แต่มุ่งให้ได้รับผลงานที่มีคุณภาพ และตรงกับความต้องการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับนิภาพร สุวัฒนวิช (2562) กล่าวว่า อโงะจิ หมายถึง ความยืดหยุ่น ความคล่องตัว ความรวดเร็ว เน้นการทำงานอย่างรวดเร็ว มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างคนในองค์กร ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมในองค์กรและสร้างบรรยากาศการทำงานที่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว และอโงะจิ ยังมีความหมายอีกว่าเป็นการปรับปรุงกระบวนการให้ทำงานได้เร็วขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการทำงานแบบอโงะจิไม่มีแบบสำเร็จรูปตายตัว แต่ละองค์กรจะต้องหาวิธีมาปรับใช้ให้เหมาะกับวัฒนธรรมขององค์กรเอง (TNT, 2019: online)

นักวิชาการต่างประเทศยังได้ให้ความหมายของอโงะจิไว้อย่างหลากหลาย ดังเช่น Sharma (2012) กล่าวว่า อโงะจิ เป็นกระบวนการการทำงานที่มีความรวดเร็ว คล่องตัวตามวงจรการพัฒนามีการวางแผนให้น้อยลงและแบ่งการทำงานออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งลักษณะกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับ Abrahamsson (2002) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการพัฒนางานที่มีความรวดเร็ว คล่องตัว การทำงานเน้นการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา และมีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ซึ่งอโงะจิ

ยังมีความหมายอีกว่า ความสามารถในการสร้างและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นวิธีการจัดการกับสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ให้ความสำคัญกับการสื่อสารและข้อเสนอแนะของบุคลากรในองค์กร สามารถปรับให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและสร้างผลลัพธ์การทำงานที่มีประสิทธิภาพ (Agile Alliance, 2021: online)

จากความหมายที่นักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศกล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า อไจล์ หมายถึง แนวทางหรือกระบวนการทำงานที่มีความคล่องตัว รวดเร็ว และยืดหยุ่น โดยสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทขององค์กรอย่างเหมาะสม การทำงานจะต้องเกิดจากความร่วมมือกันเพื่อพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอไจล์

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด องค์ประกอบ และลักษณะภาวะผู้นำแบบอไจล์ พบว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์นั้นเป็นเรื่องที่มีความทันสมัย แปลกใหม่ และมีความแตกต่างกันในมุมมองความคิดของนักวิชาการ หรือผู้ที่ศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ แต่ก็เป็นเรื่องที่มีความน่าสนใจในวงการการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากองค์กรทางการศึกษา ได้มีการนำความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอไจล์มาเชื่อมโยง ผสมผสานกับแนวคิดในการทำงานปัจจุบัน หรือใช้ประโยชน์กับนักบริหารการศึกษา รุ่นใหม่ ซึ่งมีนักวิชาการที่ให้นิยาม และความหมายของลักษณะภาวะผู้นำแบบอไจล์ไว้หลากหลาย ดังนี้

Yakowicz (2015: online) ได้เสนอแนวคิดที่ว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์มีลักษณะ 4 ประการ คือ 1) มีความสามารถที่จะสะท้อนประสบการณ์ และรับข้อเสนอแนะจากผู้อื่น (reflect on experience and get feedback) 2) ยอมรับความเสี่ยงในการทำงานหรือการตัดสินใจ (take good risks) 3) มีความสามารถในการคิดค้นสิ่งใหม่ ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ability to innovate) และ 4) มีความกล้า ทำทนายเพื่อสิ่งที่ดีกว่า (out perform through challenges)

FMI Corporation (2016) เสนอแนวคิดที่ว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์มีลักษณะซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 8 ประการ ประกอบด้วย 1) เป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการทำงาน (set direction) 2) มีแรงขับจากภายใน (lead from within) 3) มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการพัฒนาความสามารถ (understand the talent development process) 4) มีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นได้ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรที่สูงขึ้น (inspire others to achieve seemingly impossible goals) 5) ให้ความสำคัญกับผู้อื่น มองผู้อื่นเป็นส่วนสำคัญขององค์กร (put the spotlight on others) 6) มีการจัดการ จัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า (effectively align resources)

7) มีความคิดในเชิงกลยุทธ์คิดวางแผนเป็นระบบ (think 37 strategically) และ 8) ดำเนินการและติดตาม ผลลัพธ์ด้วยความเร็ว ทันท่วงทีต่อการเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (execute and follow through with calculated speed)

Pruitt (2017: online) เห็นว่า ภาวะผู้นำแบบบอโลจิสต์ควรมีลักษณะ 3 ประการ ประกอบด้วย 1) เป็นผู้ลงมือปฏิบัติ และรับสามารถยอมรับความเสี่ยงในการทำงาน หรือตัดสินใจ (taking action and risk based on values) 2) เป็นผู้ประสานความร่วมมือของบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ ได้ดี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร (connecting and collaborating with others) และ 3) เป็นผู้สร้างความชัดเจนในการเผชิญกับความซับซ้อน และมีความสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีความยากได้ดี (clarity in the face of complexity)

Ajmal (2018: online) เสนอว่า ผู้นำแบบบอโลจิสต์ที่มีประสิทธิภาพควรมีคุณลักษณะภาวะผู้นำทั้งสิ้น 7 ประการ ประกอบด้วย 1) เป็นผู้ไม่หวั่นไหว (calm under fire) 2) รับฟังคำวิจารณ์ (consumption of criticism) 3) เป็นผู้ที่รับความเสี่ยงได้ดี (calculated risks) 4) ให้อำนาจทีมงาน (team empowerment) 5) เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้อื่น (feedback as fuel) 6) เป็นผู้สร้างนวัตกรรมที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กัน (consistent innovation) และ 7) เป็นผู้มีความยึดมั่นในบทบาท (strength of character)

Madore & Spayd (2019) เสนอว่า ภาวะผู้นำแบบบอโลจิสต์ ประกอบด้วย 1) การตระหนักรู้ในตนเอง (self awareness) 2) มีความน่าเชื่อถือ (authenticity) 3) มีความเข้าใจระบบงาน (systems awareness) 4) ความสัมพันธ์ (relating) และ 5) มุ่งผลสัมฤทธิ์ (achieving)

ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข (2562: ออนไลน์) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบภาวะผู้นำแบบบอโลจิสต์ว่า เพื่อให้องค์กรสามารถทำงานแบบคล่องตัว และมีประสิทธิภาพตามแบบการทำงานแบบบอโลจิสต์อย่างแท้จริง ผู้นำขององค์กรจะต้องมีคุณสมบัติ และวิธีการบริหารที่สอดคล้องและช่วยสนับสนุนวัฒนธรรม และพฤติกรรมการทำงานแบบบอโลจิสต์ โดย 1) เปิดใจให้กว้าง มองโลกในแง่ดี เปิดรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างจริงใจ รู้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในสังคมยุคปัจจุบัน มีจิตใจเป็นกลางไม่เอนเอียง 2) เป็นผู้ฟังที่ดี มีความสามารถในการเข้าอกเข้าใจผู้อื่น (empathy) สูง เอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้ และเข้าใจผู้ร่วมงานทุกคน 3) เป็นผู้ที่มีทักษะในการเจรจาต่อรอง และมีความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง รู้วิธีการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งในองค์กร รับฟังข้อมูลรอบด้านจากทุกฝ่าย เพื่อประกอบการตัดสินใจ 4) เป็นผู้ที่ทันสมัย ทันข่าว ทันเหตุการณ์ มีความสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ดี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามข้อมูลข่าวสาร 5) รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวในการบริหารทีม รู้ว่าเวลาใดควรเร็ว เวลาใด ควรช้า และ 6) มีทักษะด้านเทคโนโลยี

ดวงศักดิ์ นิภาพันธ์ (2564) ได้ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำแบบบอโลจิสต์สำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบบอโลจิสต์

มี 2 องค์ประกอบหลัก ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ด้านกรอบความคิด มี 5 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และค่านิยม 4) กรอบความคิดเติบโต 5) เจตคติเชิงบวกต่อแนวคิดการทำงานแบบอไจล์ และในองค์ประกอบที่ 2 ด้านพฤติกรรม มี 10 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ความกล้าหาญ และความกล้าเสี่ยง 2) การสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่น 3) มนุษยสัมพันธ์ 4) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ความน่าเชื่อถือไว้วางใจ 6) การมองแบบองค์รวม 7) ความใฝ่รู้ 8) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง 9) การเสริมสร้างพลังอำนาจบุคลากร 10) ความเป็นเจ้าของ

ดังนั้น ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์ เป็นภาวะผู้นำที่ช่วยส่งเสริมวิถีคิดในการทำงานที่คล่องตัว สร้างสภาพแวดล้อมในองค์กร ให้บุคคลในองค์กรสามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำองค์กรจะต้องมีวิธีการบริหารที่ช่วยสนับสนุนวัฒนธรรม และพฤติกรรมการทำงานแบบอไจล์ จะทำให้องค์กรมีการบริหารงานที่รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น เพื่อพลิกโฉมการบริหารขององค์กร

วิธีการทำงานแบบอไจล์

ผู้เขียนได้ศึกษาเกี่ยวกับต้นกำเนิดของแนวคิดการทำงานแบบอไจล์จากหลายแหล่งข้อมูล สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดการทำงานแบบอไจล์ เกิดจากปัญหาที่ว่า ในโลกยุคปัจจุบันนี้ องค์กรต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความต้องการของผู้บริโภคที่แปรผันไปตามกระแสสังคมและแบบส่วนบุคคลมากยิ่งขึ้น (TNT, 2019: online) ลูกค้า และภาคธุรกิจมีความต้องการผลงานอย่างหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์, 2562) เหตุนี้ทำให้องค์กรที่ปรับตัวช้าไม่ทันต่อกระแสยุคดิจิทัล กลายเป็นองค์กรที่ล้าหลัง ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2544 ได้มีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ในสหรัฐอเมริกาได้ร่วมกันพัฒนาแนวทางการบริหารองค์กร เพราะว่าองค์กรแบบเก่าไม่สามารถตอบโจทย์กับโลกยุคปัจจุบันได้อีกจึงมีการจัดตั้งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เรียกตัวเองว่า agile alliance และได้ประกาศ The manifesto for agile software development (Prathan, 2018: online) หลังจากทีมพัฒนาซอฟต์แวร์ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับ agile software development ออกเป็น 12 หลัก ประกอบไปด้วย (Agile Alliance, 2021: online)

1. สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า โดยลูกค้าจะต้องพึงพอใจกับการส่งมอบงาน ตั้งแต่ต้นอย่างต่อเนื่อง
2. ยอมรับความเปลี่ยนแปลง เพราะการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
3. ส่งมอบบ่อย ๆ ลดความเสี่ยง คือ ส่งมอบงานที่ใช้งานได้จริงอย่างสม่ำเสมอ
4. ทำงานร่วมกัน คือ ตัวแทนจากทุก ๆ ฝ่ายควรทำงานร่วมกันเป็นประจำ

5. เชื่อใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน สร้างสภาวะแวดล้อมและให้การสนับสนุนในสิ่งที่พวกเขาต้องการและให้ความไว้วางใจแก่พวกเขาในการที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

6. ปฏิสัมพันธ์แบบพบเจอในชีวิตการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสารและถ่ายทอดข้อมูลต่าง ๆ

7. ความคืบหน้าวัดผลจากงานที่ใช้ได้จริง ซอฟต์แวร์ที่ใช้งานได้จริงเป็นตัวหลักในการวัดความก้าวหน้าของโครงการ

8. พัฒนางานด้วยความคงที่ ทุกฝ่ายทำงานควรจะสามารถรักษาอัตราเร็วในการทำงานร่วมกันให้คงที่ได้ตลอดไป

9. พัฒนาความเป็นเลิศต่อเนื่อง การใส่ใจในความเป็นเลิศทางเทคนิคและงานออกแบบที่ดีอย่างต่อเนื่อง

10. ทำสิ่งที่สำคัญและกล้าละสิ่งที่ไม่ คือ ทำสิ่งที่สำคัญและรู้จักปฏิเสธสิ่งที่ไม่สำคัญในการทำงานนั้นสำคัญยิ่ง

11. ให้อำนาจในการตัดสินใจกับทีมงาน งานที่ออกมาดีที่สุด เกิดจากทีมที่บริหารจัดการตัวเองได้

12. ร่วมกับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นต่อเนื่อง ทีมจะต้องย้อนกลับไปตรองดูสิ่งที่ผ่านมาเพื่อหาทางที่จะพัฒนาความมีประสิทธิภาพของทีม แล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของทีม

จากต้นกำเนิดแนวคิดการทำงานแบบอโกลีข้างต้น ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการทำงานแบบอโกลีจากทัศนะของผู้ร่วมเสนอแนวคิดดังกล่าวไว้หลากหลายดังเช่น

พุทธศักดิ์ ต้นติสุทธิเวช (2559: ออนไลน์) ได้เสนอหลักแนวคิดสำคัญของอโกลีไว้ 5 ประเด็นดังนี้

1. ไม่เน้นกระบวนการและเอกสาร โดยเน้นที่การพัฒนาผลลัพธ์ให้ดีที่สุดมากกว่าการยึดติดกับเอกสารต่าง ๆ

2. ยอมรับการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากความต้องการมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การทำงานค่อนข้างมีความยืดหยุ่นตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเป็นหลัก สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

3. ติดตามงานอยู่เสมอ และมีการส่งมอบงานให้กลุ่มผู้รับบริการอย่างต่อเนื่อง

4. กล้ายอมรับกับความผิดพลาดและแก้ไขไปทีละขั้นตอน

5. เน้นทำงานเป็นทีม คือ เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าทำตามกระบวนการให้ลูกค้าเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อขับเคลื่อนให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับธันยวุฒิ อักษรสมชีพ (2561: ออนไลน์) ได้เสนอหลักการทำงานแบบอโกลีไว้ว่า

1. เน้นการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ มากกว่าเครื่องมือต่าง ๆ ที่นำมาช่วย
2. เน้นที่ผลิตภัณฑ์ มากกว่าการทำเอกสาร
3. เน้นตอบสนองผู้ใช้งาน มากกว่าแค่ทำตามสัญญา
4. เน้นการปรับปรุงพัฒนา มากกว่าการทำตามแผนที่วางเอาไว้

สอดคล้องกับ Agile Manifesto (2001: online) ได้กล่าวถึงคำประกาศที่สำคัญของโอไจล์ไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. Individuals and interactions over processes and tools คือ การให้ความสำคัญกับตัวผู้ทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำงาน มากกว่าขั้นตอนวิธีการหรือเครื่องมือ
2. Working software over comprehensive documentation คือ การสร้างผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการทำงานที่สามารถนำไปใช้งานได้จริง มากกว่าเอกสาร หรือการใช้เวลาในการวางแผนเอกสารงาน
3. Customer collaboration over contract negotiation คือ การทำงานร่วมกับลูกค้า มากกว่าการต่อรองสัญญากับลูกค้า
4. Responding to change over following a plan คือ การยอมรับปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการทำงาน ตามความเปลี่ยนแปลงของความต้องการของลูกค้า มากกว่าการทำตามแผนการเพียงอย่างเดียว

สอดคล้องกับเอกพล บันลือ (2561: ออนไลน์) ได้นำเสนอตัวอย่างขององค์กรที่นำแนวคิดการทำงานแบบโอไจล์มาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย อาทิ ธนาคารไทยพาณิชย์ ที่ได้นำหลักการสำคัญของโอไจล์มาปรับใช้ในการบริหารทรัพยากรบุคคล และมีการบริหารงานจนเกิดการทำงานร่วมกันในลักษณะการทำงานคร่อมสายงาน (cross functional team) ช่วยให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และมุมมองใหม่ ๆ จากเพื่อนร่วมงานต่างแผนก ได้ทดลองการทำงานวิธีใหม่ ๆ ตามที่ได้เรียนรู้และเห็นตัวอย่างจากเพื่อนต่างแผนก นอกเหนือจากวิธีการในอดีตที่เคยปฏิบัติต่อ ๆ กันมาทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ต่างไป

นอกจากนี้ ดวงศักดิ์ นิภาพันธ์ (2564) กล่าวว่า แนวคิดการทำงานแบบโอไจล์ ไม่ได้มีเป้าหมายที่จะดำเนินการตามกระบวนการที่คล่องตัวเพียงเท่านั้น แต่ยังมุ่งผลิตผลงานที่มีคุณภาพและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของรัตติยา สวัสดิ์ (2563: ออนไลน์) กล่าวว่า แนวคิดการทำงานแบบโอไจล์ เป็นแนวคิดการบริหารยุคใหม่ด้วยการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ด้วยการปรับกระบวนการให้ทำงานเร็วขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากแนวคิดการทำงานแบบอโงะไดที่มีนักวิชาการเสนอแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปแนวคิดการทำงานแบบอโงะไดได้ว่า การทำงานแบบอโงะได เป็นกระบวนการทำงานที่มีความคล่องแคล่ว รวดเร็ว ซึ่งผู้เขียนมองว่าต้องเกิดจากการความร่วมมือกันของบุคลากรในองค์กร มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เน้นที่ความสำคัญของการทำงาน มากกว่าขั้นตอนหรือเครื่องมือในการทำงาน โดยบุคลากรต้องมีความตั้งใจและมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ริเริ่ม สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และกล้าที่จะก้าวข้ามความคุ้นชินแบบเดิม ๆ ที่คุ้นเคย เพื่อผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและมีความแตกต่างจากที่เป็นอยู่

ข้อดีและข้อจำกัดของการทำงานแบบอโงะได

นักวิชาการได้เสนอข้อดีและข้อจำกัดของการนำแนวคิดแบบอโงะไดไปใช้ ดังเช่น Sharma (2012) กล่าวถึงข้อดีของการนำแนวคิดแบบอโงะไดไปใช้ว่า

1. สามารถปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการทำงานเกิดความคล่องตัว สามารถแบ่งงานออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อให้ลูกค้าสามารถติดตามได้ทุกขั้นตอน
2. ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ มีส่วนร่วมตลอดทุกขั้นตอนของการพัฒนา สามารถปรับปรุงตามความคิดเห็นของลูกค้า ทำให้งานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล
3. ลดจำนวนของเอกสารลง สามารถช่วยประหยัดเวลาในการพัฒนาและส่งมอบงานให้สั้นลง
4. ลดความเสี่ยง สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดได้อย่างรวดเร็วและได้รับการแก้ไขทันที

ส่วนข้อจำกัดของการนำแนวคิดแบบอโงะไดไปใช้ Sharma (2012) ได้กล่าวไว้ว่า

1. การปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนางานให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นหากลูกค้าไม่มีความชัดเจนเกี่ยวกับข้อมูลหรือคุณลักษณะของงาน กระบวนการพัฒนา ก็อาจจะไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของลูกค้า
2. การขาดเอกสาร ถึงแม้ว่าการลดจำนวนเอกสารจะช่วยประหยัดเวลาในการพัฒนา เนื่องจากเป็นข้อได้เปรียบของอโงะได แต่ในทางกลับกันจะเป็นข้อเสียอย่างมากสำหรับนักพัฒนา เนื่องจากความต้องการของลูกค้ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้นถ้ามีข้อมูลที่มีอยู่จำกัดจึงเป็นเรื่องยากมากสำหรับนักพัฒนาใหม่ที่เข้าร่วมทีมพัฒนาในระยะหลัง ๆ
3. สิ้นเปลืองเวลาและเปลืองทรัพยากร เนื่องจากความต้องการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา หากลูกค้าไม่พอใจกับงานบางส่วนที่พัฒนาขึ้น ส่วนที่เพิ่มขึ้นนั้นก็ไม่มีประโยชน์ จึงเป็นการสูญเสียเวลา ความพยายาม และทรัพยากรทั้งหมดที่จำเป็นในการพัฒนาส่วนเพิ่มนั้น
4. การทำงานแบบอโงะไดมีประโยชน์สำหรับการจัดการมากกว่านักพัฒนา การทำงานแบบอโงะไดมีส่วนช่วยในการจัดการ กำหนดเป้าหมาย และกำหนดระยะเวลา แต่เป็นเรื่องยากมากสำหรับนักพัฒนาที่ยังไม่เชี่ยวชาญ ที่จะสามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สอดคล้องกับ Bluebik (2020: online) กล่าวถึง ข้อดีของการนำแนวคิดแบบบอโจลไปใช้ว่า การทำงานแบบข้ามชั้นที่เกิดการแยกส่วน ให้เกิดเป็นการทำงานเป็นทีมที่ประกอบบุคลากรจากหลายสายงาน และแบ่งงานในการส่งมอบออกเป็นทีละชิ้น เพื่อให้สามารถรับมือกับความผิดพลาดได้อย่างไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานภาพรวมมากนัก จึงเกิดเป็นข้อดีการทำงานแบบบอโจล ดังนี้

1. ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อผิดพลาดได้รวดเร็ว ด้วยการแบ่งชิ้นงานและส่งมอบออกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ช่วยให้การทำงานแบบบอโจล สามารถกำหนดเป้าหมายเป็นระยะสั้นได้ หรือที่เรียกว่า สปรินท์ (Sprint) ซึ่งจะช่วยให้เกิดการปรับตัว และปรับเปลี่ยนการทำงานได้เรื่อย ๆ และทันเวลาที่ ในกรณีที่เกิดมีข้อผิดพลาด และสามารถเรียนรู้ข้อบกพร่องและข้อดีในการทำงานครั้งก่อน ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. ทีมสามารถทำงานได้เองและพึ่งพาผู้บริหารน้อยลง ผู้ที่ได้รับมอบหมายในการทำงานในองค์กรมักมีอำนาจในการตัดสินใจที่เพียงพอโดยไม่จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการขององค์กร ทำให้เกิดความรวดเร็วในการทำงาน และไม่ต้องรอกการอนุมัติผ่านจากใคร รวมไปถึงการสื่อสารที่ช่วยให้ทุกคนในทีมสามารถรับรู้ถึงสถานะและความคืบหน้าของโครงการได้อย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้บริหารสามารถวางใจในการร่วมมือของทีมงานได้

3. ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การจัดสรรบุคลากรที่มาจากสายงานที่แตกต่างกันให้เกิดเป็นทีมโดยไม่ได้แยกแผนก จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกัน และสามารถประสานงานกันได้อย่างง่ายดาย รวมถึงการระดมความคิด กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และพิจารณาแนวทางในการดำเนินเพื่อให้เกิดความสะดวก ความรวดเร็ว และประสิทธิภาพของทุกฝ่ายได้อย่างคล่องตัว

ส่วนข้อจำกัดของการทำงานแบบบอโจล มีดังนี้

1. ไม่เหมาะกับโปรเจกต์ที่มีความเข้มงวด ด้วยการทำงานที่เน้นความรวดเร็วและว่องไว ผสานกับความยืดหยุ่น บางโปรเจกต์การทำงานแบบบอโจลอาจจะไม่ตอบโจทย์ และอาจจะเป็นจุดอ่อนที่ทำให้งานเสียหาย อย่างงานที่มีขั้นตอนเฉพาะเจาะจง

2. พนักงานอาจไม่ให้ความร่วมมือ ความเปลี่ยนแปลงหรือความยืดหยุ่นอาจจะไม่ใช่สิ่งที่พนักงานหลายคนรับมือได้ดี แต่สำหรับคนอาจจะยึดถือแบบเดิม เมื่อมาเจอการทำงานแบบบอโจลสลับทีมไปมา อาจจะทำให้เครียดกว่าเดิมได้

3. โครงสร้างองค์กรที่ไม่ยืดหยุ่น องค์กรที่มีโครงสร้างเป็นลำดับขั้นชัดเจน อาจไม่เหมาะกับการทำงานแบบบอโจลนัก เพราะการปรับเปลี่ยนทีมไปมา อาจจะวุ่นวายกว่าเดิม หากเป็นบริษัทเล็ก ๆ หรือเอเจนซี การทำงานแบบบอโจลอาจจะช่วยให้งานมีประสิทธิภาพได้มากกว่า

ดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า การบริหารการทำงานแบบบอโจล เป็นแนวทางที่ทุกองค์กรควรเรียนรู้ที่จะพิจารณาปรับใช้ว่าหน่วยงานส่วนใดที่ต้องการความคล่องตัวสูงและเหมาะสมกับการทำงาน

แบบบอโลล์ เพราะความสำเร็จล้วนมีปัจจัยประกอบมากมาย ดังนั้นผู้บริหารองค์กรต้องคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีวิสัยทัศน์ที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

บทบาทของภาวะผู้นำแบบบอโลล์กับการบริหารสถานศึกษา

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษา รูปแบบ และวิธีการนำภาวะผู้นำแบบบอโลล์ไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำไปใช้ในหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ได้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาและให้ความหมาย และข้อเสนอจากการศึกษาไว้หลากหลาย ดังนี้

Breakspear (2017: online) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง Developing agile leaders of learning: School leadership policy for dynamic times และเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำในองค์กรการศึกษากับรูปแบบภาวะผู้นำแบบบอโลล์ ไว้ว่า บทบาทของผู้นำในการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน ผู้บริหารหน่วยงานการศึกษาต้องมีภาวะผู้นำแบบบอโลล์ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) มุ่งผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาผ่านกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน รวมทั้งกระบวนการบริหารงานที่เน้นการลงทุนในทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญ เช่น การจ้างครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษา 2) เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาได้แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสมไม่จำกัดเฉพาะผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งนอกจากจะช่วยให้บุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพแล้ว ยังส่งผลทางบวกต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ และคุณภาพของผู้เรียนด้วย 3) ผู้นำในสถานศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีความไม่แน่นอนด้านบริบทสถานศึกษา สภาพแวดล้อมบุคลากร ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในสถานศึกษา และยากจะประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นปัจจัยกระทบสถานศึกษานั้น ต้องมีความเชี่ยวชาญในการออกแบบงานเพื่อที่จะบูรณาการปรับปรุงกระบวนการบริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการปฏิบัติงานในสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์ 4) ให้บุคลากรในสถานศึกษามีความรับผิดชอบร่วมกันในทีมภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการนำความเชี่ยวชาญของบุคคลต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งสนับสนุนการปรับปรุงประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการประเมินผลงาน พัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้เสนอหลักการสำคัญในการดำเนินการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผู้บริหารในสถานศึกษา 4 ข้อ ดังนี้

1. เน้นการมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับสมาคมวิชาชีพการบริหารการศึกษา และสมาคมผู้นำโรงเรียนโดยเฉพาะในการออกแบบกลยุทธ์การพัฒนาความเป็นผู้นำ

2. งดการใช้แนวนโยบายการรวมศูนย์ หรือนโยบายที่ออกจากส่วนกลาง แต่ให้ผู้เกี่ยวข้องที่อยู่หน้างานจริงได้มีส่วนในการกำหนดนโยบายการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม และเป็นการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำไปพร้อมกัน

3. ภาครัฐควรลงทุนในระบบการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยจัดทำเป็นโครงการนำร่องในบางหน่วยงานเพื่อประเมินผลลัพธ์ก่อนลงทุนในระยะต่อไป

4. เน้นความสำคัญของการปรับเปลี่ยนนโยบายทางการศึกษาในสถานศึกษาให้ครอบคลุมบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตร การประเมินคุณภาพสถานศึกษา และการพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้สอน เป็นต้น

Egbers (2019: online) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Agile leader in today's education market ซึ่งเป็นการศึกษาภาวะผู้นำแบบอไจล์ในบริบทของการศึกษาในปัจจุบัน พบว่าในการกำหนดเป้าหมายการทำงานของบุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารที่เป็น ผู้นำจึงควรสนับสนุนให้คณะทำงานได้ดำเนินการอย่างคล่องตัว ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีม การทำงานข้ามสายงานจะช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มอย่างกว้างขวาง ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในกระบวนการทำงาน ซึ่งถือเป็นคุณสมบัติหนึ่งที่เป็นกุญแจความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา การดำเนินการลักษณะนี้นั้นวันจะยังต้องการการสนับสนุนจากผู้บริหารมากยิ่งขึ้นอันเป็นผลจากวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่จะเปลี่ยนลักษณะการทำงานของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาออกไป ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจแนวคิดการทำงานแบบอไจล์ เพื่อให้สามารถประยุกต์แนวคิดการทำงาน ดังกล่าวมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อันจะเป็นการช่วยเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

Johnson (2019: online) ได้ทำการศึกษาเรื่อง Meeting the needs of the next generation of learners: The agile university และเสนอว่าผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาแบบอไจล์ต้องดำเนินการเสริมสร้างการเรียนรู้ เพิ่มขีดความสามารถของผู้เรียน และยอมรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มและสร้างคุณค่าใหม่ให้กับสังคม สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีความคล่องตัวทั้งในการเตรียมผู้เรียน ให้พร้อมสำหรับอนาคตการทำงาน โดยให้ความรู้แก่ผู้เรียนมากขึ้น และมีการบริหารจัดการทรัพยากรทาง การศึกษาอย่างคุ้มค่า

ดังนั้น จากการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน ทำให้ผู้เขียนมีมุมมองว่า ภาวะผู้นำแบบอไจล์นั้นเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากบริบทของสถานศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ทำให้การนำแนวคิดอไจล์ไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาย่อมแตกต่างกันไปด้วย ขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารสถานศึกษา วางเป้าหมายว่าต้องการนำพาองค์กรไปในทิศทางใด แล้วประยุกต์ใช้การทำงานแบบอไจล์ให้เหมาะสมกับองค์กรของตนเอง และพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

บทสรุป

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผู้ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เร็วย่อมมีความได้เปรียบ การจัดการศึกษาที่ดีถือเป็นกุญแจสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับบุคลากรของประเทศ ซึ่งการที่จะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ โดยต้องมีวิสัยทัศน์ในการหาแนวคิดวิธีการใหม่ ๆ ดังเช่น แนวคิดการทำงานแบบบอโจล มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา โดยถือเป็นแนวปฏิบัติที่จะช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้มีความคล่องแคล่ว ว่องไว ยืดหยุ่น พร้อมทั้งผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำแบบบอโจลในสภาวะการณ์ที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง สถานศึกษายังต้องการภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะแก้ปัญหาอย่างกล้าหาญ อดทน และสามารถสร้างความมั่นใจที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีในองค์กร และทำให้การทำงานเดินไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางการศึกษาแบบบอโจล ซึ่งเป็นทักษะที่มาจากศักยภาพภายในตัวของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ และจะเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนพันธกิจของสถานศึกษา และถ้าสามารถใช้แนวคิดภาวะผู้นำแบบบอโจลผนวกกับแนวคิดการบริหารการศึกษาผสมผสานกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ก็จะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายพร้อมรับกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคใหม่ได้

เอกสารอ้างอิง

- จิรยุทธ์ ทวีพงษ์. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำแบบบอโจลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2* [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ซัชชญา พิระธรณิศร์. (2563). ความท้าทายการจัดการศึกษาในยุค Disruptive change ของผู้บริหารสถานศึกษา. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 4(2), 126-139.
- ฐิติพร หงส์โต. (2560). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. *วารสารสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 16(1), 239-251
- ดวงศักดิ์ นิภาพันธ์. (2564). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบอโจลสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ธัญวุฒิ อักษรสมชีพ. (2561). *Agile คืออะไร เริ่มใช้งานอย่างไร*. Medium.
<https://medium.com/fastwork-engineering/agile-คืออะไร-เริ่มใช้งานอย่างไร-ab749306d96e>
- นิภาพร สุวัฒนวิช. (2562). *แนวทางการใช้ Agile ในองค์กรให้ประสบความสำเร็จของธนาคารแห่งหนึ่ง* [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรรณพร คงยิ่งยง. (2561, ตุลาคม 24). HR go agile. *กรุงเทพธุรกิจ*,
<http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/645805>
- พรรณณี ลีกิจวัฒน์. (2553). *วิธีการวิจัยทางการศึกษา*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พุทธศักดิ์ ตันติสุทธิเวช. (2559). *มาทำความรู้จักกับ “Agile and scrum” แนวคิดการทำงานของบริษัทยุคใหม่*. Brandinside <https://brandinside.asia/agile-and-scrum-for-newbusiness>
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2562). *Agile แนวคิดเพื่อการทำงานรูปแบบใหม่ ที่ไม่ได้เหมาะสำหรับทุกคน*. The Momentum. <https://themomentum.co/why-agile-does-not-work-for-some-projects/>
- รัตติยา สวัสดิ์. (2563). *Agile แนวคิดการทำงานแบบองค์กรยุคใหม่*. กลุ่มวิจัยและพัฒนาสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. <https://research.cad.go.th/main.php?filename=index>
- วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21*. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1), 261-271
- วีระพันธ์ กาวิชัย. (2565). *การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบ Agile สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1* [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศศิมา สุขสว่าง. (ม.ป.ป). *VUCA World ความท้าทายสำหรับผู้นำยุคใหม่*. บริษัท เอชซีดี อินโนเวชั่น จำกัด. <https://www.sasimasuk.com/16768188/vuca-world>
- ศิริยุพา รุ่งเรืองสุข. (2562, กุมภาพันธ์ 6). *ผู้นำแบบ Agile*. *กรุงเทพธุรกิจ*,
<https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/646524>
- เอกพล บันลือ. (2561). *ล้มให้เร็ว ลุกให้ไว ภารกิจปรับองค์กรไปสู่แนวคิด Agile ในแบบของ SCB*. Thestandard. <https://thestandard.co/scb-agile/>
- Agile Alliance. (2021). *What is agile*. <https://www.agilealliance.org/agile101/>

- Agile Manifesto. (2001). *Manifesto for agile software development*.
<http://agilemanifesto.org/>
- Ajmal, S. (2018). *7 defining traits of an agile leader*. Inscape.
<https://inscapeconsulting.com/the-7-traits-of-an-agile-leader/>
- Bluebik. (2020). *Agile waterfall*. <https://bluebik.com/th/tag/agile>
- Breakspear, S. (2017). Developing agile leaders of learning: School leadership policy for dynamic times. Wise-Qatar. <https://www.wise-qatar.org/2017-wise-research-school-leadership-policies/>
- Egbers, D. (2019). *Agile leadership with Diane Egbers*. Weloveschool
<https://www.weloveschoolspodcast.com/2019/08/30/agile-leadership-with-diane-egbers/>
- FMI Corporation. (2016). *Eight characteristics of agile leaders*.
<http://www.fminet.com/insights/eight-characteristics-of-agile-leaders>
- Johnson, R. (2019). *Meeting the needs of the next generation of learners: the agile university*. Linked in. <https://www.linkedin.com/pulse/meeting-needs-next-generation-learners-agile-robert-johnson>
- Lang, G. (2017). Agile learning: Sprinting through the semester. *Information Systems Education Journal*, 15(3), 14-21.
- Madore M. & Spayd, M. (2019). *Agile leadership and outcome-creating competencies*. Leadership Circle. <https://leadershipcircle.com/en/agile-leadership>
- Mersino, A. (2018). *Agile scrum Implementation and its long-term impact on organizations*. IGI Global.
- Prathan D. (2018). *History: Some pictures and pdfs of the agile manifesto meeting on 2001*. Medium. <https://siamchamnankit.co.th/history-some-pictures-and-pdfs-of-the-agile-manifesto-meeting-on-2001-a33c40bcc2b>
- Pruitt, J. (2017). *3 Top traits of effective agile leaders*. Inc. <http://www.inc.com/jeff-pruitt/3-ways-to-leverage-agile-leadership.html>
- Sharma, S. (2012). Agile Processes and Methodologies: A Conceptual Study. *International Journal on Computer Science and Engineering (IJCSE)*, 4(5), 892-898.

- Taylor, A. (2017). *An examination of the relationships between agile leadership factors and curriculum reform in higher education* [Doctoral dissertation]. Capella University.
- TNT. (2019) *What is agile development process*. <https://www.tnt.co.th/news/162-agile-framework-working-principle-for-modern-company>
- Yakowicz, W. (2015). *4 Qualities that make an agile leader*. Inc. <http://www.inc.com/will-yakowicz/4-qualities-every-leader-needs-to-take-risks-conquer-stress.html>

HNPSO

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

85 ถนนมาลัยแมน อำเภอเมืองนครปฐม
จังหวัดนครปฐม 73000
โทรศัพท์ 034-261-066
<http://dept.npru.ac.th/hm1/>